

**ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ**

KATEDRA TRESTNÍHO PRÁVA

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**VRAŽDA V ČESKÉM A ZAHRANIČNÍM
TRESTNÍM PRÁVU**

Vedoucí práce: Mgr. Petr Škvain

Vypracovala: Hana Klinerová

Plzeň

2012

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

Plzeň, červen, 2012

.....

Děkuji vedoucímu diplomové práce, JUDr Petru Škvainovi, za poskytnuté rady a informace při psaní diplomové práce.

Obsah

1	Úvod.....	1
2	Vražda v historickém kontextu	2
2.1	Constitutio criminalis Theresiana a Všeobecný zákoník o zločinech a trestech za ně 5	
2.2	Úprava trestného činu vraždy z. č. 117/1852 ř. z. o zločinech, přečinech a přestupcích.....	5
2.3	Kodifikační snahy po vzniku samostatného Československého státu	7
2.4	Období Protektorátu.....	10
2.5	Úprava v z. č. 86/1950	10
2.6	Úprava trestného činu vraždy v z. č. 140/1961.....	11
2.6.1	Trestný čin vraždy po roce 1990.....	11
2.7	Rekodifikace trestního práva hmotného po roce 1989.....	13
3	Trestný čin vraždy v českém trestním právu	15
3.1	Obecně k trestnému činu vraždy	15
3.2	Subjekt trestného činu vraždy	20
3.3	Subjektivní stránka trestného činu vraždy	23
3.4	Objekt trestného činu vraždy.....	25
3.5	Objektivní stránka trestného činu vraždy	27
3.6	Trestný čin vraždy dle odstavce 1.....	28
3.7	Trestný čin vraždy dle odstavce 2.....	30
3.7.1	Rozmysl	30
3.7.2	Po předchozím uvážení.....	31
3.8	Okolnosti podmiňující užití vyšší trestní sazby	32
3.8.1	Trestný čin vraždy spáchaný na dvou a více osobách.....	32
3.8.2	Trestný čin vraždy spáchaný na těhotné ženě.....	33
3.8.3	Trestný čin vraždy spáchaný na dítěti mladším patnácti let	34
3.8.4	Trestný čin vraždy spáchaný na úřední osobě při výkonu nebo pro výkon její pravomoci	34
3.8.5	Trestný čin vraždy spáchaný na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi v souvislosti s výkonem jejich povinnosti	35
3.8.6	Trestný čin vraždy spáchaný na zdravotnickém pracovníkovi při výkonu zdravotnického zaměstnání nebo povolání směřující k záchraně života nebo ochraně zdraví, ...	35
3.8.7	Vražda spáchaná pro rasovou či národnostní příslušnost nebo pro politické či náboženské přesvědčení.....	36
3.8.8	Vražda spáchaná opětovně.....	36

3.8.9	Zvlášť surovým nebo trýznivým způsobem.....	37
3.8.10	Vražda spáchaná ze zjištěného úmyslu nebo zavrženíhodné pohnutky.....	37
3.9	Příprava a pokus trestného činu vraždy	39
3.10	Trest ukládaný za trestný čin vraždy a jeho rozmezí	40
3.11	Další formy úmyslného usmrcení	40
3.11.1	Vražda novorozeného dítěte matkou	41
3.11.2	Posouzení smrti dítěte z hlediska soudního lékařství.....	43
3.11.3	Zabití.....	44
4	Trestný čin vraždy v zahraničním trestním právu.....	46
4.1	Německá právní úprava.....	46
4.2	Slovenská právní úprava.....	57
5	Úvahy de lege ferenda	73
5.1	Legalizovat eutanazii ano či ne?	75
5.1.1	Argumenty pro legalizaci.....	75
5.1.2	Argumenty proti legalizaci	77
6	Závěr.....	78

Resumé

Seznam použité literatury

1. Úvod

Tématem mé diplomové práce je Vražda v českém a zahraničním trestním právu. Domnívám se, že není nijak nadnesené tvrdit, že život je to nejcennější, co každý člověk má. Proto by ochrana života měla být prioritou. Diskutabilní je to v případech nevléčitelně nemocných. Úmyslné usmrcení jiného člověka je přímým porušením státem garantovaného práva na život. Je však zavrženíhodné i z hlediska lidského. Přesto, že oproti některým jiným trestným činům, zejména v oblasti majetkové kriminality, je vražd spácháno výrazně méně. To jim však neubírá na závažnosti.

Cílem této práce je především hmotně právní rozbor ustanovení trestného činu vraždy nejen v české právní úpravě, ale jak z názvu práce vyplývá i v zahraničních úpravách. Konkrétně se bude jednat o úpravu německou a slovenskou. Krom vraždy budou uvedena i ostatní ustanovení upravující odlišné typy úmyslného usmrcení, což je důležité pro delimitaci a správné posouzení jednotlivých skutků.

Z historie je patrné, že k případům úmyslných usmrcení ve větší či menší míře vždy docházelo a jen stěží se dá předpokládat, že by tomu v budoucnu mělo být jinak. Jedná se zde především o mezilidské vztahy, které se v posledních letech nemění k lepšímu, spíše naopak. Proto je společnost poslední dobou zaplavována medií patřičně zveličenými případy agresivních pachatelů, nejen vražd, pro které je mnohdy zisk zanedbatelné hotovosti v jejich žebříčku hodnot na vyšším stupni než život či zdraví jiného člověka.

V části věnované historii bude věnován prostor nejen pojetí vraždy či zabití v minulosti, ale také kodifikačním snahám, které zde probíhaly, zejména na počátku minulého století, ale také úsilí, které bylo vynaloženo na tvorbu a přijetí aktuální právní normy.

V roce 2010 nabyl účinnosti nový kodex. V oblasti trestných činů proti životu se jedná zejména o přijetí nové privilegované skutkové podstaty tr. č. vraždy, zabití, které je spolu s vraždou novorozeného dítěte matkou druhým typem úmyslného usmrcení, které je mírněji trestné než vražda.

Na Slovensku proběhla stejně jako u nás nedávno rekodifikace trestního práva, jak hmotného, tak i procesního. Oproti tomu německý trestní zákon z devatenáctého století přečkal řadu politických i společenských změn. Slovenskou úpravu jsem zvolila z toho důvodu, že jsme se Slovenskem po řadu let

tvořili jeden stát. Vzhledem k tomu, že v obou případech proběhly relativně nedávno rozsáhlé změny a byly přijaty nové kodexy v oblasti trestního práva bude zajímavé srovnání, do jaké míry jsou jednotlivé úpravy srovnatelné či odlišné.

Část věnovaná úvahám de lege ferenda bude zaměřena na eutanazii, především v tom smyslu, že zde budou uvedeny argumenty pro či proti její legalizaci. Nejedná se zde o problém posledních let, úvahy o legalizaci nebo přijetí privilegované skutkové podstaty sahají hluboko do historie. Diskuze vyvolává nejen na poli odborném, ať už v odvětví práva, medicíny či filozofie, ale také u laické veřejnosti. Diskuze o této problematice jsou vždy o to horlivější v době, kdy je medializován případ nevléčitelně nemocné osoby, která o eutanazii usiluje.

V závěru bude nejen shrnutí, ale také komparace mezi jednotlivými úpravami.

2 Vražda v historickém kontextu

Vražda, mord, zabití to jsou různá pojmenování pro vraždu (tedy pro pojem vraždy, jak je dnes chápán). Tyto jsou užívány do jisté míry rozličně, především v závislosti na době, ale určitý rozdíl byl i mezi pojetím vraždy a mordu v zemském a městském právu (vražda a zabití jsou používány spíše jako synonyma). Než dostala vražda svou dnešní podobu, prošla v průběhu staletí značným vývojem

Zpočátku bylo trestání v případě usmrcení člena rodiny ponecháno soukromé iniciativě rodiny a příbuzných, či to mnohdy bylo i nařízeno.¹ I přes snahy církve, bylo usmrcení ve středověku především věcí soukromé msty (používány též termíny – msta, krevní msta, svémoc, svépomoc) nebo soukromému narovnání mezi pachatelem a příbuznými oběti. Byla zde sice možnost podání žaloby k panovníkovi, dvorskému nebo hradskému soudu. Jedinou možnou satisfakcí však byla peněžitá kompenzace nazývaná penězi za hlavu nebo penězi přihlavními. Je nutno dodat, že žalobce musel počítat s tím, že bude odsouzen k tomu, aby uhradil náklady řízení.²

¹ Vojáček, L. a Schelle, K., Prání dějiny na území Slovenska, KEY Publisching s. r. o., Ostrava 2007, 135 s.

² Srov. Vlček, E. Dějiny trestního práva v Českých zemích a v Československu, Masarykova univerzita, Brno 2007, 4 s.

Krevní msta byla postupně omezována a do jisté míry i nahrazena jinými instituty, ovšem stále šlo převážně o soukromé narovnání. Setkáváme se s tzv. Smlouvou o usmrcení člověka. Jedná se o dvoustranný akt mezi poškozeným (příbuzným oběti) a pachatelem, kdy se pachatel zavázal k zaplacení určité sumy peněz a poškozený k tomu, že pachatele nebude stíhat. Z pramenů, je patrné, že tyto smlouvy byly podporovány a hojně využívány. Zejména proto, že byla dána přednost smírnému řešení před tzv. půhonem.³ S ohledem na členění společnosti do stavů byl brán zřetel i na to, k jakému ze stavů přísluší pachatel a k jakému oběť. Setkáváme se s případy, kdy usmrcení poddaného bylo potrestáno způsobem, který ve své podstatě odpovídá náhradě škody, zejména za ztracenou pracovní sílu. Náhrada škody byla stanovena na 300 kop grošů českých a skládala se do rukou pána, jemuž byl usmrcen poddaný. Tento pak musel vyplatit 200 kop manželce a dětem, nebo 150 kop příbuzným v případě, že by neměl manželku a děti. Zbýlá část zůstala pánovi. Zemské zřízení stanovovalo však také sankci pro případ, kdy by pán nevyplatil poměrnou část rodině či příbuzným. Jednalo se o ztrátu jeho vrchnostenských práv nad poddanými. Těmto poddaným pak byla dána svobodná volba nového pána. Ten měl zřejmě pomoci k vymožení částky, na kterou měla rodina zabitého nárok. Dá se také předpokládat, že tím na nového pána přešlo rovněž právo, aby to byl on, kdo má z vyplacené pokuty podíl.⁴

Je zřejmý rozdíl od předchozího případu, kdy by pachatelem byl měšťan a obětí šlechtic. Byla zde samozřejmě ponechána možnost uzavření výše zmíněné „smlouvy o hlavu“. V případě, že by k jejímu uzavření nedošlo, byl pachatel potrestán „ztrátou hrdla“. Nutno dodat, že tento trest byl uložen za „mord“. I když mezi pojmem mord a vražda je hranice neostrá jsou v literatuře uvedeny případy, které jsou za mord výslovně považovány, jsou jimi – otcovražda, zabití dětí, zabití manžela, zabití manželky, pokus zabití střelnou zbraní, číhání v záloze s úmyslem zabít, najímání vrahů, travičství a kouzla, pokud by měla za následek smrt oběti. Za vraždu jsou pak považovány ostatní způsoby zabití, jako jsou například zabití bez rozumu, zabití z hněvu.⁵

Jak je z předchozího výkladu patrné, tak se dříve používalo termínu zabití pravděpodobně ve všech případech, kdy došlo k usmrcení člověka a to i

³ Rauscher, R. USMRČENÍ ČLOVĚKA V ČESKÉM PRÁVU ZEMSKÉM, právnická fakulta University Komenského, Bratislava, 1927, 53 s.

⁴ Srov. Malý, K. Trestní právo v Čechách v 15. – 16. století, Univerzita Karlova, Praha 1989, 185 – 187 s.

⁵ Srov. Malý, K. Trestní právo v Čechách v 15. – 16. století, Univerzita Karlova, Praha 1989, 1.

neúmyslně. Úmyslná usmrcení se tedy dále diferencovala na mord, tedy na zabití osoby blízké nebo takovým způsobem provedení, který byl považován za závažný. Vraždou pak bylo spíše usmrcení člověka v rozrušení. Mord je tedy možno považovat za kvalifikovanou formu vraždy.

Již v tomto období (15. – 16. století) se setkáváme i s případy zabití, které nejsou trestnými. Jednalo se o případy nutné obrany, nazývané počátek (ale také za případy, kdy otec či manžel usmrtil dceru nebo manželku i s jejím milencem⁶). Ani v těchto případech zemské ani městské právo nepovažuje za nutné, aby mezi stranami byl sjednáván smír nebo zahájeno soudní řízení. Mírně se právo zemské a městské rozcházejí v názoru na přiměřenost nutné obrany. V právu zemském je například za nutnou obranu považována i reakce na verbální pohružku, políček či zatahání za vousy, což lze, především z dnešního pohledu, jen stěží považovat za přiměřenou formu reakce. Městské právo na tuto problematiku nahlíželo poněkud racionálněji. Za nutnou obranu tedy bylo považováno jen takové jednání, kterému předcházelo nějaké násilné jednání (nebo pokus o něj), nikoliv však výhrůžky.⁷

Pro lepší představu je nutné uvést také několik typů trestů, které se za vraždu a mord ukládaly a vykonávaly. O těchto trestech lze uvažovat především v těch případech, kdy nedošlo k soukromému narovnání mezi vrahem a poškozeným (tedy příbuznými zabitého). Trestem byl trest smrti, který byl mnohdy spojen s konfiskací části či celého majetku. Přičemž míra majetkového trestu byla závislá především na pachateli, zejména v tom ohledu, zda se soudu vyhýbá (konfiskace celého majetku) nebo je-li ochoten soud podstoupit (zde ke konfiskaci nedocházelo). I když v některých případech vražd nebyl pachatel trestán na hrdle (smrtí), ale byl mu uložen trest majetkový, který měl formu pokuty, zřejmě často docházelo k tomu, že výše pokuty přesahovala majetkové možnosti pachatele. Zřídka se zde objevuje i trest vězení (žaláře), lze jej však považovat za mírnější formu trestu, jelikož je ukládán v těch případech, kdy s ohledem na okolnosti daného případu nebylo nutné uložit trest těžší. Časem se vyvinul i institut tzv. věčného žaláře. V případech trestu smrti se opět setkáváme s pomyslným privilegiem šlechty, u které byl trest proveden stětím. To bylo též praktikováno na pachatelích vražd (bez rozdílu pohlaví či společenského postavení). V případech mordu byl trest smrti prováděn usmýkáním koňmi,

⁶ Tamtéž 191 s.

⁷ Srov. Malý, K. Trestní právo v Čechách v 15. – 16. století, Univerzita Karlova, Praha 1989, 188 – 190 s.

lámáním a následným vpletením do kola. Stále nesmíme však zapomínat na to, že trest byl ve velké míře závislý na žalobci, tedy soukromé osobě.⁸

2.1 Constitutio criminalis Theresiana a Všeobecný zákoník o zločinech a trestech za ně

Trestní zákoník Marie Terezie z r. 1768 nahradil staré české právo. Šlo o první centrálně pojatý právní předpis. Nelze však říci, že by byl nějakým směru pokrokový. Převzaty byly feudální principy. Rozhodujícím důkazním prostředkem se stala tortura. Prvořadé bylo stíhání deliktů proti Bohu, církvi apod. Stíhání bylo umožněno i bez zakotvení v zákoníku, na základě jejich společenské nebezpečnosti.

Zákoník Josefa II. z r. 1787 byl značně pokrokový, i s ohledem na předchozí úpravu. Předpis byl úplný, stručný, důraz je kladen na přiměřenost postihu a zájem je také na převýchově pachatele. Došlo k omezení hrdelních trestů. Tyto principy přebral zákoník z r. 1803 (zákoník o zločinech a těžkých policejních přestupcích). Zde byla zakotvena trestnost pokusu deliktu, ale také stíhá návodce a pomocníky.

2.2 Úprava trestného činu vraždy z. č. 117/1852 ř. z. o zločinech, přečinech a přestupcích

I přesto že se jedná o říšskou právní úpravu, která byla účinná od 1. 9. 1852 na našem území trvala účinnost tohoto zákona až do 1. 8. 1950. Trestný čin vraždy zde byl upraven §134, v následujícím ustanovení jsou pak upraveny druhy vražd.

§ 134 Vražda

Kdo jedná proti člověku v obmyslu, aby ho usmrtil, takovým způsobem, že z toho nastane smrt jeho nebo jiného člověka, dopustí se zločinu vraždy; i když výsledek tento nastal jen pro osobní povahu toho, jemuž ublíženo, nebo pouze pro nahodilé okolnosti, za nichž byl čin spáchán anebo jen z příčin vedlejších náhodou k tomu přistoupiivších, pokud tyto příčiny byly přivoděny činem samým.

§135 Druhy vražd

Druhy vraždy jsou:

⁸ Srov. Malý, K. Trestní právo v Čechách v 15. – 16. století, Univerzita Karlova, Praha 1989, 191 – 195 s.

1. Vražda úkladná, jež se děje jedem nebo jinak potměšilým způsobem.
2. Vražda loupežná, která se páše v obmyslu, převést na se cizí věc movitou násilnostmi proti osobě.
3. Vražda zjednaná, k níž někdo byl najat, nebo jiným způsobem od osoby třetí pohnut.
4. Vražda prostá, která nepatří k žádnému zde uvedenému těžkému druhu.

Jak je z výše citovaných ustanovení patrné, již v úpravě z roku 1852, je trestný čin vraždy považován za skutek úmyslný, směřující k určitému cíli – k usmrcení jiného člověka. Jsou zde též uvedeny kvalifikované případy vražd. Za dokonanou vraždu byl ukládán trest smrti pro pachatele, jednatele (či osoby přímo nebo aktivně se účastnící), tzv. vzdálení spoluviníci a účastníci byli potrestáni těžkým žalářem do deseti let (v případě vraždy prosté) nebo těžkým žalářem do dvaceti let (v případě některé z kvalifikovaných vražd nebo vraždě spáchané na příbuzném. Za vzdálené spoluviníky a účastníky byli považováni ti, co se sice vraždy neúčastnili aktivně, ale přispěli k ní jinak.

Přímo v zákoně je zakotvena i trestnost pokusu tr. č. vraždy (§ 138). Trest bylo možné uložit ve třech různých rozmezích s ohledem na to, kým byl spáchán nebo jednalo-li se o kvalifikovaný případ vraždy. Při pokusu, který spáchal pachatel nebo přímý spoluviník, se uložil trest v rozmezí pěti až deseti let těžkého žaláře. V případě spoluviníků a účastníků vzdálených byl trest těžkého žaláře od jednoho do pěti let. U kvalifikovaných případů se pak jednalo o těžký žalář od deseti do dvaceti let s možností uložení trestu doživotního. To však za „zvláště přitěžujících“ okolností. U vzdálených spoluviníků a účastníků bylo za tento čin možno uložit trest od pěti do deseti let těžkého žaláře.⁹

Je zde upravena též privilegovaná skutková podstata upravující vraždu dítěte, a to v § 139 (Trest na zavražděné dítě)¹⁰. Stejně jako dnes se zde jedná o konkrétní subjekt, pachatelem tedy nemůže být nikdo jiný, než matka dítěte. Je zde rozlišováno, mezi dítětem manželským a nemanželským. Kdy úmyslné usmrcení dítěte manželského bylo trestáno doživotním těžkým žalářem, zatímco

⁹ Srov. §138 z. č. 117/1852 ř. z. o zločinech, přečinech a přestupcích

¹⁰ Matce, která dítě své při porodu usmrtí, nebo úmyslným opominutím pomoci při porodu potřebné je, zahynouti nechá, uložen budiž, vykoná-li vražda na dítěti manželském, těžký žalář doživotní. Bylo-li dítě nemanželské, tresce se to, bylo-li usmrceno, těžkým žalářem od deseti do dvaceti let, zahynulo-li dítě opominutím potřebné pomoci, od pěti až do deseti let.

usmrcení dítěte nemanželského bylo trestáno výrazně mírněji – těžkým žalářem od deseti do dvaceti let. Mírněji bylo také trestáno, jestliže ke smrti dítěte došlo opomenutím. Rozmezí ukládaného trestu se pohybovalo mezi pěti a deseti lety. Dr. Kallab v učebnici trestního práva hmotného z roku 1935 se k tomuto vyjadřuje takto: “ Že matka může spáchat vraždu dítěte také opomenutím, není zvláštností tohoto případu, nýbrž platí pro vraždu obecně, ovšem, je-li tu norma, ukládající povinnost k nějakému konání. Obecné povinnosti k záchraně ohroženého života náš právní řád nezná. Kde tedy není zvláštní zákonné nebo smluvní normy, bylo by opomenutí záchrany v úmyslu přivoditi smrt posuzovati podle § 87.”¹¹

2.3 Kodifikační snahy po vzniku samostatného Československého státu

Po vzniku samostatného Československa, byl v roce 1918 přijat zákon č. 11/1918 Sb., nazývaný též jako „Recepční zákon“. V plném rozsahu jím byl recipován právní řád Rakouska-Uherska. V oblasti trestního práva tím byla vyvolána dualita, jelikož na území Čech platil trestní zákon o zločinech, přečinech a přestupních (117/1852 ř. z.) na Slovensku platil Uherský trestní zákon z r. 1878. Z nich byla vyňata ustanovení odporující republikánskému zřízení. Bylo tedy nutné unifikovat právo v obou zemích. K prvnímu pokusu došlo již v roce 1921, předložením nové kodifikace formou Dočasného návrhu všeobecné části trestního zákona. Po projednání došlo i k přípravám zvláštní části zákona (Přípravné osnovy trestního zákona o zločinech a přečinech a zákona přestupkového). Návrh měl být předložen Národnímu shromáždění po unifikace občanského práva. K té však nedošlo a byly zastaveny i snahy o unifikaci trestního práva.¹²

Návrh z roku 1926 (tzv. profesorská osnova trestního zákona) rozlišoval v hlavě čtrnácté, kde byly upraveny trestné činy proti životu a tělu, mezi zabitím (§ 271 odst. 1 Kdo úmyslně usmrtí jiného trestá se vězením od tří do patnácti let. odst. 2 Spáchá-li viník čin na presidentu republiky nebo při výkonu jich pravomoci nebo pro tento výkon na předsedovi vlády, členu vlády, předsedovi zákonodárného sboru, guvernérovi Podkarpatské Rusi nebo členu státního soudu trestá se vězení od osmi do patnácti let nebo vězením doživotním. odst. 3 Usmrtí-li viník úmyslně jiného ze soucitu, aby uspíšil jeho neodvratnou nedalekou smrt a tím jej vysvobodil z krutých bolestí způsobených nezhojitelnou nemocí nebo

¹¹ Kallab, J. Trestní právo hmotné, část obecná i zvláštní, Melantrich a. s., Praha 1935, 206 s

¹² Trestní právo 1/2007, Zachar, A.: Historický vývoj trestnoprávnej úpravy vrážd od prvopočiatkov po prijatie zákona č. 140/1961 Zb., 23 s.

z jiných tělesných muk, proti nimž není pomoci, může soud trest mimořádně zmírnit neb od potrestání upustiti.), vraždou (§ 272 Kdo úmyslně jiného usmrtí z nízkého smýšlení, trestá se žalářem od deseti do dvaceti let nebo žalářem doživotním.) a usmrcením dítěte (§ 274 Matka, která při porodu nebo hned po něm v mimořádném stavu duševním vyvolaném porodem a okolnostmi, za nichž porod se děje, úmyslně usmrtí své dítě nebo přitom se zúčastní, trestá se vězením od šesti měsíců do tří let nebo žalářem od jednoho roku do osmi let). Vražda byla nejpřísněji trestná. Z ustanovení § 271 odst. 3 je patrné, že se jedná o zakotvení trestnosti eutanazie, kde je možné i upustit od potrestání. Rozdíl mezi vraždou a zabitím spočívá v tom, že u vraždy je vyžadováno krom jiného „nízké smýšlení viníka“ (toto kritérium odděluje i zločiny od přečinů). Zabití je tedy jen přečinem., kdežto vražda zločinem.¹³

V roce 1937 byla Ministerstvem spravedlnost vypracována další osnova. Proti předchozí z roku 1921, resp. 1926, byla více uzpůsobena praxi. Osnova byla rovněž ovlivněna hospodářskou a společenskou krizí. Předcházející návrh by byl v této situaci neúnosný a to především tím, že by byly nadměrně zatěžovány soudy. Původně zamýšlená reforma by navíc ztížila výkon trestního soudnictví. Vše by v konečném důsledku znamenalo, že by stát musel na trestní soudnictví vynaložit vyšší finanční prostředky, což v té době nebylo možné. Tato tzv. úřednická osnova vycházela z předchozího návrhu, ale byla změněna systematika zvláštní části, modernější názvosloví. Za zmínku stojí též tzv. korekcionizace, tedy odstranění strnulé hranice mezi přečiny a zločiny, výjimku by pak tvořili absolutní zločiny a absolutní přečiny. Korekcionizace by pro soudy znamenala možnost odsoudit viníka za přečin, i když je jeho čin zákonem kvalifikován jako zločin.¹⁴

Ochrana života zde byla upravena v hlavě deváté věnované „Trestným činům proti životu a tělu“. Krom vraždy (§ 282 a § 283)¹⁵ osnova upravovala také

¹³ *Přípravné osnovy trestního zákona o zločinech a přečinech a zákona přestupkového*. Praha: Nákladem Ministerstva spravedlnosti, 1926 146-148 s

¹⁴ srov. Trestní právo 6/2006, Fenyk, J., Návrh trestního zákona České republiky, příčiny a důsledky jeho nepřijetí. 7 – 8 s.

¹⁵ **Vražda § 282**

1. Kdo někoho usmrtí, bude potrestán doživotním žalářem.
2. Smrtí bude potrestán ten, kdo se dopustí činu uvedeného v předchozím odstavci:
 - a) na dvou nebo více lidech
 - b) z nízké a nečestné pohnutky anebo proto, aby si umožnil nebo usnadnil spáchání jiného trestného činu nebo aby unikl odpovědnosti za jiný trestný čin, nebo vůbec z důvodu zvláště zavrženíhodného.
 - c) způsobem zákeřným nebo zvláště krutým

zabití (§ 284)¹⁶, usmrcení na žádost (§ 285), usmrcení dítěte (§ 286) a účast při sebevraždě (§ 287).¹⁷

V osnově byl ponechán jak tr. č. vraždy, tak i zabití. Každé úmyslné usmrcení nemělo být nazýváno vraždou. Dělítkem rovněž nemělo být to, jestli pachatel svůj čin předem zvažoval ani nízká pohnutka, s jakou by měl být čin spáchán. O zabití by se tedy jednalo v těch případech, kdy by pachatel usmrtil jiného v prudkém a omluvitelném vzrušení mysli. Tedy tehdy, jestliže byla podstatně zmenšena jeho odolnost za okolností, kdy mu nelze zazlívát, že nezachoval duševní rovnováhu.¹⁸

V osnově byla rovněž uvedena privilegovaná skutková postata „Usmrcení na žádost“ (§ 285)¹⁹. Tento čin měl být odlišován jak od vraždy, tak i od účasti při cizí sebevraždě. Vzrušení mysli je pojato odlišně od zabití. Nejedná se o vyprovokování ale o stav, který může být kupříkladu vystupňován dlouho trvajících poměrů. Žádost měla být výslovná a přímo předcházet usmrcení. V odst. 2. byl uveden mírnější trest v důsledku usmrcení osoby, která je v terminálním stádiu choroby a trpí bolestmi.²⁰

§ 283

1) Kdo usmrtí:

- a) prezidenta republiky, jeho náměstka nebo hlavu cizího státu,
- b) předsedu nebo člena vlády anebo předsedu nebo člena zákonodárského sboru při výkonu jejich pravomoci nebo pro tento výkon nebo vůbec pro jejich činnost v životě politickém anebo jiný veřejný orgán při výkonu veřejné moci jemu svěřené nebo pro tento výkon,
- c) zástupce cizího státu uznaného vládou republiky při výkonu jeho pravomoci nebo pro tento výkon,
- d) příbuzného pokolení vzestupného, bude potrestán smrtí

2. Kdo usmrtí bývalého prezidenta republiky nebo jeho náměstka, bývalého předsedu nebo člena vlády nebo bývalého guvernéra Podkarpatské Rusi pro výkon jejich pravomoci, bude potrestán smrtí, nebyl-li usmrcený zbaven své hodnosti rozsudkem senátu nebo trestního soudu.

¹⁶ Zabití § 284

1. Kdo někoho usmrtí, jsa k tomu stržen omluvitelným prudkým vzrušením mysli, bude potrestán žalářem od desíti do dvacíti let.

2. Kdo někoho usmrtí v prudkém vzrušení mysli, způsobeném přímo předcházejícím těžkým bezprávím, jehož se na něm nebo na osobě jemu blízké dopustila usmrcená osoba, bude potrestán žalářem od pěti do desíti let.

3. V případech § 283 nelze ustanovení tohoto paragrafu užití.

¹⁷ *Osnova zákona, kterým se vydává trestní zákon.* V Praze: Státní tiskárna, 1937, 107- 109 s.

¹⁸ *Osnova zákona, kterým se vydává trestní zákon.* V Praze: Státní tiskárna, 1937, 356 - 357 s.

¹⁹ Usmrcení na žádost § 285

1. Kdo někoho usmrtí v značném vzrušení mysli na jeho přímo předcházející výslovnou a vážnou žádost, bude potrestán žalářem od pěti do desíti let.

2. Kdo někoho usmrtí na jeho přímo předcházející výslovnou a vážnou žádost, jen ze soucitu, aby uspišil jeho neodvratnou smrt a vysvobodil jej tím z krutých bolestí, proti kterým není trvalé pomoci, bude potrestán tuhým vězením od tří měsíců do pěti let.

²⁰ *Osnova zákona, kterým se vydává trestní zákon.* V Praze: Státní tiskárna, 1937, 358 s.

Vedle ustanovení v rakouském a uherském trestním zákoně existovala i speciální skutková podstata trestného činu vraždy. Nacházela se v z. č. 50/1923 Sb. na ochranu republiky. Šlo o tr. č. Vraždy na ústavním činiteli.

2.4 Období Protektorátu

Po vojenském obsazení území Čech a Moravy byl vydán výnos o zřízení Protektorátu Čechy a Morava (75/1939 Sb.)²¹. Na jeho základě se příslušníci německého národa stali německými státními příslušníky a ostatní obyvatelé Čech a Moravy se stali státními příslušníky Protektorátu. Platily zde tedy dva právní režimy a dva právní řády. Soudní soustava zůstala formálně zachována, ale stále více pravomocí přebíraly soudy nacistické, které fungovaly vedle ní.²²

V souvislosti s trestním právem lze hovořit o dvou nařízeních. Šlo o nařízení o německém soudnictví v Protektorátu Čechy a Morava a nařízení o výkonu soudní pravomoci v Protektorátu Čechy a Morava. Třetí část druhého ze jmenovaných nařízeních se věnuje trestným činům osob, které nebyly německými státními příslušníky.

Trestní právo v tomto období bylo značně nepřehledné. Nejen z toho důvodu, že zde existovaly dva právní řády, ale také proto, že sankce byly stanoveny i v řadě vedlejších předpisů.

2.5 Úprava v z. č. 86/1950

Tento zákon upustil od rakouské právní kultury a inspiroval se především sovětským modelem. Projevilo se to zejména v pojetí tr. č., kde nepostačovalo naplnění formálních znaků, ale přibyla zde složka materiální (společenská nebezpečnost). Toto pojetí je nazýváno materiálně-formálním. Nebezpečnost se promítala i do výše trestu. Vedle trestního zákona existoval i trestní zákon správní, který upravoval pro společnost méně závažná jednání (přestupky).²³

Vražda a vražda novorozeného dítěte matkou byly v této pr. úpravě zakotveny v § 216²⁴ a § 217²⁵. Jiné formy úmyslného usmrcení zákon neznal.

²¹ Jedná se o český překlad. Originálem je RGB1. I., S. 485

²² SALÁK, Pavel a Jaromír TAUCHEN. *Československé trestní právo v proměnách věků: (sborník příspěvků)*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009, 96 - 97 s. ISBN 9788021050860.

²³ Tamtéž 126- 127 s.

²⁴ Vražda

(1) Kdo jiného úmyslně usmrtí, bude potrestán odnětím svobody na patnáct až pětadvacet let.

(2) Odnětím svobody na pětadvacet let nebo smrtí bude pachatel potrestán,

a) dopustí-li se činu uvedeného v odstavci 1 na několika osobách nebo opětovně,

b) dopustí-li se takového činu při loupeži nebo způsobem zvláště surovým, nebo

Určitou dobu platilo ustanovení § 104 (vražda na ústavním činiteli), ale v průběhu následujících novelizací tohoto zákona bylo zrušeno.

V případě, že byla vražda prostředkem ke zničení nebo rozvrácení lidově demokratického státního zřízení nebo společenského řádu republiky, šlo o jednočinný souběh s tr. č. velezrady (§ 78).

Objektem byl lidský život i tehdy, nebyl-li člověk dalšího života schopen. V případě, že se jednalo o eutanazii, mohl být trest snížen na zákl. § 30.²⁶ Usmrcení novorozeného dítěte matkou je posuzováno mírněji. Přísněji je postihována vražda, jestliže je naplněna některá z kvalifikovaných okolností uvedených v odst. 2. O zvláště přitěžující okolnost šlo v případě odst. 2 písm. c). Sem se řadily případy vražd spáchaných z politických pohnutek (jako bojový prostředek třídního nepřítele spáchána jako msta za pokrokové smýšlení), na ústavním činiteli, měl-li jí být zatajen jiný trestný čin.²⁷

2.6 Úprava trestného činu vraždy v z. č. 140/1961

Tato úprava platila až do roku 2010, byť prošla řadou novelizací. Kromě tr. č. vraždy je zde rovněž upravena vražda novorozeného dítěte matkou. Ustanovení § 219²⁸ je oproti předcházející právní úpravě značně obecné. Vycházelo se z toho, že rozpětí trestních sazeb je dostatečně široké pro postižení konkrétních případů. Existovala i možnost snížení trestu. Ale již tehdy se považovalo za žádoucí, aby zde byla větší diferenciací.²⁹ Stejně jako v úpravě z r. 1950, je přípustný trest smrti. Ten z našeho trestního práva zmizel až po roce 1989.

2.6.1 Trestný čin vraždy po roce 1990

Společenské změny vyvolané revolucí se v mnoha směrech projeví i v legislativě. V případě trestného činu vraždy došlo ke dvěma významným novelám v letech 1990 (175/1990 Sb.) a 1995 (153/1995 Sb.). Díky nim bylo

c) je-li tu jiná zvláště přitěžující okolnost.

²⁵ Vražda novorozeného dítěte matkou

Matka, která v rozrušení způsobeném porodem úmyslně usmrtí své novorozené dítě při porodu nebo hned po něm, bude potrestána odnětím svobody na pět až deset let.

²⁶ Československé trestní právo: Učební texty pro studující právnických fakult. Sv. 1, Obecná část / Vyprac. kolektiv spolupracovníků kateder trestního práva právnických fakult Karlovy univ. v Praze a Komenského univ. v Bratislavě. 1. vydání. Praha: Orbis, 1957, 280 s.

²⁷ Tamtéž 281 – 282 s.

²⁸ § 219 Vražda

Kdo jiného úmyslně usmrtí, bude potrestán trestem odnětí svobody na deset až patnáct let nebo trestem smrti.

²⁹ Solnař, V., Československé trestní právo. Svazek II. zvláštní část. 2. vydání. Praha: Orbis 1964, 191 s.

ustanovení § 219 pozměněno a doplněno do podoby, ve které zůstalo až do r. 2010. Zejména první novela provedená z. č. 175/1990 Sb. se dá nazvat zásadní. Došlo k výrazné modifikaci, kdy dosavadní jedna skutková podstata byla ponechána a k § 219 přibyla kvalifikovaná skutková podstata vyjádřena v odstavci druhém. Právě ve druhém odstavci byly uvedeny okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby pod písmeny a – f. Nově šlo také posuzovat jako kvalifikované i činy podle prvního odstavce, ovšem za předpokladu, že byly spáchány za okolností uvedených v odstavci druhém pod písmeny a-f.³⁰ Novelou v roce 1995 byly přidány další dvě kvalifikované skutkové podstaty uvedené v odst. 2 pod písmeny g) a h). K těmto změnám samozřejmě nedošlo jen v případě vraždy, ale dostalo se jich i jiným ustanovením jak zvláštní, tak i obecné části trestního zákona.

V této podobě zůstal §219 účinný až do konce roku 2009, kdy 1. 1. 2010 vstoupil v účinnost trestní zákoník (z. č. 40/2009 Sb.).

- 1) Kdo jiného úmyslně usmrtí, bude potrestán odnětím svobody na deset až patnáct let.
- (2) Odnětím svobody na dvanáct až patnáct let nebo výjimečným trestem bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1
 - a) na dvou nebo více osobách,
 - b) zvlášť surovým nebo trýznivým způsobem,
 - c) opětovně,
 - d) na těhotné ženě
 - e) na osobě mladší než patnáct let,
 - f) na veřejném činiteli při výkonu nebo pro výkon jeho pravomoci,
 - g) na jiném pro jeho rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je bez vyznání, nebo
 - h) v úmyslu získat majetkový prospěch nebo v úmyslu zakrýt nebo usnadnit jiný trestný čin, anebo z jiné zvlášť zavrženíhodné pohnutky.

Je patrné, že ustanovení trestného činu vraždy znalo i v předchozí úpravě kvalifikované formy (nikoliv však v původním znění zákona z roku 1961), byla zde pouze jedna privilegovaná skutková podstata a to v §220 (vražda novorozeného dítěte matkou).³¹

Objektem trestného činu vraždy je život. Právo na život je v České republice, mimo jiné, garantováno čl. 6 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

³⁰ Trestní právo 9/98, JUDr. Zelenka, P.: Trestný čin vraždy ve světle novel z let 1990 a 1995., str. 6

³¹ NOVOTNÝ, Oto et al. Trestní právo hmotné. 2., Zvláštní část. 5., přeprac. vyd. Praha: ASPI Publishing, 2007. 23 s. ISBN 978-80-7357-259-4.

Zde je také zaručena ochrana lidského života již před narozením. Jak bude blíže rozebráno v části zaměřené na vraždu novorozeného dítěte matkou, není plod považován za „živého člověka“ do okamžiku začátku porodu. Proto je plodu poskytnuta ochrana zprostředkovaně. A to tím, že dopustí-li se někdo trestného činu vraždy na těhotné ženě, tedy činu přísněji trestného, bude stíhán za čin uvedený v § 219 odst. 2 písm. d. Ochrana života se vztahuje i na nemocné a umírající, tudíž úmyslné usmrcení umírajícího je také vraždou. V tomto případě hraje velkou roli pohnutka a okolnosti za jakých k usmrcení došlo, mohou být polehčujícími.

Objektivní stránka je charakterizována usmrcením, bez ohledu na prostředky jakými k němu došlo. Jak je patrné z výčtu kvalifikovaných skutkových podstat je přísněji přihlíženo pouze k takovým způsobům usmrcení, kdy objekt tohoto trestného činu byl usmrcen zvlášť surovým nebo trýznivým způsobem (§219 odst. 2 písm. b). Do tohoto se velkou měrou promítají i osobnostní rysy pachatele, což však nelze považovat za objektivně polehčující okolnost, jakou je např. ztráta přičetnosti.

Subjektem (pachatelem) trestného činu mohl být kdokoli. Jedná se tedy o subjekt obecný.

Subjektivní stránka vyžadovala úmysl usmrtit (stačil i úmysl eventuální).

Stejně jako v současné právní úpravě, i v z. č. 140/1961 bychom našli privilegovanou skutkovou podstatu vraždy novorozeného dítěte matkou (§ 220). U tohoto trestného činu je patrné, že se jedná o konkrétní subjekt. Pachatelem tedy nemůže být nikdo jiný než matka novorozeného dítěte. Objektem je život novorozeného dítěte. Jedná se o úmyslné usmrcení, které je však mírněji trestné, než trestný čin vraždy. Aby se jednalo o tuto privilegovanou skutkovou podstatu trestného činu vraždy, je však třeba krom konkrétního subjektu, aby k usmrcení došlo v rozrušení způsobeném porodem. Toto posuzuje znalec z oboru porodnictví.

2.7 Rekodifikace trestního práva hmotného po roce 1989

Přes veškeré novelizace, kterými z. č. 140/1961 prošel se nepodařilo dosáhnout toho, aby reagoval na změny ve společnosti. Každá z novelizací reagovala především na aktuální změnu v dynamice kriminality. Výsledkem byla

nejednotná právní úprava. Již od počátku devadesátých let došlo k několika pokusům o rekonstrukci trestního práva hmotného.³² V r. 1995 byla jmenována ministrem spravedlnosti komise pro rekonstrukci trestního práva hmotného a procesního. Ta zvažovala také možnost zařazení prvků common law do našeho trestního práva. Závěrem bylo ponechání, s potřebnými úpravami, osvědčeného kontinentálního modelu. V r. 1997 byla sestavena komise nová a v r. 2000 byla na mezinárodní vědecké konferenci diskutována koncepce nové kodifikace trestního práva. Tento projekt se nakonec nezdařil, ale z práce této komise vzešel návrh věcného záměru trestního zákona. V roce 2004 byl Poslanecké sněmovně předložen vládou schválený návrh trestního zákona. V návrhu byla změněna systematika jak obecná, tak i zvláštní části zákona. Mezi zásadní změny patří především formální pojetí trestného činu (§ 13), za trestný čin je tedy považován takový protiprávní čin, který je v trestním zákoně za trestný označen a vykazuje znaky uvedené v zákoně. Jestliže zákon nestanoví, že postačuje nedbalostní zavinění je třeba úmyslu. Poté co návrh prošel řadou úprav, byl v roce 2005 Ústavně právním výborem návrh doporučen Poslanecké sněmovně ke schválení. Navrženo a projednáno bylo přes 150 změn. Návrh byl v rámci třetího čtení schválen a postoupen Senátu, ten jej v roce 2006 zamítl. V konečné fázi byl zamítnut i Poslaneckou sněmovnou. Ještě v roce 2006 bylo ministerstvem spravedlnosti stanoveno nové vypracování kodexu. Rekonstrukce pokračovala v duchu předchozího návrhu, který byl dopracován a upraven. Návrh byl dokončen v květnu r. 2007. Po připomínkovém řízení bylo zapracováno 27 z více než 300 připomínek, které byly zaslány občany. Návrh byl schválen jak Poslaneckou sněmovnou, tak Senátem. Prezident zákon podepsal 27. ledna 2009. Vyhlášen byl pod č. 40/2009 Sb. a účinnosti nabyl 1. ledna 2010.³³

V původní osnově zákona, byly trestné činy proti životu a zdraví, stejně jako ve stávající právní úpravě, uvedeny v úvodu zvláštní části. V § 113 - § 155 byla uvedena úmyslná usmrcení (vražda, vražda novorozence dítěte matkou a usmrcení na žádost). Nebyla zde uvedena privilegovaná skutková podstata tr. č. zabití, jako jednoho z typů úmyslných usmrcení.

³² Kučera, P. a kol. Věcný záměr trestního zákona (kodifikace trestního práva hmotného). Trestní právo, 2001. č. 1, s. 4.

Fenyk, J. Návrh trestního zákona České republiky, příčiny a důsledky jeho nepřijetí. Trestní právo, 2006, č. 6, s. 4.

³³ Válková, H. Česká reforma trestního práva hmotného na rozcestí – bilance a perspektivy. Trestněprávní revue, 2006, č. 7, s. 219.

V § 113 byla v osnově upravena vražda. Ustanovení bylo strukturováno do čtyř odstavců. V prvním byla upravena vražda tzv. prostá, ve druhém s rozmyslem, ve třetím byly vyjmenovány okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby a ve čtvrtém byla zakotvena trestnost přípravy tr. č. vraždy. Zásadní rozdíl oproti úpravě z roku 1961 spočívá právě v oddělení prosté vraždy od té s rozmyslem, kde je přísněji sankcionován pachatel, který se činu dopustí s rozmyslem nebo po předchozím uvážení. Dá se tedy u jeho jednání předpokládat určitá míra přípravy (u odst. 1 se dá příprava s ohledem na odst. 2 vyloučit). do odst. 3 přibyly nové kvalifikované okolnosti jako např. vražda na svědkovi, zdravotnickém pracovníkovi, pro sexuální orientaci (tato byla vypuštěna).

Trestný čin vraždy novorozeného dítěte matkou byl převzat ze z. č. 140/1961 Sb. Jedná se o tradiční privilegovanou skutkovou podstatu vraždy. Bylo zde uvažováno o změně skutkové podstaty, ta měla znít: „Matka, která v rozrušení způsobeném porodem úmyslně usmrtí při porodu svůj plod nebo hned po porodu své novorozené dítě, bude potrestána odnětím svobody na tři léta až deset let.“ Změny v ustanovení byly odmítnuty.

Po vzoru zahraničních úprav byl do osnovy zařazen tr. č. „Usmrcení na žádost“, jako další privilegovaná skutková podstata vraždy. Ustanovení se nemělo vztahovat na lékaře, kterému informovaný pacient dá, resp. nedá, souhlas s léčbou či zákrokem. Týkalo by se pouze tzv. eutanazie voluntární, tedy vyžádané (bez ohledu na to, zda by se jednalo o eutanazii aktivní či pasivní).

3 Trestný čin vraždy v českém trestním právu

3.1 Obecně k trestnému činu vraždy

Trestný čin vraždy je upraven ve zvláštní části Trestního zákoníku (z. č. 40/2009 Sb.), v Hlavě I. §140. Po rekodifikaci trestního práva hmotného, při které došlo zejména ke změně uspořádání zvláštní části trestního zákoníku je tento trestný čin tedy jakýmsi pomyslným úvodem, který nám signalizuje, že se do popředí dostává nejen člověk jako takový, ale že lidský život jako základní lidské právo, které je nám garantováno nejen Listinou základních práv a svobod, ale také řadou mezinárodních dohod, je tím nejdůležitějším právem, které je nám zaručeno. Zákonem je systematicky oddělena ochrana života od ochrany zdraví. Hlava první je tedy rozdělena do pěti dílů. První díl je zaměřen na ochranu života,

druhý díl na ochranu zdraví a v díle třetím jsou upraveny trestné činy ohrožující život nebo zdraví. Ve čtvrtém díle jsou uvedeny trestné činy proti těhotenství ženy a v pátém pak trestné činy související s neoprávněným nakládáním s lidskými tkáněmi a orgány, lidským embryem a lidským genomem.

Nesmíme však opomenout fakt, že ochrana života (života a zdraví) je sice primárně upravena hlavou I., ale tímto není ochrana života (popřípadě zdraví vyčerpána). Ve zvláštní části nalezneme řadu skutkových podstat, jejichž primární ochrana je sice zaměřena na jiný chráněný zájem, ovšem může dojít i k ohrožení nebo poškození života. Jako případ lze uvést trestný čin znásilnění (§ 185).

V kvalifikovaných skutkových podstatách uvedených v odst. 3 písm. c a v odstavci 4 nalezneme právě sekundární ochranu života a zdraví, která spočívá v tom, že je-li kromě primárního zájmu (v tomto případě lidské důstojnosti) porušen i jiný, neméně důležitý, chráněný zájem, je použito vyšší trestní sazby. V tomto ustanovení, v jeho odst. 4, je upravena okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby, způsobí-li pachatel činem uvedeným v odstavci prvním smrt. Pro odlišení mezi vraždu a znásilnění ve smyslu § 185 odst. 1, 4 je důležitá pohnutka pachatele. O vraždu se nejedná v případě, že pachatel neměl v úmyslu způsobit smrt, byť nastala. Jeho jednání je zaviněné, ale pouze nedbalostní. Je samozřejmě možné, že se pachatel rozhodne následně svou oběť usmrtit, pak by toto bylo posuzováno jako vícečinný souběh obou tr.č.³⁴

Novým trestním zákoníkem je zavedena tzv. bipartice trestných činů na zločiny a přečiny, toto je zakotveno v §14³⁵. Z tohoto ustanovení je patrné, že vražda spadá nejen do kategorie zločinů, ale zločinů zvláště závažných, jelikož jeho horní hranice dalece převyšuje hranici deseti let.

Jak jsem již uvedla, chráněným zájmem je v případě trestného činu vraždy lidský život, hmotným předmětem útoku je člověk (živý člověk – nelze spáchat vraždu na mrtvém). Následkem je usmrcení člověka, přičemž není zákonem nijak specifikováno, jak k němu dojde. Může být způsobeno, jak konáním, tak i opomenutím. Není ani nutné, aby konání skutečně spočívalo v určitém násilném jednání, jako například zastřelením či zardoušením, ale postačuje i navození

³⁴ Novotný, F., Trestní zákoník 2010. Komentář, judikatura, důvodová zpráva, Praha: EUROUNION Praha, s. r. o., 2010, 339-340 s.

³⁵ Zatecká, E.: Trestní právo hmotné a procesní, Obecná část, Multimediální učební text, Brno: Masarykova univerzita, 2009, 18-19 s

takové situace, při které lze předpokládat, že výsledkem bude smrt určité osoby. Může se jednat kupříkladu o úmyslné rozčilení osoby, o které je pachateli známo, že trpí závažným onemocněním srdce. Příkladem je i rozhodnutí Zm I 527/31: „Ponechání jedu tak, že jiná osoba se jej může omylem zmocnit a užití jej, zakládá podstatu přečinu dle § 335 trestního zákona³⁶“. V těchto případech je však nutné nezvratně prokázat vinu, jinak je nutné užít zásady *in dubio pro reo*.³⁷

Struktura ustanovení upravující trestný čin vraždy se poněkud odlišuje od předešlé právní úpravy. § 140 nyní sestává ze čtyř odstavců, v odstavci prvním je upravena základní skutková podstata (vražda prostá). Druhý odstavec upravuje kvalifikovanou skutkovou podstatu vraždy, tedy vraždu spáchanou s rozmyslem nebo po předchozím uvážení. V odstavci třetím je uvedeno deset okolností použití vyšší trestní sazby (společné pro první i druhý odstavec) a v odstavci čtvrtém je zakotvena trestnost přípravy trestného činu vraždy.³⁸

Stejně jako u všech dalších zločinů a přečinů je Policií České republiky a Ministerstvem vnitra vedena statistika, ve které lze velice dobře vyhledat, kolik trestných činů bylo v České republice spácháno. V případě trestného činu vraždy je k 30. 4. 2012 zjištěno 62 případů spáchání trestného činu vraždy, což je o 14 více než za stejné období v roce 2011, kdy jich bylo 48³⁹.

V následující tabulce jsou uvedena data, které vypovídají o tom, kolik trestných činů (kvantitativně) je spácháno na území České republiky v jednotlivých kalendářních letech. Domnívám se, že jako demonstrativní vzorek je postačující uvést případy z posledních čtyř let (včetně aktuálního roku)

³⁶ § 335

Za každé jednání nebo opominutí, o němž pachatel již dle přirozených jeho následků, které každý snadno poznati může, nebo podle předpisů zvláště vyhlášených, nebo podle svého stavu, úřadu, povolání, své živnosti, svého zaměstnání nebo vůbec podle svých zvláštních poměrů může nahlížeti, že se jím může způsobiti nebo zvětšiti nebezpečnost života, zdraví nebo tělesné bezpečnosti lidí, potrestán budiž každý vinník, nastalo-li z toho těžké poškození na těle (§ 152) nějakému člověku, jako pro přestupek vězením od jednoho až do šesti měsíců; ale povstala-li z toho smrt člověka, jako pro přečin tuhým vězením od šesti měsíců až do jednoho roku.

³⁷ Přehled judikatury. 1. vyd. Praha: ASPI, 2007, 11 s. ISBN 9788073572532.

³⁸ KUČHTA, Josef. *Kurs trestního práva: trestní právo hmotné: zvláštní část*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, 7 - 8 s. ISBN 9788074000478.

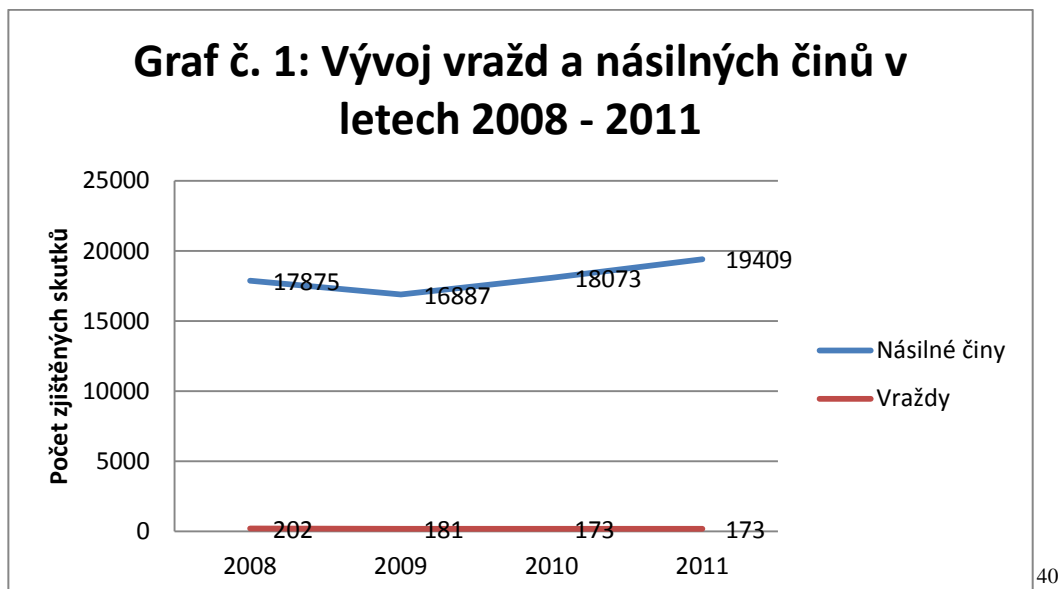
³⁹ <http://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-947279.aspx> (citováno 10.6. 2011)

Tabulka č. 1: Přehled vražd spáchaných a objasněných na území České republiky od roku 2008 do 2011

	2008		2009		2010		2011	
	Spácháno	Objasněno	Spácháno	Objasněno	Spácháno	Objasněno	Spácháno	Objasněno
Loupežné	21	17	23	17	20	15	11	9
Sexuální	7	7	2	2	1	1	4	4
Motivované osobními vztahy	94	92	87	83	100	96	108	98
Na objednávku	0	0	4	3	2	1	4	1
Novorozence matkou	1	0	1	0	1	1	1	1
Ostatní	79	58	64	52	49	42	45	35
Celkem	202	174	181	157	173	156	173	148

Data byla získána z <http://www.policie.cz/policie-cr-web-informacni-servis-statistiky.aspx>, z jednotlivých přehledů kriminality za jednotlivé kalendářní roky.

K tabulce je nutno dodat, že počet objasněných trestných činů není konečný. Řada z nich je objasněna dodatečně.

Podíváme-li se např. na údaje za rok 2010 podrobněji, zjistíme, že z celkového počtu vražd (173) jich bylo 106 dokonaných⁴¹. Častěji bývají

⁴⁰ Pojem násilné činy je užší než pojem násilná kriminalita. Kromě vražd jsou se řazeny např. loupeže, únosy, rvačky, týrání apod.

napadeni muži (89). Se zbraní bylo spácháno přes 60% vražd a přibližně 35% jich bylo spácháno pod vlivem alkoholu nebo drog. Již podle počtu zjištěných skutků je patrné, že nejvíce vražd je motivováno osobními vztahy.⁴² Stíháno bylo 186 osob. V 96 případech pachatelů se jednalo o recidivisty. Mezi pachateli byl jeden nezletilý, čtyři mladiství a 34 žen.⁴³

Z výše uvedené tabulky i ze statistik je patrné, že vraždy nejsou uváděny pod jednotlivými kvalifikovanými skutkovými podstatami. Toto je způsobeno tím, že jsou zde tříděny trestné činy podle motivu. Do jisté míry tyto statistiky odpovídají i Zapletalově třídění úmyslných usmrcení dle dominujícího motivu na vraždy, které jsou motivovány: žárlivostí, mstou a nenávisť, zištností, vyhnutím se trestní odpovědnosti, dosažením sexuálního uspokojení, odstraněním nepohodlné osoby, jinak.⁴⁴

Poměrně vyčerpávající výčet klasifikace úmyslných usmrcení poskytli badatelé NCAVC FBI Douglas a kol. Jedná se především o kriminalistické členění. Vzhledem k jeho rozsahu uvedu jen základní kategorie, které jsou čtyři:

- Vražda jako kriminální podnikání⁴⁵
- Vraždy z osobních důvodů
- Sexuální vražda
- Vražda ze skupinových důvodů (extremismus)⁴⁵

Statistické údaje mají význam především pro kriminologii, jako vědu o kriminalitě, která čerpá právě ze statistik, psychologických, sociologických a další věd. V širším rozměru má význam i pro trestní politiku.

§ 140 Vražda

- 4 Kdo jiného úmyslně usmrtí, bude potrestán odnětím svobody na deset až osmnáct let.
- 5 Kdo jiného usmrtí s rozmyslem nebo po předchozím uvážení, bude potrestán odnětím svobody na dvanáct až dvacet let.

⁴¹ Za dokonanou vraždu je

⁴² Marešová,A. - Cejp,M. - Martinková,M. - Scheinost,M. - Vlach,J.: Analýza trendů kriminality v roce 2010. 12 s. ISBN 978-80-7338-117-2

⁴³ Kriminalita za období od 1. 1. 2010 do 31. 12. 2010 dostupné na <http://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2010.aspx>

⁴⁴ KUČHTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ. Základy kriminologie a trestní politiky. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2005, 388 s. ISBN 8071798134.

⁴⁵ Tamtéž 389 s.

- 6 Odnětím svobody na patnáct až dvacet let nebo výjimečným trestem bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2
- a) na dvou nebo více osobách,
 - b) na těhotné ženě,
 - c) na dítěti mladším patnácti let,
 - d) na úřední osobě při výkonu nebo pro výkon její pravomoci,
 - e) na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi v souvislosti s výkonem jejich povinnosti,
 - f) na zdravotnickém pracovníkovi při výkonu zdravotnického zaměstnání nebo povolání směřujícího k záchraně života, zdraví nebo majetku vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona,
 - g) na jiném pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání,
 - h) opětovně
 - i) zvláště surovým nebo trýznivým způsobem, nebo
 - j) v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného majetkový prospěch nebo ve snaze zakrýt nebo usnadnit jiné trestný čin nebo z jiné zavrženíhodné pohnutky.
- 7 Příprava je trestná

3.2 Subjekt trestného činu vraždy

Obecná definice subjektu zní: „Subjektem trestného činu se rozumí fyzická osoba, která naplnila všechny znaky jeho skutkové podstaty ve všech jeho zákonných formách.“⁴⁶ Subjekt trestného činu tedy vyjadřuje, kdo může daný trestný čin spáchat. Rozlišujeme tři druhy subjektů – subjekt obecný, konkrétní a speciální.

V případě vraždy hovoříme o subjektu obecném. Toto vyplývá již z úvodu ustanovení jak základní, tak kvalifikované skutkové podstaty „kdo ...“. Z tohoto je patrné, že vraždu může spáchat kdokoli. Tedy kdokoli, kdo je fyzickou osobou (od 1. 1. 2012 je sice uzákoněna trestní odpovědnost právnických osob, ale tato se vztahuje jen na taxativní výčet trestných činů uvedených v § 7 z. č. 146/2011 Sb.)

⁴⁶KRATOCHVÍL, Vladimír. Kurs trestního práva: trestní právo hmotn : obecná část. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, 189 s. ISBN 9788074000423.

a je trestně odpovědný. Dále musí subjekt splňovat dva základní předpoklady, kterými jsou věk a přičetnost. U mladistvých pachatelů je kromě zmíněných dvou požadavků též vyžadována rozumová a mravní vyspělost.

Pachatelem trestného činu vraždy je tedy jakákoli fyzická osoby, která byla v okamžiku spáchání tohoto trestného činu starší patnácti let, byla přičetná (byla schopna rozpoznat protiprávnost svého jednání a ovládat jej) a nebyla stížena žádnou duševní poruchou (ve smyslu § 123).

„Kriminologie pod pojmem pachatele chápe nejen osoby, které se dopustily činů označených zákonem jako trestné činy, ale i některé osoby, které orgány činné v trestním řízení trestně nestíhají.“⁴⁷

Charakteristika osob, které se dopouštějí vražd je rozličná, stejně tak jako jednotlivé případy vražd. Asi bychom jen těžko hledali charakteristiku vraha, která by byla univerzální a dala se použít na kteréhokoli pachatele. Existuje řada studií, převážně kriminologických, které se zabývají zkoumáním pachatelů trestných činů vražd. Toto je poměrně komplikované, jelikož osobnosti se různí podle jednotlivých typů vražd (sexuálních, loupežných, nájemných, ...), ale také dle prostředí. Tudíž typologie vypracovaná ve Spojených státech amerických nemusí odpovídat typologii pachatele v Evropě a ani v České republice. Jako příklad nám může posloužit typologie vrahů, kterou vypracoval Holcomb a kol.:

- psychotický vrah, který projevuje zřetelné známky závažné duševní poruchy – bludy, halucinacemi, masivní obavy a fobie
- dezorientovaný vrah, pro nějž je charakteristická přítomnost řady psychotických příznaků,
- normální vrah,
- hostilní, nepřátelský vrah a
- depresivní vrah.

Jak jsem již uvedla, tato typologie je nevhodná, jelikož v Evropě by podle zdejšího pojetí duševních poruch, většina vrahů spadala do kategorie normální vrah nebo hostilní vrah.⁴⁸

⁴⁷ NOVOTNÝ, Oto a kol. Kriminologie. 2., přeprac.vyd. Praha: ASPI Publishing, 2004. 113 s. ISBN 80-7357-026-2.

⁴⁸ KUČTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ. Základy kriminologie a trestní politiky. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2005, 395 - 396 s. ISBN 8071798134

Je samozřejmé, že v oblasti typologie pachatelů nejsme odkázáni pouze na zahraniční prameny. Této problematice se věnuje řada odborníků, především z řad psychologů, ti bezesporu ze zahraničních studií vycházejí, ale konfrontují je s poznatky a zkušenostmi vlastními. Jako příklad zde uvedu typologii pachatelů sériových vražd:

- Obecně lze sériové vrahy dělit do šesti skupin. Toto rozdělení vzniklo na základě empirického výzkumu v USA v letech 1979 – 1983. Výzkum byl prováděn na 36 odsouzených sériových vrazích.
 - a) sexuální sérioví vrazi – dominantní pohnutkou je zde sexuální uspokojení. Sexuální vrahy je možné dále dělit podle toho, co je sexuálně uspokojuje (např. nekrofilie, sadismus, pikérismus, flagelace, apod.)⁴⁹
 - b) sérioví loupežní vrazi – jejich hlavním motivem je hamižnost. Vraždí, aby svůj cíl uskutečnili, nebo jej posléze zamaskovali.
 - c) sérioví vztahoví vrazi – opakovaně vraždí kvůli majetku nebo snaze vyvázat se z partnerských pout
 - d) sérioví vrazi z přesvědčení – u těchto vrahů jsou pohnutky religiozní, politické, eticko-ideologické.
 - e) sérioví nájemní vrazi – nemusí se zde jednat vždy jen o finanční pohnutky, ale i poskytování služeb, které je spojeno se začleněním k určité kriminální skupině.
 - f) sérioví dispoziční vrazi – vražedné pohnutky nejsou konstantní. Rozhodnutí k činu je vedeno momentálními manifestními potřebami.⁵⁰
- Tyto pachatele můžeme dělit také podle jejich motivace. Jedná se o rozmanitou skupinu, ale o většinu lze hovořit jako o asociálních osobnostech. Typické je pro ně ignorování morálních norem, nepocit'ování viny, citová chladnost aj. Podle motivace jsou děleni na:
 - a) Vizionářský sériový vrah – většinou je na tyto vrahy pohlíženo jako na nepřítelné. Vraždí na základě halucinací a bludných představ, které je k vraždě ponoukají.

⁴⁹ Tamtéž 391 s.

⁵⁰ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Moderní psychologie pro právníky. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008. 113 - 114 s. Psyché. ISBN 978-80-247-2207-8

- b) Misionářský vrah – pachatel se cítí k vraždám povolán a považuje je za správné, jeho oběti většinou patří k určité skupině (etnické, socioekonomické,...). Oběti dehumanizuje a za jejich vraždu necítí vinu.
- c) Hédonističtí vrazi – jedná se o nesourodou skupinu pachatelů, kterou lze dále dělit na tři podskupiny (sexuálně motivovaní pachatelé, vrazi prahnoucí po extrémních zážitcích, pachatelé sledující majetkový prospěch).
- d) Vrazi orientovaní na moc a kontrolu nad obětí – imponuje jim to, že mohou rozhodovat o nezvratných věcech a být pány nad životem a smrtí jiných.⁵¹

Tato uvedená typologie je pouze demonstrací toho, jak je možné i v rámci jednoho typu vražd dělit pachatele.

3.3 Subjektivní stránka trestného činu vraždy

„Subjektivní stránka trestného činu charakterizuje trestný čin z vnitřního pohledu pachatele, tj. z hlediska psychiky.“⁵²

Subjektivní stránka je charakterizována úmyslem. Úmyslné jednání je vždy jednáním zaviněným. Trestný čin vraždy nelze spáchat z nedbalosti. Pro spáchání trestného činu vraždy není třeba úmyslu přímého (dolus directus), ale postačuje i úmysl eventuální (dolus eventualis). Úmysl musí směřovat přímo k usmrcení člověka. V případě, že by úmysl chyběl, nemůžeme hovořit o trestném činu vraždy.

O přímém úmyslu hovoříme ve smyslu § 15 odst. 1 písm. a) jestliže pachatel věděl, že způsobem uvedeným v trestním zákoně jiného usmrtí, ohrozí na životě nebo alespoň jej může usmrtit nebo ohrozit na životě a toto chtěl způsobit⁵³. O úmysl eventuální jde v případě, že byl pachatel srozuměn s tím, že může svým jednáním způsobit smrt, ale toto mu bylo lhostejné. V případě trestného činu vraždy je právě úmysl určujícím faktorem, zda za tento trestný čin bude pachatel trestně stíhán, či nikoli. Musíme mít na paměti, že úmysl musí být

⁵¹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Moderní psychologie pro právníky. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008. 114 - 115 s. Psyché. ISBN 978-80-247-2207-8

⁵² ŽATECKÁ, Eva. Trestní právo hmotné a procesní: obecná část: multimediální učební text. 2., dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009. 27 s. Multimediální učební text; č. 49. ISBN 978-80-210-5054-9

⁵³ Srov. JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. Vyd. 1. Praha: Leges, 2009. 218 s. Praktik. ISBN 978-80-87212-24-0

prokazatelný, což vyplývá z jedné ze základních zásad trestního práva *in dubio pro reo*.

Z rozhodnutí R 10/1994-II vyplývá, že pronese-li obviněný na adresu poškozeného výhrůžku usmrcením, za takových okolností, kdy mezi nimi probíhala hádka a kdy obviněný jednal ve vzteku, není možné bez dalšího vyvozovat jeho úmysl usmrtit poškozeného, když jinak z jeho útoku proti poškozenému objektivně žádné reálné ohrožení života nevyplývalo.⁵⁴

Na tomto místě je třeba zmínit i některé právní omyly, se kterými se v případě trestného činu vraždy můžeme setkat.

Dolus generalis – pachatel měl v úmyslu usmrtit jiného a předem měl též zváženo zahlazení svého činu. Ovšem smrt osoby nenastala jednáním, kterým pachatel zamýšlel osobu usmrtit, ale až následným zahlazením činu. Pachatel bude odpovědný za trestný čin vraždy, jelikož k úmyslu, který zamýšlel, došlo.

Jiná situace však nastává, pokud pachatel zamýšlí, usmrtit osobu, ale teprve po domnělém dokonání činu se rozhodne pro zahlazení a stejně jako v předchozím případě nastane smrt osoby až zahlazením trestného činu. V tomto případě by se jednalo o pokus trestného činu vraždy a dokonané nedbalostní usmrcení.

Aberatio ictus – pachatel má v úmyslu usmrtit určitou osobu, ovšem usmrtí osobu jinou. K tomuto dojde tím, že například vystřelí a omylem jinou osobu zasáhne, nebo přidá jed do sklenice s pitím a toto pozře jiná osoba, než zamýšlel. V těchto a obdobných případech bude pachatel stíhán za trestný čin vraždy ve stádiu pokusu v jednočinném souběhu s trestným činem usmrcení z nedbalosti.

Error in objecto, in persona – stejně jako v předchozím případě aberace dojde k usmrcení jiné osoby, než pachatel původně zamýšlel. K tomuto však dojde tím, že je plánovaná oběť zaměněna za osobu jinou. Učebnicovým příkladem je, že pachatel má v úmyslu zastřelit osobu A, tu si však splete

⁵⁴ Přehled judikatury. 1. vyd. Praha: ASPI, 2007, 48 s. ISBN 9788073572532.

s osobou B, kterou usmrtí. Za toto bude pachatel stíhán jako by k záměně nedošlo.⁵⁵

3.4 Objekt trestného činu vraždy

V trestním zákoníku se s pojmem „objekt“ nesetkáme, jelikož jej nepoužívá, ale užívá pojmu chráněný zájem. Objektem trestného činu rozumíme společenské vztahy (vlastnické vztahy) zájmy a hodnoty (život člověka, jeho zdraví, čest, důstojnost či svobodu), které jsou chráněny Trestním zákoníkem.⁵⁶ Rozeznáváme několik druhů objektů – obecný, druhový, skupinový, individuální a konkrétní.

Objektem (chráněným zájmem) je u vraždy, stejně jako u ostatních trestných činů proti životu, lidský život. Hmotným předmětem útoku je člověk. Aby bylo možné lidský život chránit v plném rozsahu, respektive po celou dobu jeho trvání, je nutné, aby bylo co možná nejpřesněji možné určit jeho počátek a konec. Člověk se považuje za živého od okamžiku porodu, resp. od okamžiku kdy dítě přestává být lidským plodem (tedy od počátku porodu) až do jeho biologické smrti mozku (cerebrální smrti). Toto je nutno odlišit od smrti klinické, kdy je ještě možné obnovení činnosti srdce a dýchání. Dříve bylo za smrt považováno právě zastavení srdeční činnosti. Dnes je to již překonáno, především díky možnostem, které jsou dnes v rámci resuscitace možné. Cerebrální smrti se rozumí takový stav organismu, kdy již nevratně došlo ke ztrátě funkce mozku a mozkového kmene. Biologická smrt je tedy stavem nevratným, kdy již není možné obnovit životní funkce, případně jsou tyto udržovány uměle a člověk v případě odstavení tohoto podpůrného systému umírá.⁵⁷ Uvedené pojetí konce života, za který je považována cerebrální smrt vyplývá z rozhodnutí R 41/1976 „*Krajský soud uvedl mimo jiné, že tzv. klinickou smrt nelze považovat za smrt ve smyslu § 219 tr. zák., poněvadž za současného stavu lékařské vědy i po zastavení životně důležitých funkcí (zastavení činnosti srdce, dýchání), které dříve vedlo nutně k smrti, je možné obnovení těchto činností, a tím i záchrana života. K tomuto správnému názoru je možno jen dodat, že podle platné čs. právní úpravy vymezení okamžiku smrti a metoda jeho zjištění je výlučně věcí lékařské vědy. Kategorie tzv. klinické*

⁵⁵ Srov. Žatecká, E. Trestní právo hmotné a procesní, Obecná část, Multimediální učební text, Brno: Masarykova univerzita, 2009, 35 s.

⁵⁶ Žatecká, E., Trestní právo hmotné a procesní, Obecná část, Multimediální učební text, Brno: Masarykova univerzita, 2009, 22 s.

⁵⁷ Srov. Šámal, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 1297 – 1298 s.

smrti, která je pouhým faktem zástavy vitálních funkcí, jejichž obnova je případně možná, se nyní nahrazuje kategorií biologické smrti mozku cerebrální smrt, již se rozumí smrtelný stav, z kterého návrat do života je vyloučen.“⁵⁸ Ovšem v problematice počátku a konce lidského života se musí právo spoléhat především na medicínu, její poznatky a možnosti. Přitom právě smrt člověka je do jisté míry klíčová a to nejen pro trestní právo. Z pohledu trestního práva je podstatné především to, že na mrtvém člověku nelze spáchat trestný čin vraždy. Smrt, respektive určení okamžiku smrti, je ovšem důležitá i pro právo soukromé především pro oblast práva dědického.⁵⁹

To, kdy nastává smrt, je poměrně jednoznačné. Problém nastává v případě, kdy se snažíme co nejpřesněji určit počátek života. Na tuto problematiku existuje několik názorů. Dítě je považováno za živého člověka, když přestane být lidským plodem⁶⁰. Pomineme-li poměrně extrémní názory spočívající v tom, že by měl být plod považován za živého člověka od okamžiku početí, může nám v tomto určení ve velké míře pomoci ustanovení trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou. Zde je trestné usmrcení dítěte při porodu nebo bezprostředně po něm. Z tohoto je patrné, že již při porodu se nejedná o lidský plod, ale o dítě. Podrobněji bude tato problematika rozebrána právě v části věnované trestnému činu vraždy novorozeného dítěte matkou.

Jestliže v souvislosti s chráněným zájmem hovoříme o objektu trestného činu, pak u hmotného předmětu útoku lze hovořit o oběti trestného činu. Obor, který se věnuje obětem a jejich studiu se nazývá viktimologie. „Viktimologie je vědní obor zabývající se obětí a jejich biosociálními a psychologickými charakteristikami, procesy viktimizace vztahy mezi obětí a pachatelem, rolí oběti v průběhu vyšetřování a soudního projednávání trestného činu, pomocí oběti včetně jejího odškodnění a rehabilitace a v neposlední řadě i prevenci viktimizace.“⁶¹ Tento obor bývá často uváděn jako součást kriminologie.

Nejnámější typologie obětí byla uvedena E. A. Fattahem a rozděluje oběti do pěti základních typů:

⁵⁸ R 41/1976 dostupné na:

http://jaspi.justice.gov.sk/jaspiw1/htm_zak/jaspiw_mini_jud_zobraz_nextdata1.asp?kotva=k1&skupina=1

⁵⁹ Srov. Mítlöhner, M., K vymezení objektu trestných činů proti životu. *Trestní právo*. 1997, č. 12, 17 s.

⁶⁰ B 2/1986-26

⁶¹ KUČHTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 156 s. 2005, ISBN 8071798134

1. Zúčastňující se oběť – spáchání činu předchází interakce mezi obětí a pachatelem, ovlivňující motivaci pachatele.
2. Nezúčastňující se oběť – před samotným jednáním pachatele nedošlo mezi ním a obětí k žádné interakci.
3. Provokující oběť – oběť se záměrně nebo bezděčně vystavila viktimogení situaci, tím že podcenila nebezpečnost situace.
4. Latentní oběť – role oběti není veřejná. S tímto se u vraždy setkáme jen výjimečně, u toho trestného činu je velice nízká latence. Častější však bývá například u znásilnění
5. Nepravá oběť – v podstatě se může jednat i o výše zmíněnou aberaci. Role oběti je získána shodou náhod, útok směřoval jiným směrem.⁶²

Ze statistik je patrné, že u trestného činu vraždy dominuje počet spáchaných vražd, které byly motivovány osobními vztahy. Z toho lze usuzovat, že oběť pachatele ve většině případů zná. Toto lze předpokládat i u vražd nájemných.

Stejně jako nemůžeme nalézt ani vytvořit absolutně platnou typologii pachatele, nemůžeme vytvořit ani tuto typologii oběti. Neexistuje žádný pomyslný klíč k určení oběti. Proto bychom kategorie (jako je i výše zmíněná) měli brát spíše orientačně. Zejména je tomu tak u vraždy, kde s ohledem na to, že nejčastěji páchané jsou, jak již bylo zmíněno, vraždy motivované osobními vztahy, lze zde pouze konstatovat, že se s největší pravděpodobností jedná (opět s odkazem na uvedenou typologii) o oběť zúčastňující se případně o oběť provokující. Proto je nutné ke každému případu přistupovat individuálně. I když viktimologie a někdy i psychologie hovoří o viktimologickém zavinění či míře podílu oběti, nemůžeme toto z hlediska trestního práva považovat za objektivně polehčující okolnost. Výjimku tvoří trestný čin zabití, kde se však hovoří o předchozím zavrženíhodném chování poškozeného. Toto však v žádném případě nemůžeme srovnávat například s obyčejným rozčlením.

3.5 Objektivní stránka trestného činu vraždy

Zatímco subjektivní stránka je charakterizována vnitřním pohledem pachatele, objektivní stránka je charakterizována pohledem vnějším (způsobem spáchání a jeho následky).⁶³

⁶²ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Forenzní psychologie. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004. 114 - 115 s. Vysokoškolské učebnice. ISBN 80-86473-86-4

Objektivní stránka je charakterizována usmrcením člověka nebo v kvalifikovaném případě usmrcením člověka s rozmyslem nebo po předchozím uvážení. K usmrcení může dojít jak konáním, tak opomenutím.⁶⁴ Je rovněž lhostejné, jakým způsobem k usmrcení došlo, jestli jednorázovým činem nebo postupně až dlouhodobě. Zákonem nejsou definovány ani postupy ani prostředky, jakými má k usmrcení dojít.

Vraždu lze spáchat konáním, kdy se jedná o aktivní vraždu. Lze ji také spáchat opomenutím, s tím, že měl pachatel povinnost konat (na základě právního předpisu, smlouvy, úředního rozhodnutí, aj viz § 112). V případě opomenutí se hovoří o pasivní vraždě. Nestačí zde, aby pachatel nevykonal to co je morální povinností, ale musí jít o opomenutí toho, co je pachatelovou právní povinností.

Výše zmíněné je velice dobře vystiženo v rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR z 15. 10. 1981 (R 16/1984). Z tohoto rozhodnutí vyplývá, že druh matky nemůže být v případě, kdy neposkytne jejímu dítěti patřičnou pomoc či nezajistí lékařskou péči, stíhán za trestný čin vraždy, ale za trestný čin neposkytnutí pomoci. Druh matky nemá právní povinnost pečovat o dítě své družky (byť morální povinnost zde bezpochyby existuje). Tato povinnost by mu vznikla jen na základě dohody s matkou dítěte.⁶⁵

3.6 Trestný čin vraždy dle odstavce 1

Odstavec první představuje základní skutkovou podstatu trestného činu vraždy. Je možné jej nazývat vraždou prostou. Jedná se o takové typy vražd, kdy pachatel svůj čin nijak neplánuje, ale spíše podlehne situaci. Pachatel jedná v afektu, nikoli však v rozrušení (pak by se jednalo o privilegovanou skutkovou podstatu – trestný čin Zabití). Jedná se o spontánní útok, jehož cílem je usmrcení jiného, kterému však nepředcházelo žádné plánování, zvolení prostředků, výběr vhodného místa apod.⁶⁶

⁶³ ŽATECKÁ, Eva. Trestní právo hmotné a procesní: obecná část: multimediální učební text. 2., dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009. 23 s. Multimediální učební text; č. 49. ISBN 978-80-210-5054-9

⁶⁴ KUČHTA, Josef. Kurs trestního práva: trestní právo hmotné: zvláštní část. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, 8 s. ISBN 9788074000478

⁶⁵ dostupné na:

http://jaspi.justice.gov.sk/jaspiw1/htm_zak/jaspiw_mini_jud_zobraz_nextdata1.asp?kotva=k1&skupina=1

⁶⁶ Srov. JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. Vyd. 1. Praha: Leges, 2009. 478 s. Praktik. ISBN 978-80-87212-24-0

Zákonodárcem je proti sobě postaveno jednání s rozmyslem a jednání v afektu, přičemž v případě § 140 odst. 1 se nejedná o tzv. afektdelikt. Afekt zde netvoří zákonný znak, tím je nedostatek rozmyslu. Jedná se především o tzv. situační vraždy, které jsou vyvrcholením emočního napětí.⁶⁷

Jako příklad vraždy prosté lze uvést 6 Tdo 753/2011. Obžalovaní byli odsouzeni za trestný čin vraždy dle §219 odst. 1 jako spolupachatelé (§ 9 odst. 2 z. č. 140/1961 Sb.) za to, že 5. 6. 2009 v odpoledních hodinách, ovlivnění alkoholem přišli v chatové oblasti k jedné z chat, kterou společně obývali čtyři poškození. Obžalovaná vyvolala nejdříve slovní a poté i fyzický konflikt, kdy jednoho z poškozených několikrát udeřila do oblasti obličeje a hlavy. K tomu se připojil i druhý obžalovaný, který rovněž útok směřoval do oblasti hlavy. V útocích pokračovali i poté, co byli vytlačeni i z chaty. Jednomu z poškozených způsobili řadu zranění, zejména pak mozku, na jehož následky zemřel. Za toto byli odsouzeni k trestu odnětí svobody v trvání deseti a půl roku a třinácti let, dále jim byla uložena povinnost uhradit poškozeným škodu ve výši 16.970,- Kč, 240.000 Kč a 175.000 Kč. Další obžalovaný byl zproštěn obžaloby. Proti rozsudku se odvolali oba obžalovaní, jedna z poškozených a státní zástupce. Vrchní soud rozsudek částečně s tím, že poškozené má být rovněž uhrazeno 240.000,-Kč místo 175.000,-Kč. Odvolání státního zástupce bylo zamítnuto. Proti rozsudkům jak prvního, tak druhého stupně bylo podáno dovolání (§ 265b odst. 1 písm. g) tr.ř.). Jejich dovolání byla odmítnuta.

Obdobným případem vraždy prosté je případ muže, který byl uznán vinným z tr. č. vraždy dle § 140 odst. 1 za to, že 18. 3. 2010 před jednou hodinou ránní se vracel z baru, kde požil alkohol, společně se svou manželkou. Ve svém bytě, který je ve druhém nadzemním podlaží, se začali hádat. Manželka utekla na schody vedoucí k jejich bytu, kde ji dostihl a udeřil pěstí do hlavy, ta narazila hlavou do zdi a upadla na schody, o které se uhodila. Pokusila se vstát, ale utřžila další ránu do hlavy, následně se svalila ze schodů, kde ji manžel opakovaně kromě jiného bil a kopal. Za pomoci vodítka na psa uvázaného kolem jejího pasu ji za toto vodítka a vlasy vytáhl po schodech zpět do jejich bytu ve druhém patře. Na následky zranění hlavy, hrudníku a a poranění orgánů zemřela. Pachatel byl za tento čin (§ 140 odst. 1, 3 písm. i) odsouzen k trestu odnětí svobody v délce trvání

⁶⁷ JELÍNEK, Jiří a Karel BERAN. O novém trestním zákoníku: sborník z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnícké dny, květen 2009, trestněprávní sekce. Vyd. 1. Praha: Leges, 2009, 75 s. ISBN 9788087212219.

sedmnácti let a k trestu propadnutí věci (vodítko). Odvolací soud částečně zrušil rozsudek soudu prvního stupně, ale pouze v části týkající se trestu propadnutí věci. Obviněný podal dovolání, to však bylo odmítnuto.⁶⁸

3.7 Trestný čin vraždy dle odstavce 2

Trestný čin vraždy, spáchaný dle druhého odstavce, je kvalifikovanou skutkovou podstatou. Bylo by však chybné se domnívat, že v případě této kvalifikované skutkové podstaty musí pachatel vždy jednat s přímým úmyslem. I zde postačuje úmysl eventuální. Jedná se o takové jednání kdy pachatel i v rámci jiného svého kriminálního chování ví, že krom překonání jiných překážek bude pravděpodobně muset překonat překážku v podobě majitele bytu, který se chystá vykrást. Předpokládá, že jej bude muset usmrtit a je s tím srozuměn, ale je mu to lhostejné.⁶⁹

Jsou zde alternativně uvedeny dva druhy tzv. premediace – rozmysl a předchozí uvážení. Mezi těmito pojmy není stanovena přesná hranice. Je velice relativní na kolik lze skutek považovat za spáchaný s rozmyslem a na kolik za spáchaný po předchozím uvážení. Podstatná zřejmě bude především míra přípravy pachatele na čin. Ovšem s ohledem na tyto skutečnosti může docházet k určitým problémům v posouzení, zda šlo o rozmysl či předchozí uvážení. Domnívám se, že tato nepřesná hranice mezi zmíněnými typy premediace není v podstatě na škodu, jelikož dává větší prostor ke zvážení okolností daného případu.

3.7.1 Rozmysl

Rozmyslem se myslí kvalifikovaná forma úmyslu. Jde o kratší úvahu, při které jsou však pachatelem zváženy argumenty pro a proti usmrcení jiného člověka. Rozmysl je ohraničen jednáním „v náhlém hnutí mysli“ a jednáním po předchozím uvážení. Hlavní rozdíl mezi jednáním dle odstavce prvního a jednáním s rozmyslem, je právě ona úvaha spočívající, že pachatel jedná racionálně a jeho konání směřuje k zamýšlenému cíli – usmrtit jiného člověka.⁷⁰

⁶⁸ 8 Tdo 499/2011 dostupné na http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/C1EE2B51CCFD9C9C1257983005A0148?openDocument&Highlight=0.

⁶⁹ Hořák, J. Předem uvážená vražda a vražda spáchaná s rozmyslem (část I.) (k výkladu ust. § 140 odst. 2 trestního zákoníku). Trestní právo. 2009, č. 9, 23 s.

⁷⁰ Srov. ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, 1305 s. 1289-3285. ISBN 9788074001789.

Nejvyšší soud se ve svém usnesení 11 Tdo 1250/2011 ze dne 29. 2. 2012 (ve věci dovolání obviněných z toho že se dopustili jednání ve smyslu § 140 odst. 2, 3 písm. i) ztotožnil s právním názorem Vrchního soudu v Olomouci – *způsob, jakým se obvinění rozhodli poškozeného potrestat, a míra, s níž svůj úmysl chladnokrevně realizovali, zcela zjevně ohrožovaly život poškozeného do té míry, že si obvinění museli uvědomovat, že téměř jistým následkem jejich jednání bylo usmrcení poškozeného. Lze se domnívat, že by k tomu i došlo, kdyby shodou náhod nebylo jejich počínání zaregistrováno svědkem. Usmrcení člověka usmýkáním za koňmi či povozem patřovalo mezi nejprísnejší a nejkrutější způsoby poprav. Každý člověk s elementární vědomostní výbavou si musí být vědom, že tímto způsobem vznikají poškozenému závažná devastující zranění, jež mohou velmi snadno a téměř nezávisle na vůli pachatelů vést k jeho usmrcení. Způsob provedení činu, jeho trvání a ukončení nezávisle na vůli obviněných zřetelně svědčí pro závěr, že jednali s rozmyslem a minimálně ve formě nepřímého úmyslu.*⁷¹

Obdobně lze chápat i usnesení 7 Tdo 1060/2011, kde pachatel usmrtil poškozenou, se kterou měl dlouhodobější spor, jedenácti bodnými ranami. Ze znaleckého posudku vyplynulo, že obviněný byl v den spáchání činu rozhodnut vše vyřešit, přestože byl motivován až na místě, kde jej ovládla potřeba ukončit trápení a tlak se sporem spojený. Dal své frustraci průchod s vědomím, že poškozenou usmrtí. O rozmyslu svědčí to, že obviněný nevráždil bezprostředně, ale nejprve se snažil poškozené dokázat svou převahu.⁷²

Z výše uvedeného je zřejmé, že rozmysl jako takový nevyklučuje určitou míru afektu, který ovšem není dominantní motivací vraždy. Postačuje zde také eventuální úmysl.

3.7.2 Po předchozím uvážení

Zde se jedná o takové spáchání trestného činu vraždy, kdy by mělo být patrné i jisté stádium přípravy. Dá se předpokládat, že jednání po předchozím uvážení je jednáním, které vykazuje již znaky určitého stupně přípravy trestného

⁷¹ dostupné na:

http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/264334E7613BB47AC12579C20042C5AD?openDocument&Highlight=0,

⁷² dostupné na:

http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/093C917D7B9C4664C12579830059F31E?openDocument&Highlight=0,

činu. Pachatel si zvolil prostředek usmrcení, místo, případně zvažil zahlazení stop. Toto však nemusí být naplánováno do podrobností. Dá se zde také uvažovat o jistém časovém odstupu mezi rozhodnutím a spácháním trestného činu vraždy.

Případ, který na tomto místě uvedu, byl posuzován podle předchozí právní úpravy, domnívám se však, že je zde splněn znak předchozího uvážení jako hlubší formy premedikace. Obvinění, patřící k extremistické skupině a hnutí, se chtěli zviditelnit před akcí k výročí 120. narozenin A. Hitlera. Jeden z obviněných znal místní poměry a vytipoval dům, který byl obýván početnou romskou rodinou s malými dětmi. Společně naplánovali založení požáru a usmrcení obyvatel domu, právě kvůli jejich příslušnosti k dané etnické skupině. Po domluvě přijeli k domu osobním automobilem, předem si zamaskovali obličej (krom jednoho), nasadili rukavice a připravili několik lahví naplněných benzínem, do kterých vložili smotky tkaniny a vytvořili knoty. Na místě se pak rozestavěli s připravenými lahvemi každý k jednomu ze čtyř oken, lahve zapálili a vhodili okny dovnitř, nastoupili do auta a z místa odjeli. V důsledku jejich jednání vznikl v domě rychle se šířící požár. Pod jedním z oken navíc spalo nezletilé dítě, které utrpělo popáleniny II. a III. stupně na 77% těla. Pachatelé byli odsouzeni za tr. č. vraždy dle § 219 odst. 1, 2 písm. a), b), e), g) trestního zákona, ve stádiu pokusu dle § 8 odst. 1 tr. z., poškozování cizí věci dle § 257 odst. 1 tr. z., spáchaného ve spolupachatelství podle § 9 odst. 2 trestního zákona, k výjimečnému trestu v trvání dvaceti let.

Zde je patrné nejen předchozí uvážení činu, ale také poměrně důkladná příprava na čin, kdy se pachatelé maskovali a měli rukavice. Zvláště zavrženíhodná je však jejich motivace vyplývající z rasové nesnášenlivosti.

3.8 Okolnosti podmiňující užití vyšší trestní sazby

V odstavci 3 je uvedeno celkem deset okolností, které podmiňují použití vyšší trestní sazby. Tyto okolnosti se mohou pojit jak s odstavcem prvním, tak i druhým (důležitá bude míra zvažení činu). Ovšem vražda prostá, spáchaná za některé z okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby bude trestná stejně jako vražda kvalifikovaná, k níž došlo za stejných okolností.

3.8.1 Trestný čin vraždy spáchaný na dvou a více osobách

U této přitěžující okolnosti se jedná o úmyslné usmrcení dvou a více osob (více osob = minimálně tři). K tomuto usmrcení musí dojít jedním skutkem, jinak

by se jednalo o trestný čin vraždy spáchaná opětovně. Je rovněž nutné, aby byl pachatel srozuměn s tím, že svým jednáním může způsobit smrt dvěma a více osobám.

Judikatura toto pojímá extenzivně. K usmrcení nemusí dojít jen jedním skutkem v takové podobě jakou je například zapálení domu, ve kterém se nachází více osob nebo použití výbušné látky. Rozhodnutím Vrchního soudu v Praze z 27. 10. 1993 (5 To 66/93) je za jeden skutek považováno i jednání v těsném sledu. Tedy usmrcení dvou a více osob postupně.

Za vraždu na dvou a více osobách není považována vražda na těhotné ženě. Plod, i když je životaschopný, není považován za dítě, resp. za živého člověka (viz 5 To 81/2005). Plodu je zde poskytována sekundární ochrana (čl. 6 odst. 1 LZPS).

Jak vyplývá z rozhodnutí R 16/1986 lze vraždu spáchanou na více osobách považovat za jeden skutek např. vytváří-li si pachatel jedním jednáním podmínky k usmrcení dvou nebo více osob, pachatel útoky na život dvou nebo více osob zároveň naplňuje nebo začne naplňovat objektivní stránku dalšího závažného trestného činu.⁷³

3.8.2 Trestný čin vraždy spáchaný na těhotné ženě

Těhotné ženě je prostřednictvím tohoto ustanovení poskytována zvýšená ochrana. Kromě života těhotné ženy, kterému je poskytnuta primární ochrana, je zde patrná i ochrana plodu a těhotenství ženy, kterým je poskytována sekundárně. Žena je považována za těhotnou od okamžiku uhnízdění oplodněného vajíčka v děloze až do okamžiku počátku porodu, jelikož tento okamžik považujeme za jakýsi pomyslný přechod (především v právním posouzení věci, nikoli biologickém) plod v dítě. Vraždu na těhotné ženě lze spáchat i nedbalostně, jelikož není rozhodující, zda pachatel o tomto v době spáchání trestného činu věděl. Za rozhodující je však nutné brát to, aby žena byla těhotná již v okamžiku, kdy pachatel začal konat. Toto je podstatné u takového jednání, které je postupné či dlouhodobé.⁷⁴

⁷³ Přehled judikatury. 1. vyd. Praha: ASPI, 2007, 35 s. ISBN 9788073572532

⁷⁴ Srov. ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, 1308 s. 1289-3285. ISBN 9788074001789

Z rozsudku Vrchního soudu v Olomouci z 31. 8. 2005 vyplývá to, že směřuje-li útok primárně k usmrcení těhotné ženy, nelze toto kvalifikovat jako vraždu na dvou nebo více osobách. Lidský plod není možné považovat za „jiného“. Ochrana plodu je zde sekundární. Toto jednání bude proto kvalifikováno jako vražda na těhotné ženě.⁷⁵ Zde se jednalo o případ muže, který napadl svou těhotnou držku nožem, tím způsobem, že ji bodl do břicha, čímž způsobil vážné poranění nejen matce, ale i plodu, který musel být předčasně porozen. Za toto mu byl uložen trest odnětí svobody v trvání čtrnácti let.

3.8.3 Trestný čin vraždy spáchaný na dítěti mladším patnácti let

U této okolnosti je rozhodující, aby byl trestný čin spáchán nejpozději den předcházející dnu dovršení patnácti let věku dítěte (§ 139). Právě tímto dnem končí zvýše ochrana, která je „dítěti „ poskytována. Stejně jako u vraždy spáchané na těhotné postačuje nedbalost. Pachatel nemusí znát přesný věk dítěte a s ohledem na jeho fyzickou vyspělost ho nepředpokládá, ale vzhledem k okolnostem a svým osobním poměrům jej vědět měl a mohl.⁷⁶

3.8.4 Trestný čin vraždy spáchaný na úřední osobě při výkonu nebo pro výkon její pravomoci

To, kdo je úřední osobou je upraveno v § 127 odst. 1, kde je taxativní výčet osob, které jsou pro účely trestního práva označeny jako osoby úřední. V předešlé právní úpravě bylo používáno termínu „veřejný činitel“ ovšem, pod tento pojem nešlo podřadit veškeré osoby, které jsou zde uvedeny dnes, a tím jim nebyla poskytnuta taková míra ochrany. Úřední osobou je tedy soudce, státní zástupce, notář, soudní exekutor a další.

Rozhodující je, aby pachatel činil právě pro zmíněný výkon pravomoci nebo při něm. Tuto skutečnost musí alespoň vzhledem k okolnostem předpokládat. Je tedy rozdíl, pokud pachatel usmrtí policistu, který jej přistihl při páčání trestného činu a pokud pachatel usmrtí policistu, ovšem ne pro výkon jeho pravomoci, ale například ze žárlivosti nebo z jiného důvodu, který s výkonem jeho pravomocí nikterak nesouvisí.

⁷⁵ 5To 81/2005 dostupné na:

http://www.nsoud.cz/Judikaturans_new/judikatura_vks.nsf/WebSearch/8A7BB5CFBB6F968FC125781B006AC6BF?openDocument

⁷⁶ . ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, 130á s. 1289-3285. ISBN 9788074001789

3.8.5 Trestný čin vraždy spáchaný na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi v souvislosti s výkonem jejich povinností

Zde je nově poskytována ochrana svědkům, znalcům a tlumočnickům, kterým předchází právní úprava tuto ochranu neposkytovala. Stejně jako v předcházejícím případě je nutné, aby byl čin spáchán právě v souvislosti s výkonem povinností. Pojem povinnost je dle literatury pojmem širším než pojem povinnost a postačuje zde i jen vzdálená souvislost.⁷⁷ Opět se nejedná o tuto přitěžující okolnost, je-li čin na svědkovi znalci nebo tlumočnickovi spáchán z jiného důvodu.

Svědkiem je osoba (fyzická osoba), která není obviněným nebo účastníkem řízení. Tato osoba je však pro průběh řízení důležitou, jelikož svými smysly vnímala okolnosti, které jsou nebo mohou být důležité pro rozhodnutí v dané věci.

Znalcem je fyzická osoba, která není ani obviněným ani jednou ze stran. Není ani svědkem, protože skutečnosti, ke kterým se vyjadřuje, bezprostředně nevnímala svými smysly. Znalec se do řízení přibírá, aby objasnil takové skutečnosti, které vyžadují jeho odborné znalosti. V případě, kdy by znalec měl vypovídat v rámci řízení o takových skutečnostech, které bezprostředně svými smysly vnímal, nemůže být přizván jako znalec, ale o těchto skutečnostech vypovídá pouze jako svědek (byť by byl k tomu po odborné stránce způsobilý).

3.8.6 Trestný čin vraždy spáchaný na zdravotnickém pracovníkovi při výkonu zdravotnického zaměstnání nebo povolání směřující k záchraně života nebo ochraně zdraví, ...

Ani tuto okolnost předchází právní úprava neobsahovala. Týká se dvou skupin osob. První jsou zdravotničtí pracovníci při výkonu zdravotnického zaměstnání nebo povolání směřujícího k ochraně zdraví. Skupinou druhou jsou jiné osoby, které plnily svou odbornou povinnost při ochraně života, zdraví nebo majetku vyplývající jim z jejich zaměstnání, povolání nebo funkce, případně jim byla uložena zákonem. Zařadit sem můžeme hasiče, záchranáře a obdobné profese. Za zdravotnického pracovníka není možné považovat pouze lékaře, ale také kupříkladu zdravotní sestry, ošetrovatelky, apod.⁷⁸

⁷⁷ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník II: § 140-421: komentář. Praha: C. H. Beck, 2010, 1309 s.

⁷⁸ KUČHTA, Josef. Kurs trestního práva: trestní právo hmotné: zvláštní část. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, 9 s. SBN 9788074000478

Aby byla naplněna tato kvalifikovaná okolnost, je třeba, aby k usmrcení došlo přímo při poskytování lékařské péče. Nemusí k němu dojít přímo v nemocnici, ordinaci nebo obdobném zařízení. Pachatelem může být kdokoli, není nutné, aby se jednalo o osobu, které je péče poskytována. Není zde rozhodující ani pohnutka pachatele.⁷⁹ Pod tuto okolnost nelze řadit kupříkladu usmrcení lékaře, který se věnuje pedagogické nebo vědecké činnosti a usmrcení by se vztahovalo k této činnosti.

3.8.7 Vražda spáchaná pro rasovou či národnostní příslušnost nebo pro politické či náboženské přesvědčení

Přísněji trestná je v tomto případě pohnutka pachatele. Tou je skutečná nebo domnělá rasa, příslušnost k etnické nebo národnostní skupině, politickému přesvědčení, apod. Spadají sem často rasově motivované vraždy. To, že se může jednat o domnělou příslušnost k rase, je uvedeno z toho důvodu, že pachatel nemusí skutečnou rasu znát. To platí i pro náboženské vyznání, politické přesvědčení apod.

Okolnost vyplývá přímo z čl. 1 LZPS, kde je zakotvena rovnost právě v těchto otázkách.

3.8.8 Vražda spáchaná opětovně

Aby byl pachatel potrestán za trestný čin vraždy spáchaný opětovně, není nutné, aby byl již dříve za tento trestný čin odsouzen. Stačí, že se opakovaně dopustil jednání, které je uvedeno v odstavci 1 nebo 2. Není také nutné, aby tyto činy byly dokonány, postačuje i jednání ve stádiu přípravy či pokusu.⁸⁰

V případě, že byl pachatel již dříve za trestný čin vraždy odsouzen a alespoň částečně za něj vykonal trest, je možné jeho další trestný čin vraždy posuzovat nejen jako spáchaný opětovně, ale i jako čin spáchaný nebezpečným recidivistou.⁸¹

Nejvyšší soud v usnesení 7 Tdo 410/2004 uvádí, že byl-li pachatel již v minulosti za vraždu odsouzený a alespoň částečně vykonal uložený trest, je

⁷⁹ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, 1311 as 1289-3285. ISBN 9788074001789

⁸⁰ Srov. Kuchta, J. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné Zvláštní část. 1. Vydání. Praha: C. G. Beck, 2009, 10 s.

⁸¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu z 27. 4. 2004 7 Tdo 410/2004

možné, dopustí-li se vraždy znovu, posuzovat čin jako spáchaný opětovně. Skutek spáchaný opětovně je odlišný od zvláště závažné recidivy. Zde se jedná o přísnější postih opětovně spáchaného činu, kterého se již pachatel v minulosti dopustil.

3.8.9 Zvlášť surovým nebo trýznivým způsobem

Tato okolnost se vztahuje ke spáchání vraždy. Nemusí být splněny obě podmínky, postačuje, pokud bude provedení surové nebo trýznivé. to však nevylučuje aby byly přítomny znaky oba.

Rozhodnutím R 1/1993 je řečeno, že surovým nebo trýznivým způsobem je spáchána vražda, která vykazuje extrémně velkou míru brutality, která se vymyká běžnému rámci většiny takovýchto činů.

To, zda byla vražda spáchána zvlášť surovým způsobem je nutné posuzovat nejen ve vztahu k oběti, ale se zřetelem k běžným názorům společnosti.⁸²

Postačuje, aby tento trestný čin byl spáchán z nedbalosti, pachatel tedy nemusí vědět, že se jedná o zvlášť surový způsob usmrcení, ale s ohledem na skutečnosti to vědět měl a mohl.

Za zvlášť surový způsob provedení nelze považovat čin, kdy pachatel oběť usmrtí již první ranou. Například pachatel svou oběť zasáhne prvním výstřelem do srdce. Pak by další výstřely směřované na oběť neměly charakter vraždy spáchané surovým nebo trýznivým způsobem. O toto by se jednalo, pouze v případě, kdy by oběť umírala dlouhou dobu a v průběhu umírání musela navíc snášet neúměrnou fyzickou bolest, či prožívat duševní útrapy. O takový příklad se dle judikatury jedná i v případě, kdy je oběť úmyslně svázána, uložena na postel a přikryta peřinou, kde se takto oběť pomalu dusí.⁸³

3.8.10 Vražda spáchaná ze zjištěného úmyslu nebo zavrženíhodné pohnutky

Tato okolnost uzavírá výčet zvláště přitěžujících okolností a vztahuje se na pohnutky pachatele. Jsou zde alternativně uvedeny tři druhy pohnutek:

a) úmysl získat pro sebe nebo jiného majetkový prospěch – Do této kategorie spadají nejen ty vraždy, kdy je pachatel motivován tím, že se zmocní

⁸² viz R 58/1954

⁸³ Srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu 6.Tdo 90/2005

určitého majetku poškozeného. Ovšem jsou sem řazeny i vraždy na objednávku, kdy je pachatel motivován odměnou, kterou za provedenou vraždu obdrží.⁸⁴

b) v úmyslu zakrýt jiný trestný čin nebo si jiný trestný čin usnadnit – o takovou vraždu jde, když se pachatel po dokonání jiného skutku rozhodne usmrtit poškozeného, aby na něj nemohl podat trestní oznámení či proti němu svědčit. Tato skutková podstata je naplněna i v případě, že je usmrcena i další osoba, která se stala například svědkem jiného pachatelova trestného činu. O ulehčení trestného činu uvažujeme, je-li poškozený zavražděn v některém z vývojových stádií trestného činu vraždy, tedy v rámci přípravy či pokusu, ale i v rámci samotného páchání zamýšleného trestného činu, aby byla zvýšena jeho šance na úspěšné dokonání⁸⁵

c) jinou zvlášť zavrženíhodnou pohnutkou – definovat zavrženíhodnou pohnutkou je poměrně problematické. Obecně je uváděno, že se jedná o takovou pohnutku, která je v přímém rozporu s morálkou (což je však vražda sama) a svědčí o zjevné neúctě pachatele k lidskému životu.⁸⁶

Tato skutková podstata není naplněna v případě, že pohnutka pramení z pachatelova onemocnění.⁸⁷

Je vyloučen jednočinný souběh s tr. č. loupeže. To vyplývá z rozhodnutí R 27/1992 – jestliže pachatel úmyslně usmrtí jiného, aby se zmocnil cizí věci, je možné takový skutek posoudit jako tr. č. vraždy dle § 140 odst. 1 nebo 2, 3 písm. j). Je vyloučen jednočinný souběh s trestným činem loupeže dle § 173 odst. 1 trestního zákona.

Vrchní soud v Praze ve svém rozhodnutí R 15/1994-I uvedl, že jestliže pachatel nejdříve na poškozenou fyzicky útočí, aby ji donutil něco konat, a pak, když zjistí, že je jeho snaha bezvysledná, a naopak hrozí nebezpečí, že poškozená oznámí jeho jednání policii, veden záměrem jí v tom zabránit, vystupňuje svůj útok tak, že ji úmyslně usmrtí. Toto naplňuje znaky tr. č. vydírání podle § 175 TrZ ve vícečinném souběhu.

⁸⁴ Srov. Kuchta, J. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné Zvláštní část. 1. Vydání. Praha: C. G. Beck, 2009, 10 s.

⁸⁵ Srov. Kuchta, J. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné Zvláštní část. 1. Vydání. Praha: C. G. Beck, 2009, 10 s. a Šámal, P. a kol. Trestní zákoník II : § 140-421: komentář. Praha : C. H. Beck, 2010, 1309 s.

⁸⁶ Kuchta, J. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné Zvláštní část. 1. Vydání. Praha: C. G. Beck, 2009, 11 s.

⁸⁷ Tamtéž

Dalším příkladem je rozhodnutí 8 Tdo 624/2007, kde Nejvyšší soud judikoval takto - Trestný čin vraždy je spáchán „v úmyslu zakrýt jiný trestný čin“ ve smyslu § 140 odst. 1 nebo 2, 3 písm.j) TrZ. nejen tehdy, jestliže se pachatel jiného trestného činu rozhodne po dokonání tohoto trestného činu usmrtit poškozenou osobu v úmyslu odstranit ji jako svědka svého trestného činu se záměrem zakrýt jeho spáchání tak, aby tento skutek vykazující znaky trestného činu vůbec nebyl zjištěn (nevyšel najevo), ale i tehdy, sleduje-li pachatel záměr znemožnit odhalení a identifikaci své osoby jako pachatele jiného trestného činu. Usmrcení „v úmyslu zakrýt jiný trestný čin“ se tak lze dopustit nejen vůči poškozenému tímto jiným trestným činem, ale i vůči jeho zcela náhodnému svědkovi.⁸⁸

Řadíme sem například loupežné vraždy, kde je patrná zřejmá pohnutka pachatele. K majetkovému prospěchu však vůbec nemusí dojít.

3.9 Příprava a pokus trestného činu vraždy

Vývojová stádia tr. č. vraždy jsou tři – přípravu, pokus a dokonáný trestný čin.

Prvním stádiem je příprava (myšlenka či úvaha o vraždě tomuto předcházející trestná není). Přípravou rozumíme úmyslné vytváření podmínek pro spáchání trestného činu. Trestnost přípravy vraždy je uvedena v odst. 4. Jedná se tedy o takové jednání, kdy osoba, která má v úmyslu usmrtit jiného si k tomuto již opatřuje prostředky, jakými může být opatření či zhotovení zbraně, zjednání si k tomuto další osoby aj. Přípravou je také odstranění překážek.

Z logiky věci vyplývá, že je-li trestná již příprava je trestný i pokus trestného činu. O pokusu hovoříme jako o jednání bezprostředně směřujícím k dokonání zamýšleného trestného činu, kterého se pachatel dopustil v úmyslu toto spáchat. Avšak k dokonání nedošlo.⁸⁹

Pokusem vraždy je tedy úmyslné jednání, které bezprostředně směřuje k usmrcení jiného člověka (pachatel začal naplňovat objektivní stránku trestného činu). K usmrcení však nedojde (pachatel chce oběť zastřelit, ale mine). O pokus

⁸⁸ dostupné na:

http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/FFDC9C33C7DE0D94C1257983005A4DCB?openDocument&Highlight=0,na,sv%C4%9Bdkovi

⁸⁹ Žatecká, E. Trestní právo hmotné a procesní, Obecná část, Multimediální učební text, Brno: Masarykova univerzita, 2009, 30 s.

vraždy se jedná i tehdy, nastane-li u poškozeného smrt tzv. klinická, která je zvrácena tím, že jsou obnoveny vitální funkce.

3.10 Trest ukládaný za trestný čin vraždy a jeho rozmezí

Za trestný čin vraždy je možné uložit pouze trest odnětí svobody. V případě vraždy prosté je trest ukládán v rozmezí deseti až osmnácti let. V případně kvalifikované vraždy je ukládán trest v rozmezí dvanácti až dvaceti let a v případě naplnění skutkové podstaty, která spočívá v okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby je rozmezí patnáct až dvacet let nebo trest doživotní.

Při ukládání trestu je třeba brát zřetel na objektivně polehčující, či přitěžující okolnosti, které by se měly promítnout právě do výše trestu. Výši trestu by měla také odrážet nebezpečnost pachatele pro společnost.

3.11 Další formy úmyslného usmrcení

Koncepce nového trestního zákoníku se ve značné míře liší od té předchozí. Došlo mimo uspořádání zvláštní části dle důležitosti chráněného zájmu také k zařazení několika nových skutkových podstat. Pro tuto práci je důležité zmínit především, nové ustanovení, upravující trestný čin zabití. Toto nové ustanovení je ve skupině trestných činů proti životu další formou úmyslného usmrcení společně s trestným činem vraždy (viz výše) a již tradiční úpravy trestného činu usmrcení dítěte matkou.

V obou případech se jedná o privilegované skutkové podstaty k trestnému činu vraždy (§140). Trestný čin vraždy novorozence matkou je navíc i speciálním ustanovením k trestnému činu zabití.⁹⁰

Tím, že se zde nově objevuje i trestný čin zabití, není již vražda novorozence dítěte matkou uváděna ihned po vraždě, jak tomu bylo v předchozí právní úpravě, ale právě až po zabití. Toto lze přikládat nejen nejnižší typové nebezpečnosti pachatele, ale také tomu, že horní hranice trestu odnětí svobody je v tomto případě ze jmenovaných tří ustanovení nejnižší.

Všechny tři tyto trestné činy mají společný prvek. Tímto prvkem je objekt trestného činu – lidský život. Pro správnou kvalifikaci je nutné, abychom poznali, v čem se jednotlivé trestné činy odlišují. Je vyloučen jednočinný souběh trestného

⁹⁰Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné 2. Vydání. Praha: Leges 2010, 486 s.

činu vraždy a trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou. Stejně tak je vyloučen u vraždy a zabití. V obou případech se totiž jedná o speciální ustanovení k vraždě.⁹¹

3.11.1 Vražda novorozeného dítěte matkou

§ 142 Vražda novorozeného dítěte matkou

Matka, která v rozrušení způsobeném porodem úmyslně usmrtí při porodu nebo bezprostředně po něm své novorozené dítě, bude potrestána odnětím svobody na tři léta až osm let.

Jak jsem se již zmínila, je vražda novorozeného dítěte matkou již tradičním privilegovaným ustanovením k vraždě. Je tedy shledána společensky méně škodlivou než tr. č. vraždy podle § 140, což se odvíjí především ve výši trestu, který je zde ukládán v rozmezí tří až osmi let odnětí svobody. Zároveň je tento trestný čin ve vztahu speciality k ustanovením k trestnému činu zabití.⁹²

Ve druhém vydání učebnice Trestního práva hmotného autorského kolektiv Prof. Jelínka je zajímavá úvaha o tom, zda ustanovení trestného činu vraždy nestigmatizuje pachatelku jako „vražedkyni“, i přesto, že společnost je jak v případě zabití, tak i v tomto případě podobně shovívavá.⁹³ To je právě s ohledem na zabití poměrně zajímavá otázka.

Považuji za nutné zmínit, že je třeba odlišovat trestný čin vraždy novorozeného dítěte matkou podle § 142⁹⁴ od činu vraždy, tedy od takového činu, kde není shledáno znalcem oblasti porodnictví, že k němu došlo právě v rozrušení způsobeném porodem. Dále je nutno odlišovat vraždu novorozeného dítěte matkou od činů spáchaných ve stavu některé z poporodních psychóz (tzv. laktační psychóza). Na rozdíl od dvou výše zmíněných usmrcení dítěte, je čin spáchaný ve stavu poporodní deprese považován za čin jinak trestný (nutný je zde posudek znalce z oblasti psychiatrie). Trestnost je zde vyloučena na základě ustanovení

⁹¹ Kuchta, J. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Zvláštní část. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, 14 s.

⁹² Jelínek, J. akol.: Trestní právo hmotné 2. Vydání. Praha: Leges 2010, 486 s.

⁹³ Jelínek, J. akol.: Trestní právo hmotné 2. vydání. Praha: Leges 2010, 486 s.

⁹⁴ Vražda novorozeného dítěte matkou

Matky, která v rozrušení způsobeném porodem úmyslně usmrtí při porodu nebo bezprostředně po něm své novorozené dítě, bude potrestána odnětím svobody na tři léta až osm let.

§26⁹⁵. Nutno říci, že tyto případy jsou velice ojedinělé (jedná se o 1 případ psychózy na 400 porodů⁹⁶).

Porovnáme-li úpravu tohoto trestného činu v z. č. 40/1961 Sb. a §140/2009 Sb. dá se říci, je takřka stejná. Jak uvádí důvodová zpráva, je toto ustanovení přebráno, z předešlé právní úpravy, jelikož se v praxi osvědčila.⁹⁷

3.11.1.1 Subjekt trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou

Tento trestný čin má konkrétní subjekt – matku novorozeného dítěte. Subjektem tedy nemůže být jiná osoba, byť by byla přítomna porodu a následkem toho byla do takové míry rozrušena, že by novorozené dítě usmrtila.

3.11.1.2 Subjektivní stránka trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou

I u tohoto trestného činu je třeba úmyslu. Úmysl nemusí být přímý, postačí i eventuální.

Z judikatury vyplývá to, že těhotná žena již před porodem zvažovala vraždu svého dítěte, které pak při porodu nebo bezprostředně po něm usmrtila, není posuzováno za vraždu dle § 140 v případě, kdy je prokázáno, žena jednala právě v rozrušení způsobeném porodem. Rozrušení může být vystupňováno nepříznivými zážitky, které vedly ženu k tomu, že se dítě rozhodla usmrtit.⁹⁸

3.11.1.3 Objekt trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou

Objektem tohoto trestného činu je život novorozeného dítěte. Za živé je dítě považováno již začátkem porodu. Učebnice gynekologie a porodnictví definuje začátek porodu takto: „ Porod začíná obvykle nástupem pravidelných děložních stahů, po nichž se zkracuje děložní hrdlo. Intenzita stahů se zvyšuje, intervaly mezi nimi se zkracují. Jsou bolestivě vnímány v křížové krajině. Z pochvy odchází krvavý hlen a rodička má častější nucení k močení. Někdy však odteče nejprve plodová voda (mluvíme o předčasném odtoku plodové vody) a teprve potom se dostaví děložní stahy.“⁹⁹.

⁹⁵ Kdo pro duševní poruchu v době spáchání činu nemohl rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný.

⁹⁶ MUDr. Tomáš Fait, PhD., Zástava laktace, Moderní babictví 15/2008

⁹⁷ Viz citace

⁹⁸ Srov. Šámal, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 1333 s.

⁹⁹ Dlhoš, E. a Macků, F. Gynekologie a porodnictví, AVICENUM ZDRAVOTNICKÉ NAKLADATELSTVÍ, PRAHA 1981, 114 s

Názorů na to, kdy dítě přestává být plodem je více (např. od okamžiku kdy je plod samostatně životaschopný, kdy dítě začne samostatně dýchat, aj). S ohledem na znění ustanovení trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou budeme považovat za fakt, že dítě přestává být plodem v tom okamžiku, kdy začíná porod.

3.11.1.4 Objektivní stránka trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou

Ani u trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou nejsou zákonem stanoveny podmínky, jak k tomuto usmrcení má dojít. Dítě lze usmrtit, jak konáním, tak opomenutím, tedy vražda novorozeného dítěte aktivní, „způsobená zevním násilím ze strany matky,¹⁰⁰ tak pasivní – kdy matka nechá po porodu novorozence bez pomoci a dojde k jeho zadušení nebo vychladnutí.¹⁰¹

3.11.2 Posouzení smrti dítěte z hlediska soudního lékařství.

V případě, že je nalezeno mrtvé tělo novorozence a je podezření, že se jedná právě o trestný čin vraždy novorozeného dítěte matkou je nutné, aby byla provedena prohlídka těla a pitva. Je nutné, zjistit jestli se jednalo o novorozené dítě, jestli se narodilo živé a zda po porodu dýchalo a žilo, jestli bylo dítě životaschopné, co bylo příčinou jeho smrti.¹⁰²

Soudní lékař/patolog je pak na základě pitvy schopen na zmíněné otázky odpovědět. Tímto je možno potvrdit nebo vyloučit trestný čin vraždy novorozeného dítěte matkou.

Jak bylo řečeno, jedná se již o tradiční privilegovanou skutkovou podstatu, proto je zde i bohatá judikatura. Např. na základě rozhodnutí Zm I 1178/34 je za předmět útoku považováno dítě při porodu, tj. do počátku porodu až do jeho ukončení, podle ukončení i ještě nějaký čas potom. Stačí, že plod vyšel z matčina těla, a nevyžaduje se, aby dítě bylo od matčina těla již úplně odděleno.

R 16/1986 – soudy správně vykládaly znaky trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou. Za stav „rozrušení způsobené porodem“ považovaly výjimečné rozpoložení matky, které má původ ve fyziologických procesech vyvolaných porodem. Ve všech posuzovaných věcech došlo k usmrcení dítěte až

¹⁰⁰ Kvapilová, H., Dogoši, M. Soudní lékařství pro právníky a policisty. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, 37 s.

¹⁰¹ Tamtéž

¹⁰² Tamtéž

po porodu. Při zodpovězení otázky, zda to bylo hned po porodu ve smyslu tohoto znaku, soudy vycházely z trvání stavu rozrušení způsobeného porodem. Řídily se také právním názorem, že použití privilegovaného ustanovení není vyloučeno tím, že matka pojala úmysl dítě usmrtit již před porodem.

3.11.3 Zabití

§ 141 Zabití

1. Kdo jiného úmyslně usmrtí v silném rozrušení ze strachu, úleku, zmatku nebo jiného omluvitelného hnutí mysli anebo v důsledku předchozího zavrženíhodného jednání poškozeného, bude potrestán trestem odnětí svobody na tři léta až deset let
2. Odnětím svobody na pět až patnáct let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1
 - a) na dvou nebo více osobách,
 - b) na těhotné ženě, nebo
 - c) na dítěti mladším patnácti let.

Skutková podstata trestného činu zabití (§ 141) je v českém trestním právu nová. V předcházející právní úpravě se nenacházel. Do doby, než nabyl účinnost nový trestní zákoník, se dá hovořit o tom, že pojem zabití a vražda byly používány takřka synonymně. To pramení především z historie, kdy skutečně nebyl velký rozdíl mezi pojmem zabití a pojmem vraždy.

Jako vzor zde sloužila německá úprava úmyslného usmrcení. Na nutnost přijetí nové privilegované skutkové podstaty k tr. č. vraždy upozorňovala odborná veřejnost již řadu let. J. Zapletal ve své monografii z přelomu 70. a 80. let navrhoval přijetí právě takové privilegované skutkové podstaty, která by postihovala usmrcení spáchaná v silném rozrušení, které vyvolal poškozený. Dlouhou dobu však nebyl podán návrh, který by obdobu tohoto ustanovení obsahoval (nebyla obsažena ani v původním návrhu trestního zákoníku, naopak zde bylo upraveno usmrcení na žádost). Ve vztahu k tr. č. proti životu se vždy hovořilo spíše o přísnějším postihu pachatelů.¹⁰³

Tím, že vedle trestného činu vraždy zde funguje i trestný čin zabití došlo v českém trestním právu ke znatelnému pokroku, jelikož předešla právní úprava

¹⁰³ HOŘÁK, J. Úmyslná usmrcení v afektu (část II.). Trestní právo. 2008, č. 11, s. 13-14

byla v tomto směru do značné míry nedostatečná. Především v tom ohledu, kdy se hovoří o tzv. viktimologickém zavinění, tedy o určité míře zavinění oběti.

Se zabitím se můžeme setkat například v případech týraných osob, kdy došlo k usmrcení „tyrana“ jinak než za okolností, které lze považovat za nutnou obranu, bylo použití ustanovení trestného činu vraždy nepřiměřeně tvrdé. Spatřuji však jistý problém v termínu „v důsledku předchozího zavrženíhodného jednání poškozeného,“. Literatura sice uvádí, že je nutné, aby toto usmrcení bylo v odpovídajícím poměru k tomu, co poškozený spáchal. Je tedy nemyslitelné, aby se jednalo o případ zabití, v případech jako urážka, hádka a podobně. O zabití lze uvažovat v případech, kdy se poškozený dopustil sexuálního zneužívání, týrání a podobného zavrženíhodného jednání.

Velice zjednodušeně se dá říci, že ustanovení trestného činu zabití je užito v těch případech úmyslného usmrcení, kdy se dá hovořit o jakémsi morálním zadostiučinění, které je však vzhledem k závažnosti nutné postihovat. Je samozřejmě sporné, do jaké míry je například morální usmrcení vraha dítěte. Trestný čin zabití je de facto vendetou. Abychom o něm mohli hovořit, musí být splněna určitá kritéria, jakými jsou rozrušení, předchozí zavrženíhodné chování poškozeného. Zejména jde však o přiměřenost reakce. Je zcela nemyslitelné, aby za přiměřenou byla považována jiná reakce, než reakce na takový čin, který je sám trestným činem nebo je morálně a společensky zavrženíhodný.

Stejně jako u vraždy je zde subjekt obecný. Pachatelem tedy může být kterákoli osoba splňující kromě zákonné podmínky pro věk a přičetnost také to, že v době spáchání činu byl pachatel v silném rozrušení způsobeném strachem, úlekem zmatkem apod.

Obecný je také objekt trestného činu zabití, s tím, že v odstavci druhém jsou uvedeny okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby. Výklad těchto okolností se nijak neodlišuje od jejich výkladu u trestného činu vraždy.

Objektivní stránka spočívá v usmrcení jiného. Jednání tedy spočívá jak v konání, které se dá předpokládat častěji, tak i v opomenutí. Následkem zde musí být cerebrální smrt poškozeného, která je vyvolaná v příčinné souvislosti s jednáním pachatele

Stejně jako jiná ustanovení i zabití se dotkla změna spočívající v opětovném navýšení hranice trestní odpovědnosti ze čtrnácti na patnáct let. Stejným zákonem (č. 306/2009 Sb.) se v prvním odstavce zvýšila hranice trestu odnětí svobody z osmi na deset let.

Od roku 2010 existuje již řada judikátů vztahujících se právě k zabití. Asi nejvýznamnějším je, dle mého názoru, R 14/2011. Spáchání tr. č. zabití podle prvního odstavce je spojeno se silným rozrušením, které je u pachatele jak vnitřní, tak i vnější. Které ovlivňuje jeho další jednání a projevuje se v průběhu činu. Podmět k činu musí být mimořádně intenzivní, zásadní jím však nebude krádež pachatelova majetku. Co se týká zavrženíhodného chování poškozeného, mělo by být mimořádně zlé, zraňující, ponižující, nebo hrozí závažná újma na právech. Tohoto jednání se musí dopustit přímo poškozený.¹⁰⁴

4 TRESTNÝ ČIN VRAŽDY V ZAHRANIČNÍM TRESTNÍM PRÁVU

4.1 Německá právní úprava

Německý trestní zákoník (Strafgesetzbuch, StGB) je federálním zákonem společným pro celou Spolkovou republiku Německo. Jedná se o zákon z 15. května 1871. Je nedílnou součástí BGBI (Spolkové sbírky zákonů). Od r. 1871 prošel řadou změn, které reagovaly na změny hodnot ve společnosti ale také v kriminalitě. Poslední větší novelizace proběhla v r. 1998. Stejně jako český a slovenský kodex je i tento německý rozdělen do dvou hlavních částí – obecné (Allgemeiner Teil) a zvláštní (Besonderer Teil) Trestné činy proti životu a zdraví jsou v něm upraveny ve zvláštní části zákona, konkrétně v části šestnácté. Úmyslná usmrcení jsou zde upravena čtyřmi ustanoveními (§ 211 Vražda, § 212 Zabití, § 213 Méně závažné případy zabití a § 216 Usmrcení na žádost). Právo na život je zakotveno v německé ústavě (Grundgesetz, tedy základní zákon) v čl. 2 odst. 2 Každý má právo na život a osobní nedotknutelnost. Osobní svoboda je nedotknutelná. Tato práva mohou být porušena jen na základě zákona.

V § 1 StGB je zakotvena zásada „nullum crimen sine lege“. Trestné činy (protiprávní činy „rechtswidrige Taten“) jsou zákonem v § 12 děleny na zločiny (Verbrechen) a přečiny (Vergehen).

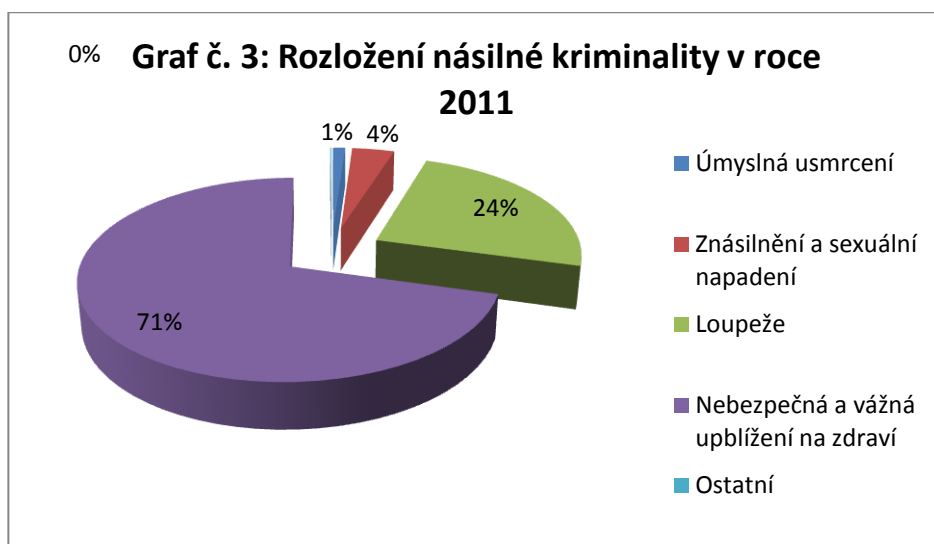
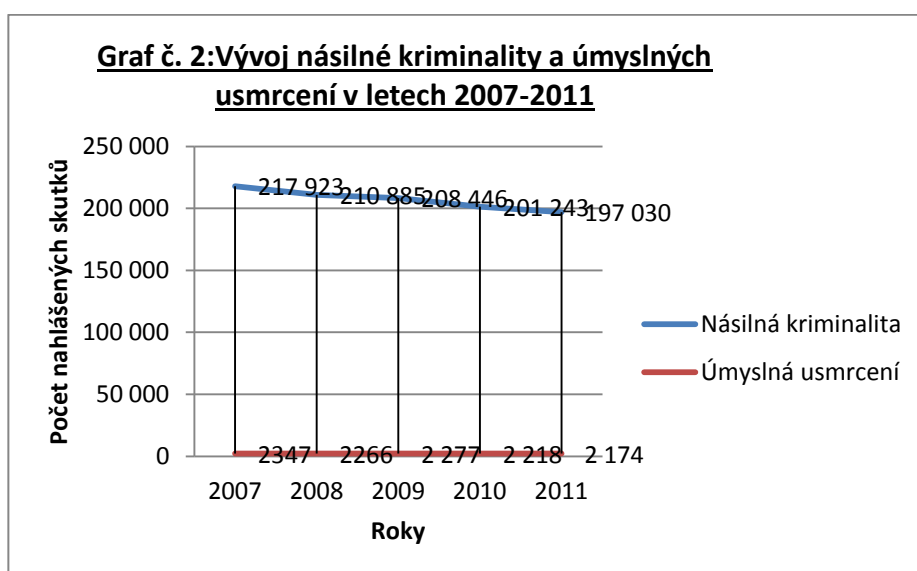
¹⁰⁴ Dostupné na

http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/CF9D618DE64656EBC12579830059989C?openDocument&Highlight=0,zabit%C3%AD

Tabulka č. 2: Přehled celkové a násilné kriminality a počet spáchaných úmyslných usmrcení letech 2009 – 2011¹⁰⁵

	2009	2010	2011
Celková kriminalita	6 054 330	5 933 278	5 990 679
Násilná kriminalita	208 446	201 243	197 030
Úmyslná usmrcení (vražda a zabití)	2 277	2 218	2 174

Uvedené údaje vycházejí z policejních statistik a vypovídají pouze o nahlášených skutečích. Je nutné brát v úvahu, určitou míru latence.

106

¹⁰⁵ Polizeiliche Kriminalstatistik 2010 a Polizeiliche Kriminalstatistik 2011 (dostupné na http://www.bmi.bund.de/SharedDocs/Downloads/DE/Broschueren/2012/PKS2011.pdf?__blob=publicationFile a http://www.bmi.bund.de/SharedDocs/Downloads/DE/Broschueren/2011/PKS2010.pdf?__blob=publicationFile)

V roce 2011 byla hlášena násilná kriminalita v počtu 197 030 skutků.

Policejní statistika řadí do násilné kriminality pouze „Nebezpečné a vážné ublížení na zdraví“. Případy mírnějších ublížení na zdraví (úmyslných) jsou uváděny zvlášť, v r. 2011 jich bylo hlášeno 374 367.

Výše uvedená tabulka a grafy jsou uvedeny pro bližší představu o struktuře kriminality v SRN. Zejména pak kriminality násilné, kam spadají úmyslná usmrcení. V závěru práce budou jednotlivé údaje z ČR, SR a SRN porovnány, nikoli pouze co do počtu skutků, ale v přepočtu na index kriminality, jelikož pouhý číselný údaj udávající počet spáchaných (resp. ohlášených) skutků by byl zavádějící. Index kriminality má v těchto případech mnohem větší vypovídající hodnotu.

4.1.1 Vražda (Mord)

§ 211¹⁰⁷

Vrah bude potrestán trestem odnětí svobody na doživotí.

Vrahem je ten, kdo pro pouhé potěšení za účelem pohlavního uspokojení, ze ziskovosti nebo z jiných nízkých pohnutek, zákeřně nebo surově nebo obecně nebezpečnými prostředky nebo za účelem usnadnění nebo zakrytí jiného trestného činu usmrtí člověka.

I v historii bylo úmyslné usmrcení jiného trestáno. Již v období 5. – 9. století dochází v germánských státech (s výjimkou státu vandalského) ke kodifikaci práva. Jednalo se o soupis obyčejového práva, který byl dle potřeb vládnoucích vrstev doplněn. Tyto zákony se nazývaly *leges barbarorum* neboli barbarské zákony. Římané žijící na území germánských států se řídili vlastním právem, postklasickým právem římským. Kodifikace tohoto práva se nazývají *Leges Romanae barbarorum*, čili Římské zákony barbarů, kterými se řídila i katolická církev. Těmito zákony jsou například Římský zákon Visogótů, Římský zákon Burgundů a Edikt krále Theodoricha, který platil i pro germánské obyvatelstvo.¹⁰⁸

¹⁰⁶ Tamtéž + Polizeiliche Kriminalstatistik 2008 (dostupné na <http://www.bmi.bund.de/cae/servlet/contentblob/541740/publicationFile/26704/PKS2008.pdf>)

¹⁰⁷ § 211

(1) Der Mörder wird mit lebenslanger Freiheitsstrafe bestraft.

(2) Mörder ist, wer aus Mordlust, zur Befriedigung des Geschlechtstriebes, aus Habgier oder sonst aus niedrigen Beweggründen, heimtückisch oder grausam oder mit gemeingefährlichen Mitteln oderum eine andere Straftat zu ermöglichen oder zu verdecken, einen Menschen tötet

¹⁰⁸ Tamtéž

Co se týče vraždy (zabití), byly v tehdejších předpisech zakotveny postihy za úmyslné usmrcení jiného. Tresty se lišily, mohlo jít jak o usmrcení, tak o pokutu. V trestu se zpravidla promítlo, do jaké společenské skupiny oběť či pachatel patřili. V Salském zákoně (Lex Salica), v nejpůvodnějším a nejoriginálnějším germánském zákoně, je patrné, že i u zabití bylo přistupováno k potrestání různě jak s ohledem na pachatele, tak na oběť.¹⁰⁹ U zabití byla ukládána pokuta, a to podle okolností od 1 800 do 24 000 denárů. 24 000 denárů pak byla pokuta i u zabití hraběte. Při zabití člověka při válečné výpravě pak mohla být uložena pokuta 72 000 denárů. Trest, resp. odškodné ukládané za zabití a její rozdílná výše, podle příslušnosti ke společenské třídě, je patrná zejména ze zákona Ethelbertova. Svobodný podle tohoto zákona dostal pokutu za zabití jiného svobodného 100 šilinků, za zabití polosvobodného byla uložena pokuta podle třídy, do které se řadil, tj 40, 60 nebo 80 šilinků. Za podomka, který patřil neurozenému svobodnému, bylo stanoveno odškodné 6 šilinků.¹¹⁰ Lex Gundobada stanovovala jako trest za vraždu povětšinou smrt. Jen pokud by se jí dopustil otrok bez vědomí svého pána a po činu zmizel, musel jeho pán zaplatit příbuzným 30 solidů. Smrtí měl být potrestán i pán otroka, věděl-li o jeho činu. V Lex Romana Burgundionum byl také stanoven trest smrti pro vraha, a to jak pro svobodného, tak pro otroka. Musel však být dopaden mimo kostel. Otrok, který byl z vraždy podezřelý a utekl do kostela, měl být ponechán naživu, ale musel „otročit“ za toho, koho usmrtil.¹¹¹

Jak je z výše uvedeného patrné, bylo v těchto poměrně vzdálených dobách přistupováno k trestání takto závažných činů nesourodě, jelikož mezi trestem smrti a pokutou je podstatný rozdíl. Velice obecně lze říci, že pokud stát garantuje určitá práva, musí mít nástroje k tomu, aby porušení těchto práv stíhal. Přičemž je v dnešní době nepřipustné, aby se trest odvíjel od toho, do jaké socioekonomické skupiny patřila oběť. Toto je patrné i v ustanovení upravující trestný čin vraždy. Na rozdíl od zabití, které je mírněji trestné, jsou zde přísněji trestány ty případy úmyslného usmrcení na které je pohlíženo především z morálního hlediska se značným despektem.

¹⁰⁹ Obyvatelstvo bylo děleno na svobodné, u kterých bylo rozlišováno mezi šlechtou a neurozenými, dále pak polosvobodné, což byla přechodná vrstva, a cizince.

¹¹⁰ Balík, S., Balík, S., ml., Texty ke studiu právních dějin evropských zemí a USA. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o., 2005, 72 – 74 s.

¹¹¹ Tamtéž 71 s.

Ustanovení § 211 je strukturováno do dvou odstavců. V prvním je stanoven trest, který bude uložen pachateli, dopustí-li se vraždy. Trestem je v tomto případě odnětí svobody na doživotí. V odstavci druhém jsou pak vyjmenovány kvalifikované znaky usmrcení, které je pokládáno za vraždu.

Aby bylo možné označit skutek jako tr. č. vraždy je nutné, aby byly splněny podmínky, které jsou s ním spojeny. Základní, logickou, podmínkou je, aby šlo o usmrcení jiného (živého) člověka. Ani v německém trestním právu není zakotvena trestnost sebevraždy.

I zde narážíme na problematiku jak určit počátek života, respektive jak určit okamžik, kdy lidský plod přechází v člověka. Německá právní úprava nezná privilegovanou skutkovou podstatu vraždy novorozeného dítěte matkou ani její dobu. Nezávisle je však trestním právem chráněn lidský plod, potažmo těhotenství (§ 218 Přerušení těhotenství). Ovšem počátek lidského života lze dovést paradoxně z ustanovení, § 217 Usmrcení dítěte. Toto ustanovení bylo zrušeno novelou z r. 1998. Byla zde zakotvena trestnost matky, která usmrtí své nemanželské novorozené dítě.¹¹² Jedná se o dobu české úpravy (pomineme-li, že se jednalo o usmrcení dítěte nemanželského). Matka se tohoto skutku dopustila rovněž při porodu nebo bezprostředně po něm. Ve smyslu BGHSt 32, 194 tedy převládá názor, že plod přechází v dítě s prvními porodními bolestmi, respektive s prvními pokusy vypudit jej z těla matky. V případě, že porod neprobíhá standardně a je přistoupeno k císařskému řezu, je za rozhodný okamžik považováno otevření dělohy. Za rozhodující není dle BGHSt 10, 291 považována životaschopnost dítěte. Za podstatné je považováno to, že je novorozenec, byť na chvíli, schopen žít nezávisle na matce. Za dítě tedy nelze považovat plod, u kterého dojde v určitém stádiu těhotenství k intrauterinní smrti, (např. v důsledku hyperspiralizace) a je nutné přistoupit k indukci porodu nebo k jeho instrumentálnímu odstranění. Ani v případech indukce porodu, kdy jsou stahy vyvolány pomocí medikamentů a porod po formální stránce probíhá relativně normálně, nelze z toho dovozovat, že by okamžikem počátku porodu přešel plod v živé dítě, jelikož nesplňuje podmínku, aby byl schopen žít, alespoň na okamžik, mimo tělo matky. Za konec života je považována cerebrální smrt, tedy ztráta mozkových funkcí. Je tomu tak s ohledem na pokrok medicíny a především na možnosti v oblasti resuscitace.

¹¹² <http://lexetius.com/StGB/217#2>

Jednotlivé znaky vraždy¹¹³

- **potěšení**

Zde je myšleno, takové usmrcení, kdy pachatel vraždí pro samotný akt a proto, aby viděl jiného umírat.

- **pohlavní uspokojení**

Tyto případy lze dále dělit do tří podskupin. Do první spadají vraždy spáchané pachatelem, které sexuálně vzrušuje usmrcení samotné. Do druhé se řadí ty případy vraždy, kdy se pachatel ukájí na mrtvole. Do třetí skupiny pak lze zařadit ty případy, kdy pachatel při usmrcení oběti alespoň bere v úvahu, že by mohlo dojít k pohlavnímu styku.

Pod tento znak lze subsumovat i ty případy, kdy si pachatel usmrtí jiného s tím, že si pořizuje videozáznam tohoto činu a později se při něm sexuálně uspokojuje.

U tohoto znaku lze uvést případ zamítnuté ústavní stížnosti ze dne 7. 10. 2008. Stěžovatel si pro své činy vysloužil přezdívku „Kanibal z Rotenburgu“. V průběhu dospívání se u něj objevila porucha sexuální preference, spočívající v sexuálních fantaziích o usmrcování a pojídání mladých mužů. Navštěvoval příslušná internetová fóra, kde se seznámil se svou budoucí obětí, mladým mužem trpícím progresivní formou masochismu. Společně se měli dohodnout na tom, že stěžovatel amputuje mladíkovi falus, který chtěli společně pozřít. V důsledku velké ztráty krve však mladík upadl do bezvědomí. Stěžovatel mu způsobil další bodná poranění, na jejichž následky zemřel. Následovalo porcování mrtvol, přičemž si pořizoval videozáznam. O několik dní později při sledování tohoto záznamu pojídal části těla a uspokojoval se.

Na základě znaleckého posudku, měly být jeho ovládací schopnosti značně omezeny. Nebylo přistoupeno na to, aby byl skutek kvalifikován dle § 216 jako usmrcení na žádost, přestože zde byl dán souhlas, nebylo usmrcení ku prospěchu, jelikož neexistoval zdravotní důvod. Při hodnocení případu soudem prvního stupně nebylo shledáno, že by byl naplněn znak „pohlavního uspokojení“. Bylo shledáno, že stěžovatel rovněž neusmrtil svou oběť z „nízkých pohnutek“. Proto byl odsouzen za trestný čin zabití. Soudem druhého stupně byl případ přehodnocen na vraždu. Právě s ohledem na to, že si stěžovatel pořídil videozáznam s tím, že se u něj bude následovně sexuálně uspokojovat. Soud došel rovněž k názoru, že došlo i k tr. č. dle § 168 „Rušení klidu mrtvých“, jelikož je

¹¹³Srov. Rengier, R. Strafrecht. Besonderer Teil II. Delikte gegen die Person und die Allgemeinheit. 10. Auflage. München: C. H. Beck 2009 19-29 s

nutné toto ustanovení chápat extenzivně v tom smyslu, že chrání rovněž pietu. Naproti tomu u § 216 se soud druhého stupně vyjádřil v tom smyslu, že je zde třeba více než souhlas oběti. Souhlas se zde navíc vztahoval pouze na amputaci falu.

Stěžovatel podal ústavní stížnost, ale ta nebyla přijata k rozhodnutí, protože šlo o ústavně právní požadavek na interpretaci a aplikaci trestného č. vraždy.¹¹⁴

- **zištnost**

Do této skupiny jsou řazeny ty případy usmrcení, kdy pachatel, bez ohledu na lidský život, usmrtí jiného pro určitý majetkový prospěch. Patří sem především vraždy loupežné a nájemné, ale také vraždy spáchané s vidinou dědictví nebo výplaty životního pojištění. Není podstatné, jak velký je majetkový prospěch, ale podstatná je motivace jeho ziskem.

V posouzení případů vraždy ze zištnosti lze narazit i na sporné otázky. Jednou z nich je například to, jestli se jedná o zištnost i v případech, kdy chce pachatel ušetřit na určitých výdajích nebo předejít ztrátě. Sporná také může být konkurence motivů, kdy vedle zištnosti stojí i nenávisť, strach, soucit apod. Proto je u daných skutků důležité posoudit, co bylo dominujícím prvkem činu.

- **nízké pohnutky**

U této skupiny činu lze říci, že se jedná především o morální hledisko, kdy takto spáchané vraždy lze považovat za zvláště opovržením hodné. Pouhé morální hledisko na vraždu spáchanou z nízkých pohnutek by bylo příliš široké, proto musí znak shrnout pouze obzvláště zavržením hodné případy. Přestože zákon je výslovně neupravuje, je v této oblasti bohatá judikatura, která konkretizuje případy, které řadí pod tento znak. Judikatura sem řadí například rasovou nenávisť, nenávisť k cizincům, usmrcení partnera nebo dítěte, jako překážky nového života, usmrcení z exhibicionizmu, ze vzteku a zklamání z odepřeného pohlavního styku.

Jako nízkou pohnut lze také označit, pokud se pachatel vraždy dopustí v úmyslu zakrýt jiný čin usmrcením svědka, znalce, policisty apod.

- **zákeřnost, surovost**

¹¹⁴ BVerfG, 2 BvR 578/07 ze dne 7.10.2008 dostupné na http://www.bundesverfassungsgericht.de/entscheidungen/rk20081007_2bvr057807.html?Suchbegriff=%A7+211+mord

Zákeřně usmrtí svou oběť ten, kdo vědomě využije její bezelstnosti a bezbrannosti. Bezelstnou je osoba, která nepočítá s napadením. V případě, že oběť s nějakou formou útoku na svou tělesnou integritu alespoň částečně počítá a má tedy možnost nějak se útoku postavit, nelze hovořit o bezbrannosti. Za zákeřné usmrcení je považováno kupříkladu, jedná-li se o spící osobu. Tento znak je však možné vztahovat i na osobu, která v důsledku jednání pachatele upadne do bezvědomí, a ten ji poté usmrtí.

Za surové je usmrcení považováno tehdy, je-li při něm oběť vystavena trápení jak tělesnému, tak i duševnímu. Surovost provedení činu nepostačuje k tomu, aby se jednalo o vraždu. Literatura zde jako příklad uvádí usmrcení, kdy pachatel svou oběť třicetkrát bodne, ta však zemře již po prvním bodnutí. Aby zde byl naplněn znak vraždy, musela by oběť umírat delší dobu (v tomto případě v bolestech vykřívacet).

4.1.2 Zabití (Totschlag)

§ 212¹¹⁵

- 1) Kdo usmrtí člověka, aniž by byl vrahem, bude potrestán trestem odnětí svobody, který nebude kratší než pět let.
- 2) Ve zvláště závažných případech lze uložit trest odnětí svobody na doživotí.

Jak je z ustanovení patrné, jedná se o negativní vymezení vůči vraždě. O zabití tedy půjde v těch případech, kdy není naplněn některý ze znaků vraždy. Zabití stejně jako vražda znamená, způsobení smrti jiného člověka. Je zde nezbytné prokázat úmysl někoho usmrtit a vymezit vědomou nedbalost pachatele (§ 15 StGB). Může se jednat například o pachatele infikovaného HIV, jedná-li při nechráněném pohlavním styku s úmyslem někoho usmrtit.

Při rozlišování mezi úmyslem a vědomou nedbalostí se přihlíží k tzv. Teorii morálních zábran – pachatel zjistí, že by v důsledku jeho jednání mohlo dojít k usmrcení člověka, nebo to předpokládá, přesto se činu dopusti (překoná morální zábrany).

4.1.3 Méně závažné případy zabití (Minder schwerer Fall des Totschlags)

§ 213¹¹⁶

¹¹⁵ § 212

(1) Wer einen Menschen tötet, ohne Mörder zu sein, wird als Totschläger mit Freiheitsstrafe nicht unter fünf Jahren bestraft.

(2) In besonders schweren Fällen ist auf lebenslange Freiheitsstrafe zu erkennen

¹¹⁶ War der Totschläger ohne eigene Schuld durch eine ihm oder einem Angehörigen zugefügte Mißhandlung oder schwere Beleidigung von dem getöteten Menschen zum Zorn gereizt und hierdurch auf der Stelle zur Tat hingerissen worden oder liegt sonst ein minder schwerer Fall vor, so ist die Strafe Freiheitsstrafe von einem Jahr bis zu zehn Jahren.

Byl-li pachatel zabití bez vlastní viny vyprovokován k hněvu a tím na místě stržen k činu zlým nakládáním nebo těžkou urážkou způsobenou jemu nebo jeho rodinnému příslušníku usmrcenou osobou, nebo jde-li z jiných důvodů o případ méně závažný, bude trest uložen v rozmezí od jednoho roku do deseti let odnětí svobody.

V případě toho trestného činu není jednoznačné, zda se jedná o privilegovanou skutkovou podstatu trestného činu zabití či nikoli. Většinou je však toto ustanovení považováno spíše za pravidlo pro ukládání trestu, a to zejména, jelikož se v něm hovoří o pachateli zabití. Jedná se zde o vyprovokované zabití. § 213 nelze spojovat s trestným činem vraždy a to především proto, že je nemyslitelné, aby pachatel naplnil skutkovou podstatu trestného činu vraždy za okolností uvedených v § 213¹¹⁷

Jedná se tedy o nepojmenované typy usmrcení, které lze chápat jako afektivní jednání, které je vyprovokováno obětí. Můžeme sem řadit i zabití spáchaná ze žárlivosti. V souvislosti s § 213 se hovoří o tzv. oprávněné zlosti. Tím, že byl pachatel vyprovokován bez vlastní viny je rozuměno především to, že provokaci sám nijak nepodnítl. § 213 je však možné užití i u jiných případů zabití, kdy se nejedná o afekt, a kdy je v rámci posuzování činu shledáno, že je zde důvod pro který lze skutek chápat právě ve smyslu tohoto ustanovení.

4.1.4 Usmrcení na žádost

§ 216¹¹⁸

- 1) Jestliže někdo usmrtí osobu na její výslovnou a vážně míněnou žádost, bude potrestán trestem odnětí svobody v trvání od šesti měsíců do pěti let.
- 2) Pokus je trestný.

Německý trestní zákoník pochází z roku 1871, když již tento upravoval právě usmrcení na žádost, byť takto nebylo ustanovení §216 výslovně pojmenováno až do r. 1970. Výše trestu zde nebyla výslovně stanovena, v zákoně stálo pouze, že nesmí být nižší, než tři roky. Trestnost pokusu tohoto trestného činu byla uzákoněna až v roce 1943. V roce 1953 došlo k další změně, kdy ustanovení čítalo již tři odstavce, a ve druhém se nově upravovalo to, že pokud zde existují polehčující okolnosti, je trest odnětí svobody nejméně šest měsíců.

¹¹⁷ Srov. Hořák, J. vyprovokované zabití v německém trestním právu

¹¹⁸ § 216 Tötung auf Verlangen

(1) Ist jemand durch das ausdrückliche und ernstliche Verlangen des Getöteten zur Tötung bestimmt worden, so ist auf Freiheitsstrafe von sechs Monaten bis zu fünf Jahren zu erkennen.

(2) Der Versuch ist strafbar.

Dnes má ustanovení podobu, ve které, jak již bylo uvedeno je výše tedy výše trestu stanovena rozmezím od šesti měsíců do pěti let.¹¹⁹

Trestnost pokusu vyplývá z definice §22 StGB (Pokus trestného činu je ten, který od počátku směřuje od skutku k bezprostřednímu naplnění skutkové podstaty.¹²⁰)

V souvislosti s eutanazií lze uvádět také ustanovení § 323c, Jedná se o trestný čin „Neposkytnutí pomoci“, za který hrozí pachateli až jeden rok odnětí svobody nebo pokuta, pokud neposkytne pomoc při nehodě, obecném nebezpečí nebo ve stavu nouze, i když je to nutné a dá se to od něj očekávat a nezpůsobí-li sobě újmu nebo nezanedbá jinou důležitou povinnost. Z německé judikatury vyplývá, že ne vždy je však toto jednání považováno za trestný čin. Příkladem může být i případ StR 494/82, kdy odvolací soud konstatoval, že ani podle výše zmíněného ustanovení nebyl obžalovaný povinen pomoci svému příteli, který jej žádal, aby toto nečinil.¹²¹

V německé literatuře se setkáme se členěním eutanazie (Sterbehilfe) na aktivní, nepřímou a pasivní. Aktivní eutanazie je trestná (viz §216) a trestá pachatele, který cíleně toto spáchá u člověka těžce trpícího a s beznadějnou prognózou. Trestné činy proti životu chrání nejen život jako takový, ale také před jeho zkrácením. Aktivní účast na sebevraždě (asistovaná sebevražda) je beztrestná, pokud je zde nedostatek účasti jiné osoby na tomto činu.¹²²

Právě v historii Německa je patrné, jak bylo institutu eutanazie zneužíváno. Jedná se o zneužití v období fašistického Německa, kde nešlo bezpochyby i v usmrcování obyvatelstvo z důvodů majetkového prospěchu, ale proto, že již od počátku tohoto pohnutého období zde byly snahy o čistou rasu. Z tohoto důvodu zde v roce 1939 vznikl program Action T4 (Akce T4). Hlavním cílem programu byly eliminace osob, které byly označeny jako bezcenné. Pod záminkou vývoje zdravé populace se nejprve přestaly užívat podpůrné prostředky u nevléčitelně nemocných, které jim prodlužovaly život. Postupně však eliminace těchto tzv. bezcenných osob gradovala a byli evidováni novorozenci a děti do tří let, které vykazovaly symptomy uvedené v dotazníku Říšského

¹¹⁹ <http://lexetius.com/StGB/216#2>

¹²⁰ <http://dejure.org/gesetze/StGB/22.html>

¹²¹ VOZÁR, J. Eutanázia, a právne aspekty. 1. vyd. Pezinok : Nakladatelství Formát, 1995. 42 – 43 s.

¹²² srov. Rengier, R. Strafrecht. Besonderer Teil II. Delikte gegen die Person und die Allgemeinheit. 10. Auflage. München: C. H. Beck 2009, 55 – 56 s.

ministerstva zdravotnictví (mentální retardace, fyzické deformace, atd). O životech těchto dětí rozhodli vždy tři lékaři, kteří na základě dotazníku určili, zda dítě bude žít, či nikoli. Nebylo k tomu nutné ani vyšetření dítěte. Souhlas musel být jednomyslný (tři červeně vyznačená plus ve formuláři). Nebylo-li rozhodnutí jednomyslné, umístilo se dítě do pozorovacího oddělení a celý postup byl opakován. Tyto děti byly usmrcovány na speciálních dětských odděleních, kde jim byla injekčně vstříknuta smrtící látka. Eliminace postižených dětí však byla jen mezistupněm a postupně došlo i k usmrcování dospělých jedinců. Podmínkou bylo, aby byli tito lidé neléčitelní. Toto určil na základě diagnózy lékař. Jednalo se povětšinou o osoby s mentální retardací, které tudíž nebyly jakkoli schopné se k tomuto vyjádřit, ale jejich vyjádření nebo souhlas nebyl vyžadován. Do zařízení, pečujících o duševně choré, byly rozeslány výše zmíněné formuláře. Celkem bylo zřízeno šest zvláštních usmrcovacích komor. V některých centrech byly na těchto lidech prováděny i pokusy (například se smrtícím plynem, který byl poté užit v koncentračních táborech). Každé centrum mělo k dispozici krematorium ke zpopelnění takto usmrcených lidí. Rodiny zemřelých však byly informovány o tom, že smrt nastala následkem zástavy srdce nebo zápalu plic. Oficiálně byl program Akce T4 ukončen v srpnu 1941, na nátlak veřejnosti. Neoficiálně však v tomto bylo pokračováno. Lze-li to ve vztahu k výše uvedenému říci, byli pacienti usmrcováni humánněji – pomocí medikamentů. Paradoxem však je, že zpočátku (v době kdy bylo upuštěno pouze od prodlužování života nemocných pomocí léků) toto nebylo dopřáno židovskému obyvatelstvu. Pohlíželo se na ně jako na občany, kteří nemají rovná práva podílet se na sociálním pokroku země. Tím, že byl v tomto období uváděn soucit jako hlavní faktor eutanazie, dalo by se říci, že tedy na tyto obyvatele bylo pohlíženo nejen jako na nerovnocenné, ale také na někoho, kdo není hoden soucitu. V tomto období by se opravdu s nadsázkou mohlo hovořit o pasivní eutanazii, to zdali byl důvodem soucit, nebo to byla pouze příprava na následnou eliminaci a vyhlazení části obyvatelstva je samozřejmě důležité a události, které po tomto následovaly, nejsou omluvitelné ani prvotní, za určitých okolností soucitnou, myšlenkou.¹²³

¹²³Fenyk, J., Trestní právo 6/2004, Stručné zamyšlení nad trestností usmrcení na žádost a z útrpnosti a v případě tzv. asistované sebevraždy (eutahanasie), 7-8 s.

4.2 Slovenská právní úprava

4.2.1 Hmotně právní úprava trestného činu vraždy ve slovenském trestním právu

Vývoj slovenského trestního práva byl až do roku 1950 odlišný od vývoje českého. Pro Slovensko jako součást Uherského království platili i tamní předpisy. Přestože některé rakousko-uherské předpisy byly platné pro celé území Rakouska – Uherska, norem upravujících trestní právo se toto netýkalo. Na území Slovenska tedy platil Uherský trestní zákon z r. 1878. Platil i po roce 1918, tedy po vzniku Československého státu. Důvodem bylo přijetí z. č. 11/1918 Sb. nazývaného jako „Recepční zákon“. Proto tato norma platila právě až do roku 1950, kdy proběhla rekodifikace trestního práva a z. č. 86/1950 platil stejně pro obě území. Stejně tak tomu bylo i se z. č. 140/1061. Od 1. 1. 1993 se vývoj trestního práva na Slovensku osamostatnil a stejně jako u nás i zde proběhla řada novel trestního zákona.¹²⁴

Na Slovensku došlo k rekodifikaci trestního práva již v roce 2005. Současný trestní zákon (z. č. 300/2005 Z. z.) je účinný od 1. ledna 2006. Do této doby byl účinný zákon č. 140/1961. Proces rekodifikace lze datovat od r. 1999, kdy byla jmenována Komise pro rekodifikaci trestního práva. Vláda Slovenské republiky návrh schválila 21. 4. 2004. Návrh byl poté předložen Národní radě SR, která ve druhém čtení schválila také pozměňující návrhy. Ty však značně omezovaly účinný boj s kriminalitou. Proto byl návrh 8. února 2005 vzat zpět. Ještě v tom roce byl návrh se zapracovanými pozměňovacími návrhy opětovně předložen.¹²⁵ Zákon je platný od 2. 7. 2005.¹²⁶

Zákon se dělí do dvou částí - obecná (všeobecná, čítající 5 hlav) a zvláštní (osobitná, která je dle chráněných zájmů rozdělena na hlav dvanáct). Nový slovenský trestní zákon upřednostňuje formální pojetí trestného činu. V § 8 se říká: „Trestný čin je protiprávní čin, jehož znaky jsou uvedeny v tomto zákoně, pokud tento zákon nestanoví jinak.“ Trestní zákon dělí v § 9 trestné činy na přečiny a zločiny. Dolní hranice trestného činu je určena materiálním korektivem nazvaným „závažnost činu“. Ten je upraven § 10 odst. 2. Tento korektiv nahrazuje materiální znak trestného činu, který se nevytratil zcela, ale stal se

¹²⁴ Kratochvíl, V. „Zrcadlo prvních třiceti šesti...“ (paragrafů obecné části nového trestního zákona České republiky – 2002). Trestněprávní revue, 2003, č. 1, s. 1.

¹²⁵ DŮVODOVÁ SPRÁVA dostupná na <http://www.nrsr.sk/Dynamic/Download.aspx?DocID=189687>

¹²⁶ Trestný zákon dostupný na <http://rastos.org/laws/trestnyzakon.html>

hranicí mezi trestnými činy a správními delikty.¹²⁷ V § 11 je upraveno pojetí zločinu, kdy vražda spadá dle odst. 3 do kategorie tzv. zvláště závažných zločinů. V § 144 a § 145 je uvedeno několik kvalifikačních okolností, které jsou upraveny v páté hlavě, obecné části Trestního zákona (§ 122 - § 143).

Stejně jako v českém trestním zákoně je i ve slovenském změněna systematika zvláštní části, v jejímž úvodu, v první hlavě, jsou upraveny trestné činy proti životu a zdraví. Je tomu tak zejména proto, že je vysoký počet násilných trestných činů. Neméně důležitým faktorem, je také to, že ochrana základních lidských práv je v současné době chápána jako priorita. Obzvláště důležitá je právě ochrana života a zdraví. Pachatelé jednájí bezohledně, agresivně a brutálně. V těchto případech hovoříme o tzv. násilné kriminalitě. Do ní řadíme kromě útoků na lidský život i další projevy agrese, avšak vytvořit taxativní výčet činů, které bychom měli do této kategorie kriminality řadit, lze jen těžko. Kriminologie (a sociologie) pojímají násilí jako deviantní chování. Psychologie jej považuje za podkategorii agrese.¹²⁸

Jaké tendence má právě tento druh kriminality je možné si ověřit ve statistických tabulkách, které jsou dostupné na internetových stránkách Ministerstva vnitra SR.

Tabulka č. 3: Počet skutků v jednotlivých druzích kriminality v období od r. 2009 do 30. 4. 2012

	2009	2010	2011	2012 ¹²⁹
Celková	104 905	95 252	92 873	32 935
Násilná	8 337	7 532	7 002	2 639
Majetková	52 399	47 408	43 176	14 185
Mravnostní	791	678	1 041	343
Ostatní	10 128	9 286	9 984	3 285
Ekonomická	19 518	16 781	18 145	6 279
Zůstávající	13 732	13 567	13 525	6 204

Zdroj dat: <http://www.minv.sk/?statistika-kriminality> (citováno 3. 6. 2012)

Do ostatní kriminality je řazeno výtržnictví, výbuchy a požáry, drogy a nedovolené ozbrojování. Do zůstávající kriminality jsou řazeny dopravní nehody, tr. č. vojenské a proti republice a ohrožení pod vlivem návykových látek.

¹²⁷ BALÁŽ, Pavel. Trestné právo hmotné: všeobecná a osobitná část. 1. vyd. Bratislava: Veda, 2005. 42 - 43 s. Vysokoškolské učebné texty. ISBN 80-224-0876-X

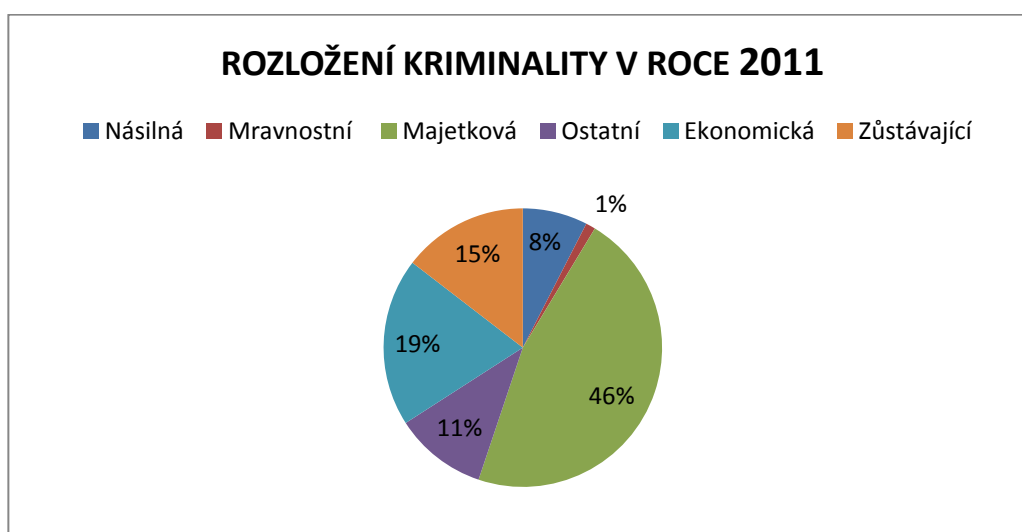
¹²⁸ Dianiška, Gustáv et al. Kriminológia. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 162 s.

¹²⁹ Uvedené údaje za rok 2012 jsou za období od 1. ledna 2012 do 30. dubna 2012.

Z výše uvedené tabulky je patrné, že počet jednotlivých skutků spadajících do násilné kriminality je výrazně nižší, než u kriminality majetkové. Ta tvoří bezmála poloviční podíl veškeré kriminality spáchané za jeden kalendářní rok na území Slovenské republiky. Dále je možné sledovat, že co do počtu skutků, násilná kriminalita klesá. U násilné kriminality je poměrně nízká míra latence (s největší je počítáno u kriminality majetkové a mravnostní).

Jestliže jsou data z tabulky, pro názorné přiblížení jaký podíl má ten, který druh kriminality, převedena do grafického znázornění (viz následující graf) je jednoznačné, že nejmenší podíl na celkové kriminalitě má mravnostní (1%) a násilná kriminalita (8%).

Graf č. 4: Rozložení kriminality, dle druhu kriminality, v roce 2011

Vraždy řadíme do násilné kriminality, stejně tak jako ostatní tr. č. uvedené v první hlavě zvláštní části Trestního zákona.

Slovenská právní úprava nově rozeznává tři způsoby úmyslného usmrcení, jsou jimi úkladná vražda, vražda a vražda novorozeného dítěte matkou. Dále je zde upraveno zabití a usmrcení.

4.2.2 Vražda

Trestný čin vraždy je upraven § 145. Přestože je uveden až za ustanovením upravujícím úkladnou vraždu, jedná se o obecné ustanovení a úkladná vražda je k němu v poměru speciality a jde o čin přísněji trestný.

Na Slovensku bylo v období od 1. 1. do 30. 4. 2012 spácháno 15 vražd, nejvíce pak v Bratislavském kraji, kde došlo k 5.

Z nedávno vydaných rozhodnutí věci spáchání vraždy uvést příklad pachatele, který společně s obětí konzumoval alkohol. To až do doby, než mezi nimi vpozdvečer došlo ke konfliktu. Pachatel napadl poškozeného nejdříve pěstmi

a poté i kopanci, směřované do oblasti hlavy a krku. Poškozený byl vzhledem ke stavu opilosti neschopen obrany. Utrpěl poranění mozku, zlomeninu jazyky a nosních chrupavek., což způsobilo dušení. Poté jej pachatel za nohy vytáhl před vchodové dveře, na přilehlý dvůr, kde na něj hodil deku a kus dřeva, které následně zapálil a nechal hořet do doby, než deka shořela. Tímto poškozenému způsobil popáleniny 2. - 4. stupně na 50% těla. Následkem tohoto utrpěl poškozený popáleninový šok, který spolu s dalšími zraněními urychlil jeho smrt. Pachatel se tedy dopustil zvláště závažného zločinu vraždy dle § 145 odst. 1, odst. 2 písm. b) s přihlédnutím k § 138 písm. c) Trestního zákona. Za toto byl odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání 16 let a 6 měsíců, protialkoholické léčení, ochranný dohled na dva roky a k náhradě škody ve výši 15, 10 €. Po propuštění z výkonu trestu mu byla uložena povinnost hlásit se jedenkrát měsíčně u probačního a mediačního úředníka.¹³⁰

§ 145 **Vražda**

(1) Kto iného úmyselne usmrť, potrestá sa odňatím slobody na pätnásť rokov až dvadsať rokov.

(2) Odňatím slobody na dvadsať rokov až dvadsaťpäť rokov alebo trestom odňatia slobody na doživotie sa pachateľ potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

- a) na dvoch osobách,
- b) závažnejším spôsobom konania,
- c) na chránenej osobe,
- d) z osobitného motívu, alebo
- e) v úmysle získať majetkový prospech.

(3) Odňatím slobody na dvadsaťpäť rokov alebo trestom odňatia slobody na doživotie sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

- a) a už bol za taký čin alebo za trestný čin úkladnej vraždy odsúdený,
- b) v nebezpečnom zoskupení, alebo
- c) za krízovej situácie.

4.2.2.1 Subjekt

Subjektom trestného činu je fyzická osoba, ktorá bola v dobe spáchání přičetná a starší 14 let. Ve smyslu § 19 může být pachatelem pouze fyzická osoba, která trestný čin spáchala. Za pachatele je tedy považována osoba, která se

¹³⁰ Rozhodnutí okresního soudu v Prešově 3T/24/2012 z 31. 5. 2012 dostupné na <http://www.justice.gov.sk/Stranky/Sudne-rozhodnutia/Sudne-rozhodnutie-detail.aspx?PorCis=3D630973-525A-4C67-80C4-4846108A84F0&PojCislo=450926> (citováno 9. 6. 2012)

dopustila konkrétního jednání (konání či opomenutí), které je popsáno ve zvláštní části Trestního zákona u příslušného ustanovení.¹³¹

U vraždy i úkladné vraždy může být pachatelem kdokoli, kdo splňuje zmíněné obecné podmínky. Existuje různá řada typologií pachatelů. Tato problematika je podrobněji upravena v části věnující se české právní úpravě, proto na ni v tomto místě odkazují.

4.2.2.2 Objekt

Obecně lze objekt trestného činu definovat jako společenské vztahy zájmy a hodnoty, kterým trestní zákon poskytuje ochranu.¹³²

V souvislosti s objektem lze hovořit i o tzv. hmotném předmětu útoku. Tím je v tomto případě člověk. Objektem je tedy lidský život.

To, kdy skutečně začíná lidský život, je problematické určit. S ohledem na § 146 lze říci, že je tak počátkem porodu. Smrtí je pak rovněž myšlena smrt biologická, nikoli klinická. Aby bylo možné hovořit o vraždě, je nutné, aby objekt a subjekt nebyly totožné. Z tohoto důvodu je uváděno „kdo jiného ...“, jelikož sebevražda trestná není.¹³³

4.2.2.3 Subjektivní stránka

Subjektivní stránka zahrnuje veškerou činnost pachatele, která bezprostředně souvisí se spáchaným trestným činem. Jde o vnitřní stránku tr. č., jelikož vyjadřuje znaky týkající se pachatelovy psychiky.

U vraždy je vždy vyžadováno úmyslné zavinění. Úmysl je vyžadován nejen u konání, ale také u následku. Příprava je zde vyloučena, je přípustná pouze u úkladné vraždy.¹³⁴

4.2.2.4 Objektivní stránka

Objektivní stránka vyjadřuje vnější charakteristiku trestného činu. Je tvořena obligatorními a fakultativními. Obligatorními znaky jsou konání, následek a příčinný vztah mezi nimi (kauzální nexus). Fakultativními znaky jsou hmotný předmět útoku, účinek, místo, čas a způsob spáchání, případně jiné další znaky.¹³⁵

¹³¹ IVOR, Jaroslav. Trestné právo hmotné. 1, Všeobecná část. 1. vyd. Bratislava: IURA EDITION, 2006. 124 s. Učebnice. ISBN 80-8078-099-4

¹³² IVOR, Jaroslav. Trestné právo hmotné. 1, Všeobecná část. 1. vyd. Bratislava: IURA EDITION, 2006. 104 s. Učebnice. ISBN 80-8078-099-4

¹³³ Trestná je podle §154 účast na sebevraždě. Dojde-li, alespoň k pokusu je potrestán, ten kdo jiného k tomuto navedl nebo mu pomáhal trestem odnětí svobody od šesti měsíců do tří let. Z tohoto je patrné, že i na Slovensku zůstává trestná eutanazie.

¹³⁴ IVOR, Jaroslav. Trestné právo hmotné. 2, Osobitná část. 1. vyd. Bratislava: IURA EDITION, 2006. 35 s. Učebnice. ISBN 80-8078-099-4.

¹³⁵ IVOR, Jaroslav. Trestné právo hmotné. 1, Všeobecná část. 1. vyd. Bratislava: IURA EDITION, 2006. 112 s. Učebnice. ISBN 80-8078-099-4

Jak u vraždy, tak i u úkladné vraždy spočívá objektivní stránka v úmyslném usmrcení jiného člověka. Právě úmysl usmrtit odlišuje vraždu od jiných tr. č. jakými jsou zabití a usmrcení. Usmrtit jiného lze různými způsoby, nemusí jít ani o konání, ale postačuje opomenutí. Lze zde použít výklad § 122 odst. 1, který říká, že konáním se rozumí i opomenutí takového konání, ke kterému byl pachatel podle okolností svých poměru povinný. Musí se jednat o porušení právních, nikoli morálních, povinností. O tomto lze hovořit především v souvislosti s péčí o jiného. Může se jednat o lékaře, který je povinen pacientovi podávat léky a adekvátně se o něj starat. Ten je odpovědný za vraždu v případě, že úmyslně neučiní zákrok, nepodá pacientovi lék aj., přičemž je srozuměn s tím, že pacient bez tohoto zemře. O vraždu se také jedná v případě matky, která úmyslně ponechá své dítě delší dobu bez stravy nebo jej ponechá úmyslně na místě, kde je malá pravděpodobnost, že bude dítě nalezeno a bude o něj řádně postaráno. Zde se nejedná o vraždu novorozeného dítěte matkou ve smyslu § 146, ale o vraždu případně o úkladnou vraždu (rozhodující jsou okolnosti konkrétního případu, může se jednat skutek dle § 146, v případě pokud matka na odlehlém místě porodí a dítě zde nechá. viz R 25/1992).

Je lhostejné, jakým způsobem k usmrcení dojde. Usmrtit oběť nemusí ani jednorázově, ale může tak činit postupně (např. podáváním jedu).

4.2.2.5 Kvalifikované okolnosti

U vraždy je uvedeno v odst. 2 a 3 celkem osm okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby. V obou případech (vraždy i úkladné vraždy) jsou tyto okolnosti stejné. na tomto místě považují za vhodné jednotlivé pojmy přiblížit.

4.2.2.5.1 Na dvou osobách

- z logiky věci vyplývá, že v tomto případě musí pachatel svým jednáním usmrtit přesně dvě osoby. V případě, že by usmrtil více osob, jednalo by se o jinou kvalifikovanou okolnost. Podmínkou je, aby úmyslem pachatele bylo tyto osoby usmrtit.

4.2.2.5.2 Závažnějším způsobem provedení

- ve smyslu § 138 sem patří například spáchání vraždy surovým nebo trýznivým způsobem, organizovanou skupinou nebo na více osobách. Za více osob lze dle § 127 odst. 12 považovat pouze skupinu čítající tři a více osob.

4.2.2.5.3 Na chráněné osobě

- tento pojem upravuje § 139. Za chráněné osoby považujeme dítě, těhotnou ženu, blízkou osobu, odkázanou osobu, osobu vyššího věku, nemocnou osobu,

osobu, která požívá ochranu podle mezinárodního práva, veřejný činitel nebo osoba, která plní svoje povinnosti uložené na základě zákona, svědek, znalec tlumočník nebo překladatel.

- dítětem je osoba mladší 17 let, jestliže nenabyla zletilosti dříve (§ 127 odst. 1)
- za těhotnou je žena považována od uhnízdění oplodněného vajíčka ve sliznici dělohy až do okamžiku počátku porodu. Jedná se zde pouze o kvalifikovanou okolnost, která přihlíží ke stavu ženy. Toto konání nelze posuzovat jako vraždu spáchanou na dvou osobách.
- blízkými osobami jsou především příbuzní v přímé linii, osvojenci, osvojitelé, sourozenci, manželé a jiné osoby i v jiném než rodinném poměru, jejich újmu lze pociťovat jako újmu vlastní. (§ 127 odst. 4)
- odkázanou osobou je ten, kdo je na pachateli závislý výživou, výchovou, hmotným zaopatřením či nějakým jiným způsobem. (§ 127 odst. 9)
- osobou vyššího věku je osoba starší šedesáti let. (§ 127 odst. 3)
- za nemocného je v tomto případě považován ten, kdo v době spáchání činu trpí fyzickou nebo psychickou chorobou, je invalidní nebo s těžkým zdravotním postižením. Může se jednat i o onemocnění přechodné. Ohled není brán na to, zda je osoba práce schopna či je v pracovní neschopnosti. (§ 127 odst. 6)
- to, kdo je osobou požívající ochranu dle mezinárodního práva trestní zákon neupravuje. Toto lze dovodit z vyhlášky ministerstva zahraničních věcí č. 131/1978, na kterou zde odkazuje i komentář,¹³⁶ podle které jsou to např. hlava státu a jakéhokoli člena kolektivního orgánu vykonávajícího v souladu s ústavou dotyčného státu funkce hlavy státu, hlava vlády nebo ministr zahraničních věcí, kdykoli jsou v cizím státě, jakož i členové jejich rodiny je doprovázející, zástupce nebo úřední osoba státu, úřední osoba či jiný zástupce mezinárodní organizace mezivládní povahy, který v době a na místě spáchání trestného činu proti němu, jeho úředním místnostem, jeho soukromému obydlí nebo jeho dopravním prostředkům, je oprávněn požívat v souladu s mezinárodním právem zvláštní ochrany proti jakémukoli útoku proti jeho osobnosti, svobodě nebo důstojnosti, jakož i členové jeho rodiny žijící s ním v jeho domácnosti.¹³⁷
- veřejným činitelem jsou osoby uvedené v § 128 odst. 1 (např. prezident SR, poslanci, členové vlády, soudci, aj.). Osobou, která plní svoje povinnosti uložené

¹³⁶ ČENTĚŠ, Jozef. *Trestný zákon s komentářom*. Žilina: Poradca podnikateľa, 2006, 06 s. ISBN 8088931479.

¹³⁷ Vyhláška ministra zahraničních věcí ze dne 4. října 1978 o Úmluvě o zabránění a trestání trestných činů proti osobám požívajícím mezinárodní ochrany včetně diplomatických zástupců, čl. 1

na základě zákona, je myšlena osoba nemající postavení veřejného činitele jsou jimi např. soudní zapisovatelky, tajemníci, poradci aj.¹³⁸

- pojmy svědek, znalec, tlumočník nebo překladatel se ve větší míře týkají spíše Trestního řádu. Jde o osoby vystupující v trestním řízení a to buď na základě svého odborného vzdělání a zkušenosti (znalec, tlumočník, překladatel) nebo na základě toho, že mají vypovídat o skutečnostech, které vnímali svými smysly (svědek).

4.2.2.5.4 Se zvláštním motivem

- je upraven § 140. Rozumí se jím spáchání tr. č. na objednávku, z pomsty, v úmyslu zakrýt nebo ulehčit jiný trestný čin, z národnostní, etické nebo etnické nenávisti nebo nenávisti z důvodu bary pleti, se sexuálním motivem.

- na objednávku je vražda spáchána tehdy, jestliže se jí dopustí pachatel poté, co si ji někdo jiný objednal (objednatl § 21 odst. 1 písm. c). Tato objednávka nemusí být adresována přímo konkrétní osobě. Může se jednat o zveřejnění objednávky na usmrcení, kde adresátem je více osob. Je lhostejné, kdo toto vykoná

- pomstou je myšleno spáchání vraždy, tehdy jde-li o reakci pachatele na událost nebo okolnost, která s obětí souvisí. Lze do jisté míry hovořit o odplatě. Spáchá-li pachatel tento čin právě jako odplatu za to, že oběť vůči němu vykonala nějakou povinnost, která jí vyplývá ze zákona, může se jednat o obecně přitěžující okolnost.

- vraždí-li pachatel s úmyslem zakrýt nebo ulehčit jiný trestný čin, snaží se především zahladit stopy po jiném tr. č. nebo ztížit odhalení. nebo si vytvořit co nejlepší podmínky pro spáchání činu.

- se sexuálním motivem je vražda spáchána tehdy, jestliže úmyslem pachatele bylo sexuální ukojení nebo vzrušení. Musí se jednat o zakázané způsoby ukájení (např. znásilnění) nebo se jej musí dopustit na určité osobě (dítě).

4.2.2.5.5 S úmyslem získat majetkový prospěch

- pachatel spáchá čin s vidinou určitého majetkového prospěchu. Tím nemusí být pouze to, že vraždí za účelem přisvojení si určité věci, která patří oběti, ale může zde být motivován odměnou za usmrcení jiné osoby.

4.2.2.5.6 Byl-li už za trestný čin vraždy nebo úkladné vraždy odsouzen

¹³⁸ IVOR, Jaroslav. Trestné právo hmotné. 2, Osobitná část. 1. vyd. Bratislava: IURA EDITION, 2006. 24 s. Učebnice. ISBN 80-8078-099-4.

- tímto je zakotven přísnější postih při recidivě tohoto trestné činu. V této souvislosti je nutné zmínit i to, že na Slovensku bylo do trestního zákona napracováno poměrně kontroverzní „ pravidlo třikrát a dost“. Upravuje jej § 47 odst. 2 Trestního zákona. Mělo by se jednat o boj proti recidivě. V tomto ustanovení je uveden taxativní výčet trestných činů, a jestliže byl již pachatel dvakrát odsouzen za některý z nich, je mu v případě třetího spáchání některého z těchto skutků uložen trest odnětí svobody na doživotí. Nemusí se jednat ani o dokonané trestné činy, postačuje stádium pokusu. Soud však může přikročit k mimořádnému snížení trestu na základě ustanovení § 31 odst. 1 nebo odst. 2. Nesmí však uložit trest v délce trvání kratší než 25 let. Byť je zde uvedena výjimka, lze toto pravidlo do jisté míry chápat jako porušení práva na spravedlivý proces.

4.2.2.5.7 V nebezpečném seskupení

- § 141 rozeznává dva druhy nebezpečného seskupení. Jsou jimi zločinecká a teroristická skupina. Zločineckou skupinou je strukturované seskupení nejméně tří osob (§ 129 odst. 1), existující určitou dobu. Jejím cílem je spáchání jednoho nebo více tr. č. kvůli finanční nebo jiné výhodě. Skupina jedná koordinovaně. Oproti tomu se u teroristické skupiny nevyžaduje koordinovanost a cílem je páčání tr. č. terorismu nebo teroru.

4.2.2.5.8 V krizové situaci

- co je krizová situace upravuje ustanovení § 134 odst. 2. Jedná se o nouzový stav (pohromy), výjimečný stav (např. hrozba teroristického útoku, nepokoje), válečný stav (bezprostřední ohrožení vypovězením války nebo napadením) nebo válku.

Výše uvedené okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby vyjadřují, že za určitých okolností je spáchání vraždy trestáno přísněji. Je tomu tak zejména proto, že je nutné, aby se do výše trestu, který je pachateli uložen, promítlo i to, za jakých okolností čin spáchal, co bylo jeho cílem nebo na kom se vraždy dopustil. S ohledem na to, že slovenská právní úprava nezná tzv. afektdelikt, je třeba na tuto situaci reagovat institutem tzv. mimořádného snížení trestu. V tomto smyslu judikoval Nejvyšší soud Slovenské republiky v rozhodnutí R 111/1999. Jednalo se o případ, kdy obžalovaná usmrtila svého manžela po několikaletém disharmonickém manželství, ve kterém docházelo k častým hádkám a fyzickým útokům, právě z jeho strany. Při jedné z konfliktních situací, poté co ji udeřil do

tváře, mu nožem, který odložil, způsobila poranění, na jehož následky zemřel. Její konání nenaplnovalo znaky nutné obrany. Její ovládací schopnosti však byly sníženy, především v důsledku zmíněných konfliktů, které trvaly několik let. Proto zde soud přistoupil k mimořádnému snížení trestu odnětí svobody.¹³⁹

Obdobné případy je proto nutné odlišovat od případů jakými jsou kupříkladu loupežné vraždy. U těchto pachatelů, kteří jsou motivováni osobními vztahy, by se měla výše trestu pohybovat při dolní hranici trestní sazby (případně, může být vzhledem k okolnostem daného případu snížena). Je zde i poměrně malé riziko recidivy.

Kvalifikované okolnosti vraždy i úkladné vraždy proto odrážejí do jisté míry určité morální hodnoty společnosti. Z tohoto důvodu je přísněji postihováno např. úmyslné usmrcení dítěte nebo starší osoby. I na Slovensku je počet vražd v poměru s jinými trestnými činy nízký, ale jde o porušení základního lidského práva, práva na život, které je garantováno nejen státem, ale je chráněno i na mezinárodní úrovni.

4.2.2.6 Pokus

Pokus trestného činu vraždy je trestný. Přestože to není výslovně uvedeno přímo v textu ustanovení § 145, lze to dovodit z § 14, kde je mimo jiné uvedeno, že pokus je trestný podle trestní sazby za dokonáný čin (odst. 2).

Obecně lze říci, že pokus je jedním z vývojových stádií tr. č. Považujeme za něj takové jednání pachatele, které bezprostředně směřuje k dokonání trestného činu.

Ve smyslu rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR R 12/1990 se o pokus jedná i v případě, kdy se pachatel rozhodne, v domnění že oběť usmrtil, zbavit těla. Oběť však zemře následkem pachatelovy snahy o zakrytí činu. Nejde v tomto případě o dokonáný trestný čin, ale o vícečinný souběh trestného činu vraždy a ublížení na zdraví z nedbalosti.

Rozsudkem Nejvyššího soudu SR ve svém rozhodnutí uvedeném jako R 84/ 2000 je vyjádřena možnost snížit trest za pokus tr. č. pod dolní hranici stanovenou za čin dokonáný, umožňuje-li to zákon a lze-li účelu trestu dosáhnout i trestem, který trvá kratší dobu.

¹³⁹ R 111/1999 dostupné na http://jaspi.justice.gov.sk/jaspiw1/htm_zak/jaspiw_mini_jud_zobraz_nextdata1.asp?kotva=k1&skupina=1 (citováno 10. 6. 2012)

Jako příklad, kdy byl pachatel odsouzen za pokus vraždy, zde lze uvést rozsudek Okresního soudu v Banské Bystrici z 19. 12. 2011. V této věci byla na obviněného podána obžaloba za zvlášť závažný zločin vraždy (§ 145 odst. 1 odst. 2 písm. c s poukazem na § 139 odst. 1 písm. e Trestního zákona) ve stádiu pokusu (§ 14 odst. 1 Trestního zákona) a přečinu krádeže (§ 212 odst. 2 písm. c Trestního zákona). Obžalovaný se měl dopustit následujícího – v odpoledních hodinách (cca ve 13hod.) napadl, pod vlivem alkoholu v ložnici rodinného domu, kovovým kladivem, které držel v pravé ruce, poškozeného tak, že jej osmkrát uhodil. Všechny rány směřoval do oblasti hlavy. Tímto poškozenému způsobil těžké poranění, která ho bezprostředně ohrožovala na životě. Když poškozený upadl na zem, tak mu obžalovaný vytáhl ze zadní kapsy kalhot bankovky o hodnotě 50 € a 10 €. Poté odešel do pohostinství, kde hotovost utratil za alkohol. Pomoc poškozenému přivolala sousedka.

Obžalovaný se v průběhu hlavního líčení k činu přiznal a litoval jej. K motivu svého činu uvedl, že byl toho dne již od rána rozčilený, bylo teplo a nic mu nevycházelo. Poškozený něco křičel a on mu nerozuměl. Byl nervózní, protože čekal na známého, s kterým měl jít pracovat. Vypil nějaký alkohol. Nejdříve to chtěl řešit ručně, ale poté uviděl kladivo a použil jej. Neví, proč to udělal. Dále uvedl, že on nikoho nevolal, jelikož měl vybitý telefon. Policii prý musela zavolat sousedka, která zřejmě viděla zakrváceného poškozeného oknem.

Na základě znaleckého posudku nebylo zjištěno, že by měl obžalovaný v době páchaní činu sníženou přičetnost. Byly sníženy pouze ovládací schopnosti, a to v důsledku požití alkoholu. Ochranné protialkoholické léčení nebylo navrženo, přestože u něj bylo zjištěno konečné stádium závislosti. Ten však o léčbu zájem nemá. Zjištěn byl pouze stav vnitřního napětí, které se postupně zvyšovalo až do jeho vyvrcholení, kdy agresivně reaguje na jakoukoli záminku a to jak proti osobám, tak i věcem. Jeho afekt nebyl chorobný. Dále byly předneseny dva posudky z oboru soudního lékařství. Posudky se týkaly zdravotního stavu poškozeného a toxikologie obžalovaného.

Za výše uvedené byl na základě dokazování a vlastního přiznání odsouzen k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání devatenácti let, k ochrannému dohledu

v trvání tří let, propadnutí věci (kovové kladivo) a k náhradě škody v celkové výši 7494 €. ¹⁴⁰

4.2.3 Úkladná vražda

Úkladná vražda je upravena v § 144. Jedná se o čin přísněji trestný, než vražda (§ 145) a je vůči ní v poměru speciality. Stavba tohoto ustanovení je téměř shodná jako u vraždy. Strukturována je rovněž do tří odstavců. U obou tr. č. lze shodně definovat, objekt, subjekt i objektivní stránku. Přísnější postih recidivy je zde zakotven již v odst. 2. Rozdílné je pouze pojetí subjektivní stránky tohoto činu. Krom úmyslného zavinění je třeba, aby zde byla splněna i podmínka tzv. předem uvážené pohnutky. ¹⁴¹ Jak uvádí literatura, rozdíl je možné chápat také tak, že ke čtyřem obligatorním znakům skutkové podstaty tr. č. vraždy přiřazujeme další obligatorní znak, a tím je právě předem uvážená pohnutka. ¹⁴² Už ze samotného názvu tohoto pojmu je patrné, že tento tr. č. nemůže být spáchán s úmyslem nepřímým. Předem uvážená pohnutka je širší pojem než „ze zvláštního důvodu (z osobitného motívu)“. Je zde tedy kladen požadavek, aby byl čin předem do určité míry promyšlen. Zatímco u vraždy je příprava vyloučena, zde se do určité míry předpokládá. Není stanovena doba, po kterou musí pachatel o činu uvažovat. Může zde jít i pouze o několik minut. Lze však předpokládat, že si pachatel během této doby volí prostředky, místo, čas aj. „Pohnutkou je vnitřní pocit pachatele, který pramení z jeho dlouhodobé nespokojenosti s daným stavem, který ho vede k rozhodnutí tento stav změnit a to i za cenu spáchání tohoto zvlášť závažného zločinu.“ ¹⁴³ V této části věnované úkladné vraždě bude uveden příklad, kdy pachatelé připravovali trestný čin cca 20 dní, během kterých si zjišťovali takové podrobnosti o jejich plánované oběti, aby byli schopni provést čin co nejrychleji a bez případných komplikací, které by mohly vést k tomu, že jejich cíl (získání značného obnosu v hotovosti) se jim nepodaří uskutečnit.

Od 1. ledna 2012 do 30. dubna 2012 bylo na území Slovenské republiky spácháno 7 úkladných vražd. ¹⁴⁴

§ 144 Úkladná vražda

¹⁴⁰ Rozsudek 5T/94/2011 dostupný na <http://www.justice.gov.sk/Stranky/Sudne-rozhodnutia/Sudne-rozhodnutie-detail.aspx?PorCis=50723024-91ED-482E-823E-6CBA00B69131&PoiCislo=328608> (citováno 8. 6. 2012)

¹⁴¹ IVOR, Jaroslav. Trestné právo hmotné. 2, Osobitná časť. 1. vyd. Bratislava: IURA EDITION, 2006. 33-34 s. Učebnice. ISBN 80-8078-099-4.

¹⁴² MAŠĽANYOVÁ, Darina et al. Trestné právo hmotné. Všeobecná a osobitná časť. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. 203 s. ISBN 978-80-7380-338-4

¹⁴³ Tamtéž

¹⁴⁴ Štatistika kriminality za obdobie od 1. 1. -30. 4. 2012. Dostupné na <http://www.minv.sk/?statistika-kriminality>

(1) Kto iného úmyselne usmrtí s vopred uváženou pohnútkou, potrestá sa odňatím slobody na dvadsať rokov až dvadsaťpäť rokov.

(2) Odňatím slobody na dvadsaťpäť rokov alebo trestom odňatia slobody na doživotie sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

a) a už bol odsúdený za trestný čin vraždy,

b) na dvoch osobách,

c) závažnejším spôsobom konania,

d) na chránenej osobe,

e) z osobitného motívu, alebo

f) v úmysle získať majetkový prospech.

(3) Trestom odňatia slobody na doživotie sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

a) a už bol za taký čin odsúdený,

b) v nebezpečnom zoskupení, alebo

c) za krízovej situácie.

Jako príklad úkladné vraždy lze uvést následující případ, který byl i poměrně medializovaný. Dle mého názoru se jedná o typickou ukázkou úkladné vraždy a to u obou skutků, za které byl pachatel odsouzen.

V letošním roce, 29. března 2012, byl vynesena rozsudek Specializovaným trestním soudem v Pezinku, kterým byl obžalovaný shledán vinným z trestných činů úkladné vraždy (§ 144 odst. 1, odst. 2 písm. f spáchanou ve formě spolupachatelství dle § 20) a úkladné vraždy s přihlédnutím k závažnějšímu způsobu konání a nedovoleného ozbrojování a obchodování se zbraněmi (§ 144 odst. 1, odst. 2 písm. c § 138 písm. c a § 294 odst. 2). Za tyto trestné činy byl odsouzen k trestu odnětí svobody v délce trvání 25 let.

Na obviněného byla dne 7. 12. 2011 podána obžaloba pro výše uvedené zvláště závažné zločiny. Obžalovaný se ke svým činům přiznal a spolu s prokurátorem uzavřeli dohodu o vině a trestu. Soud návrh dohody projednal na hlavním líčení, schválil ji a potvrdil rozsudkem.

Obžalovaný se dopustil dvou skutků. První z nich spáchal společně s občanem České republiky, který byl souzen na území ČR. Právě on měl kontaktovat v červenci 2008 svého známého ohledně větší finanční částky. Tu chtěl získat přepadením konkrétní osoby známé jako „ostravský vekslák“. Obžalovaný přijel do Ostravy, kde mu jeho známý zajistil ubytování, 8 července 2008 a do 28. července téhož roku, kdy se skutku dopustili, společně plánovali přepadení. Zjišťovali si jeho denní zvyklosti, fyzickou zdatnost a množství

finančních prostředků, které u sebe poškozený nosil. Po zjištění potřebných informací a zejména toho, že poškozený je fyzický zdatný, si opatřili střelnou zbraň. 28. 7. se osobním automobilem vypravili k místu, kde poškozený bydlel. Zastavili v jiné ulici, odkud obžalovaný šel pěšky až k domu, ve kterém žil poškozený a tam na něj čekal. Když poškozený kolem něj procházel, obžalovaný jej střelil do pravé části zad ze vzdálenosti cca 5cm. Tím mu způsobil rozsáhlá vnitřní zranění, kterým poškozený na místě podlehl. Obžalovaný mu odcizil batoh, který měl s sebou a ve kterém měla být finanční hotovost 3 – 5 mil. korun v různých měnách. Z místa odešel k automobilu a společně se svým známým odjeli do jeho kanceláře v Ostravě, kde se o peníze rozdělili. Obžalovaný v ten samý den odcestoval zpět na Slovensko.

Druhého skutku se obžalovaný dopustil 29. září 2009. Po vzájemné dohodě za ním přijel poškozený do Bratislavy kvůli dohodnutému obchodnímu setkání. To se uskutečnilo následující den, 30. 9. v lese, na místě, které obžalovaný vybral. Ten vytáhl svou nelegálně drženou zbraň a celkem čtyřikrát na poškozeného vystřelil. První střela byla směřována do oblasti břicha, druhá do levého ramene, třetí do týlní oblasti a čtvrtá střela skončil průstřelem pravého předloktí a zástřelem hrudníku. Poté z místa odešel. Zbraň zabalil do igelitové tašky a dal do batohu, který následně ukryl v šatníku, v bytě své přítelkyně. Poškozený na následky poranění hlavy a hrudníku zemřel. Pachatel neoprávněně bez povolení držel zbraň, která je podle zákona o zbraních a střelivu zařazena mezi zakázané zbraně kategorie A.

Za spáchání výše uvedeného byl obžalovaný odsouzen k trestu odnětí svobody v délce pětadvaceti let, dále mu byl uložen tříletý ochranný dohled a trest propadnutí věci (střelné zbraně).¹⁴⁵

4.2.4 Vražda novorozeného dítěte matkou

Toto ustanovení je téměř totožné jako ustanovení upravující tento tr. č. v naší právní úpravě. Rozdíl je pouze ve výši trestu, která je na Slovensku 4-8 let.

§ 146 Vražda novonarodeného dieťaťa matkou

Matka, ktorá v rozrušení spôsobenom pôrodom úmyselne usmrtí svoje novonarodené dieťa pri pôrode alebo hneď po ňom, potrestá sa odňatím slobody na štyri roky až osem rokov.

¹⁴⁵ Rozsudek č. 2T/44/2011 dostupný na <http://www.iustice.gov.sk/Stranky/Sudne-rozhodnutia/Sudne-rozhodnutia.aspx>

Jde o speciální, privilegovanou, skutkovou podstatu trestného činu vraždy (§ 145).¹⁴⁶ Tento tr. č. je mírněji trestný než výše uvedená úmyslná usmrcení.

4.2.4.1 Subjekt

Subjektem tohoto zločinu může být pouze matka novorozeného dítěte. Hovoříme o subjektu konkrétním. Kdokoli jiný by se dopustil vraždy nebo úkladné vraždy.

4.2.4.2 Objekt

Objektem je v tomto případě život novorozeného dítěte, respektive život dítěte od počátku porodu. Hmotným předmětem útoku je dítě. Ochrana je poskytována pouze živě narozenému dítěti, které je alespoň na krátkou dobu schopno žít mimo tělo matky.¹⁴⁷

Správné posouzení těchto případů je velice důležité. Tento typ usmrcení je třeba odlišovat od vraždy (úkladné vraždy), ale také od tr. č. opuštění dítěte (§ 206). Jako příklad zde slouží případ R 25/1992-II, kde Nejvyšší soud ČSFR judikoval, že o trestný čin opuštění dítěte může jít jen tehdy, kdy úmysl pachatele zahrnuje pouze vznik nebezpečí smrti nebo ublížení na zdraví. Pokud pachatel ví o tom, že v důsledku opuštění dítěte může skutečně dojít ke smrtelnému následku a je s tím srozuměný, naplňuje tímto konáním znaky trestného činu vraždy nebo vraždy novorozeného dítěte matkou, respektive pokus o tyto činy. V R 25/1992-I je řečeno, že rozrušení způsobené porodem je zvláštní znak trestného činu podle § 220 Tr. zák. (nyní § 146) a není možné ho zaměňovat s všeobecnými podmínkami trestní odpovědnosti vyjádřenými v ustanovení o nepřičetnosti a zmenšené přičetnosti. Pro posouzení otázky, jestli poškozená jednala v tomto psychickém stavu, je rozhodujícím podkladem posudek znalce – porodníka. Přitom není podstatné, jestli byly narušené schopnosti obviněné rozpoznat nebezpečnost jejího jednání a ovládat ho.

4.2.5 Zabití

Zabítie

§ 147

(1) Kto v úmysle spôsobiť ťažkú ujmu na zdraví inému z nedbanlivosti spôsobí smrť, potrestá sa odňatím slobody na sedem rokov až desať rokov.

(2) Odňatím slobody na deväť rokov až dvanásť rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

¹⁴⁶ MAŠLANYOVÁ, Darina et al. Trestné právo hmotné. Všeobecná a osobitná časť. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. 203 s. ISBN 978-80-7380-338-4

¹⁴⁷

a) na chránenej osobe, alebo

b) z osobitného motívu.

(3) Odňatím slobody na dvanásť rokov až pätnásť rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

a) závažnejším spôsobom konania,

b) ako člen nebezpečného zoskupenia, alebo

c) za krízovej situácie.

§ 148

(1) Kto v úmysle ublížiť na zdraví inému z nedbanlivosti spôsobí smrť, potrestá sa odňatím slobody na tri roky až osem rokov.

(2) Odňatím slobody na päť rokov až desať rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

a) na chránenej osobe, alebo

b) z osobitného motívu.

(3) Odňatím slobody na sedem rokov až dvanásť rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

a) závažnejším spôsobom konania,

b) ako člen nebezpečného zoskupenia, alebo

c) za krízovej situácie.

Je patrné, že u tohoto tr. č. se nejedná o úmyslné usmrcení. Je zde uveden pro srovnání s českou právní úpravou, kde je pojetí trestného činu zabití odlišné (jedná se o úmyslné usmrcení).

Zabití je zde upraveno ve dvou ustanoveních, jelikož jsou odstupňovány podle jejich závažnosti. Zatímco v § 147 bylo úmyslem pachatele způsobit těžkou újmu na zdraví, v § 148 zamýšlel „pouze“ jinému na zdraví ublížit. Ve smyslu čl. 15 Ústavy Slovenské republiky je zde, stejně jako u § 144, § 145 a § 146, poskytována ochrana lidskému životu.

Skutková podstata obou uvedených paragrafů byla vytvořena z kvalifikovaných skutkových podstat ublížení na zdraví a těžké újmy na zdraví.¹⁴⁸ Jedná se zde tedy o postih takového jednání, kde je opět hmotným předmětem útoku člověk, avšak pachatel neměl v úmyslu jej usmrtit a nemusel vědět, že by ke smrti mohlo dojít. Smrt však mohl a měl předpokládat.¹⁴⁹ Úmyslem pachatele je zde způsobit jinému ublížení nebo těžkou újmu na zdraví.

¹⁴⁸ BALÁŽ, Pavel. Trestné právo hmotné: všeobecná a osobitná časť. 1. vyd. Bratislava: Veda, 2005. 210 s. Vysokoškolské učebné texty. ISBN 80-224-0876-X

¹⁴⁹ IVOR, Jaroslav. Trestné právo hmotné. 2, Osobitná časť. 1. vyd. Bratislava: IURA EDITION, 2006. 40 s. Učebnice. ISBN 80-8078-099-4.

Po objektivní stránce lze tedy říci, že je zde příčinná souvislost mezi úmyslem pachatele způsobit těžkou újmu na zdraví nebo ublížit jiné osobě na zdraví a smrtí, kterou způsobil z nedbalosti.

Z hlediska subjektivní stránky je zde samozřejmě vyžadován úmysl jiného poškodit na zdraví. U smrtelného následku je však vyžadováno zavinění z nedbalosti. V případě, že by zde byl úmysl jiného usmrtit, jednalo by se o zločin vraždy nebo úkladné vraždy.

Subjekt i objekt tohoto trestného činu je všeobecný. Pachatelem i obětí tedy může být kdokoli, kdo splňuje obecné předpoklady, tedy je mu alespoň 14 let a při páčání činu byl příčetný. I zde je nutné, aby pachatel nebyl totožný s obětí. Přísněji bude potrestán pachatel, jestliže naplní některou z kvalifikačních okolností, které jsou uvedeny v dalších odstavcích jednotlivých ustanovení. Objektem může být pouze živý člověk.

Zabití je dále odlišováno od usmrcení (§ 149). Zde pachatel neměl v úmyslu jiného usmrtit nebo způsobit těžkou újmu či ublížení na zdraví. Přesto však ke smrti došlo. V souvislosti s usmrcením lze spojovat například způsobení smrti při dopravní nehodě. Jedná se o nedbalostní trestný čin.

V ustanovení § 147 je užit pojem „těžká újma na zdraví“. Těžkou újmou na zdraví se rozumí ve smyslu § 123 odst. 3 vážná porucha zdraví nebo vážné onemocnění jakými jsou zmrzačení, ztráta nebo podstatné snížení pracovní způsobilosti, ochromení údu, ztráta nebo oslabení funkce smyslového ústrojí, poškození důležitého orgánu, zohyzdění, vyvolání potratu nebo usmrcení plodu, mučivé útrapy nebo porucha zdraví trvající delší dobu (odst. 4 porucha, která vyžaduje léčení případně i pracovní neschopnost a to po dobu minimálně čtyřiceti kalendářních dní. V průběhu této doby ovlivnila zásadně obvyklý způsob života poškozeného).

5 Úvahy de lege ferenda

I když je možné se v této části práce věnovat širší škále témat, rozhodla jsem se na tomto místě věnovat problematice legalizace eutanazie. Toto považuji, především s přihlédnutím k tématu diplomové práce, za nejvhodnější, jelikož se ve své podstatě jedná o jeden ze způsobů úmyslného usmrcení.

Je zřejmé, že si v současnosti dokáže téměř každý představit, co je to eutanazie. Značná část obyvatelstva, by zřejmě byla schopna i říci, zda je pro či

proti ní. Toto je možné vyvozovat z velkého množství anket a diskuzí, kterými nás zaplaví internetový vyhledávač po zadání hesla „eutanazie“. Jedná se však povětšinou o názory motivované spíše určitou vnitřní morálkou jedince a tím, jestli se kupříkladu sám někdy dostal do kontaktu s těžce nemocnými či umírajícími, jestli je věřící nebo jak by si přál, aby bylo postupováno právě v jeho případě. To jsou také důvody, proč je těžké být v tomto ohledu objektivní. Je možné, že lidé neuvažují pouze o tom, jak by postupovali ve vztahu k druhým, ale jak by mělo být postupováno právě v jejich případě. Především z tohoto úhlu pohledu je pochopitelné, že je velká část obyvatelstva pro legalizaci eutanazie. Nikdo, resp. téměř nikdo, nechce trpět, natož dlouhodobě. Ať už se jedná o fyzickou bolest nebo psychické utrpení, které bývá spojeno s umíráním na nevléčitelnou chorobu, je to něco, čemu se lidé chtějí pochopitelně vyhnout a být tohoto, mnohdy nedůstojného, stavu ušetřeni.

Málokdo si však uvědomuje, jak těžké by bylo tuto problematiku zákonem regulovat, protože je to právě zákon, který vytyčuje pomyslné mantinely, byť se nejedná o čistě právní problém, ale spory vyvolává také v oblasti medicíny. Co se týče náboženství, jsou v tomto všechna tři největší světová vyznání zajedno, eutanazie = vražda.

Je proto nutné uvažovat o eutanazii nejen jako o prostředku, který by měl ulehčit a urychlit umírání trpícím pacientům, ale také jako o institutu, kterého by mohlo být v některých případech zneužito, v dnešní době lze předpokládat především určitý majetkový prospěch. Je otázkou, do jaké míry by byla společnost ochotna toto případné využití nebo zneužití institutu eutanazie tolerovat ve vztahu k případným obětem. Uvažujeme-li o eutanazii, je pravděpodobně nutné brát ji jako souhrnný výraz pro několik způsobů usmrcení, dovoluji si sem proto řadit i asistovanou sebevraždu, která někdy bývá uváděna samostatně. Podíváme-li se však na tuto problematiku obecně, vidíme nevléčitelně nemocného pacienta, který sám projevil určitým způsobem vůli zemřít, nebo je jeho stav uměle udržován přístroji apod. Na straně druhé pak stojí samotné provedení, které se bezpochyby liší, ale liší se právě tak jako pacienti, jejich diagnózy a projevy nemoci u toho kterého člověka. Proto by zřejmě bylo v případě budoucí legalizace, lepší uvažovat o přiměřenosti daného prostředku v konkrétním případě.

Problém však může činit legalizace ve vztahu k pacientům, kteří jsou na tom jak po zdravotní, tak po psychické stránce tak, že nejsou schopni komunikovat nebo je jejich vyjadřování pro lékaře nesrozumitelné. Toto by bezpochyby mohlo nastat například u člověka, který v krátké době prodělá sérii mozkových příhod. Potom už by bylo užití eutanazie pravděpodobně diskutabilní. Právě v tomto případě je člověk povětšinou neschopen srozumitelně komunikovat se svým okolím a to i kvůli částečnému či úplnému ochrnutí, které bývá často následkem mozkové mrtvice, ale jinak může být po zdravotní stránce zcela v pořádku a žít v tomto stavu i několik let. Byť o kvalitě života již nemůže být ani řeči.

Toto téma je do jisté míry citlivé, především pro značnou bezbrannost těch, jichž by se eutanazie týkala. Empatie vůči těmto lidem je samozřejmě chvályhodná, ale byť jde o lidské životy, o nichž by mělo být rozhodováno, dovoluji si tvrdit, že jde o institut, o kterém by mělo být uvažováno bez emocí a rozhodujícím faktorem mají být fakta, lékařské zkušenosti a poznatky.

5.1 Legalizovat eutanazii ano či ne?

To zda eutanazii legalizovat je poměrně dlouhodobý problém. Bývá přetřásán velice často i mediálně zejména pak ve chvílích, kdy se vyskytne u nás nebo v zahraničí případ umírajícího člověka, který usiluje o asistovanou sebevraždu. Je řada argumentů pro i proti legalizaci, na tomto místě uvedu některé z nich.

5.1.1 Argumenty pro legalizaci

a) Prvním argumentem ale spíše otázkou je, zda z práva na život vyplývá i povinnost žít. Právo na život je chráněno nejen LZPS, ale také na úrovni mezinárodního práva, kde je např. ve Všeobecné deklaraci lidských práv, v čl. 3, řečeno že každý má právo na život, svobodu a osobní bezpečnost.

Na tomto místě je možné uvést případ *Pretty vs. Spojené království*, který projednával Evropský soud pro lidská práva. Paní Diane Pretty trpěla chorobou spočívající v tom, že jí postupně ochabovaly svaly ovládané vůlí. Nemoc dospěla až do stádia, kdy byla paní ochrnutá od krku dolů, nemohla srozumitelně mluvit, byla vyživována uměle a v důsledku nemoci měla i značné dýchací potíže. Rozumové schopnosti nemocí však nebyly nikterak zasaženy. Lidé trpící touto nemocí umírají na selhání dýchání a zápal plic. Nemoc byla již v takovém stádiu,

že i přes rozhodnutí, že chce zemřít, nebyla schopna spáchat sebevraždu. Ani ve Spojeném království Velké Británie není sebevražda trestná, trestná je pomoc při ní, tudíž jí nemohl nikdo v tomto ohledu pomoci.¹⁵⁰ Přesto chtěla sama rozhodnout kdy, a jak zemře. Stížnost podala s tím, že čl. 2 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod připouští i možnost, aby si člověk zvolil, zda žít chce. Eutanazie, byla-li by legalizována, by tedy nebyla v rozporu s tímto čl. Soud se s tímto názorem neztotožnil. Není dle jeho názoru možné, aby z článku 2 bylo vyvozováno právo opačné, tedy na smrt.¹⁵¹

Obdobný je i případ Chantal Sebire, francouzské učitelky, která trpěla vzácnou formou rakoviny, která ji znetvořila tvář a připravila o důležité smysly (zrak, chuť a čich). Ve Francii je možné pouze odpojení podpůrných zařízení, která uměle udržují lidský život, možné však není, aby lékař provedl tzv. asistovanou sebevraždu. V březnu 2008 byla Chantal Sebire nalezena mrtvá ve svém domě. Pitva prokázala, že zemřela následkem užití léků, které nejsou běžně ve francouzských lékárnách dostupné, ale v jiných zemích se používají při asistované sebevraždě.

Na základě rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva je zřejmé, že právo na smrt nelze vyvozovat z práva na život. Eutanazie by však v případě legalizace neporušovala právo na život.

b) V případech, které jsou spojovány se snahou o legalizaci eutanazie, jde většinou o osoby trpící závažnými chorobami, které jim způsobují bolesti, omezují jejich běžný život. Umírání je pro tyto lidi utrpením, jelikož tento proces trvá dlouhou dobu, přičemž se zhoršuje i zdravotní stav a zvětšují se i bolesti. Tito lidé trpí i psychicky, protože jejich rozumové schopnosti nebývají dotčeny.

Pro člověka, který trpí právě smrtelnou chorobou je povětšinou nedůstojný právě konec jeho života, kdy je odkázán mnohdy na druhé a sám již není schopen se o sebe postarat. Toto negativně působí na psychiku a může se to promítnout i do dalšího zhoršení zdravotního stavu, kdy lidé často odmítají i přijímat běžným způsobem potravu a musí být vyživováni uměle. Péče o dlouhodobě nemocné pacienty je v některých zdravotnických zařízeních doslova tristní a tito lidé jsou v důsledku své choroby zbaveni důstojného života, ale právě kvůli špatné péči je jim upřen i důstojná smrt.

¹⁵⁰ The Suicide Act 1961

¹⁵¹ <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-60448>

5.1.2 Argumenty proti legalizaci

a) „Nepodám nikomu smrtící prostředek, ani kdyby mne o to kdokoli požádal, a nikomu také nebudu radit, jak zemřít.“¹⁵² Toto je výňatek z Hippokratovy přísahy, ze kterého je patrné, že provedení asistované sebevraždy je v rozporu s přísahou, kterou skládají lékaři. Představuje etické zásady spojené s lékařskou profesí. Jak se však ukázalo, některá z pravidel přísahy jsou dnes běžně porušována. V Hippokratově přísaze je rovněž věta – „Žádné ženě nedám prostředek k vyvolání potratu.“ Není cílem práce posuzovat, proč by jedna ze zásad porušena být mohla a druhá ne. Otázkou je, jestli již společnost dospěla do stádia, kdy by byla asistovaná sebevražda stejným rutinním zákrokem, jakým je umělé přerušování těhotenství. Další otázkou je, do jaké míry je možné po lékaři toto požadovat. Mohla by nastat situace, kdy by i lékař volil mezi provedením asistované sebevraždy a svým přesvědčením nebo vyznáním. Záleželo by zde samozřejmě na dikci zákona, ale mohl by nastat problém právě v tom, že by se provedení asistované sebevraždy stalo za určitých podmínek povinné, tudíž by byl lékař, který ji neprovede sankcionován.

b) Dalším argumentem, proč eutanazii nelegalizovat je poměrně vysoké riziko zneužití. Odstrašujícím příkladem je především fašistické Německo. Je velice nepravděpodobné, že by dnes mohlo docházet k masové likvidaci osob. Hrozí však zneužití spíše kvůli vidině zisku majetku (dědictví). Nebo z toho důvodu, že již bude péče o nemocného finančně a časově náročná. Toto jsou však důvody, se kterými by případná norma počítala, a muselo by v jejím rámci dojít k minimalizaci pravděpodobného zneužití.

c) Proti eutanazii jsou bezesporu církve. Život je dle jejich víry darem od Boha, a proto je z jejich pohledu nepřijatelné, aby jej ukončil někdo jiný.

Výše uvedené argumenty, jsou pouze demonstrativní ukázkou, jelikož by se jich bezesporu dalo uvést větší množství a to jak v případě pro, tak i proti. Na obou stranách jsou argumenty poměrně silné, ale také vyvolávají řadu dalších otázek. Jak jsem již uvedla, legalizace by byla náročná, nikoli z důvodu, že hovoříme o jednom z typů úmyslného usmrcení, ale spíše v tom směru, že by norma musela minimalizovat rizika zneužití, určit kdo a za jakých podmínek ji bude provádět apod.

¹⁵² Hippokratova přísaha text dostupný na www.eutanazie-dobrasmrt.cz

Osobně bych byla spíše proti legalizaci eutanazie, resp. asistované sebevraždy. Především proto, že dle mého názoru je nemožné vyloučit riziko zneužití. Dalším důvodem je také to, že nesouhlasím s tím, aby lidé přenášeli odpovědnost za svůj život na někoho dalšího. Ve valné většině případů se jedná o postupně se zhoršující zdravotní stav. Pacienti jsou o své diagnóze a prognóze informováni a tudíž ví, co je s jejich nemocí spojeno. Většina z nich se eutanazie však dovolává až v okamžiku, kdy už by sami sebe usmrtili nedokázali. Proto mi přijde až nemorální, aby žádali po jiném člověku, to co sami nedokázali nebo čemu odmítali přes veškeré informace čelit.

Domnívám se, že jediným schůdným řešením by bylo přijetí privilegované skutkové podstaty Usmrcení na žádost. Její přijetí by bylo vhodné. Je možné uvažovat i o zavedení obdoby tzv. living will, které jsou hojně používány ve Spojených státech, zde však opět hrozí riziko, že pacient změní své rozhodnutí a později, s ohledem na svůj zdravotní stav, již nebude moci názor změnit.

6. Závěr

Trestný čin vraždy je zřejmě tím nejzávažnějším porušením lidských práv, jaké si lze představit. Jde o přímé porušení práva na život, které jak již bylo řečeno, je garantováno nejen na úrovni jednotlivých států, ale také na úrovni mezinárodní.

Ne vždy však bylo úmyslné usmrcení stíháno trestním právem. Byly ukládány sankce, nebo byla záležitost ponechána soukromému narovnání, jednalo se o institut tzv. krevní msty. S postupem času bylo nutné nějakou formou regulovat nejen usmrcení, ale vůbec veškeré chování společnosti. Proto se v již v historii vytvářely více či méně zdařilé kodifikace, které byly zpočátku jen sepsáním obyčejového práva, a ve velké míře se v nich projevovalo členění společnosti do jednotlivých tříd. Toto bylo postupně překonáno a lidem začala být garantována stejná práva a ukládány stejné sankce, bez ohledu na jejich postavení, rasu či pohlaví. Historický, ale i právní vývoj v Evropě ovlivnily dvě světové války, které se odrazily i v právu. Zatímco v poválečném období byla v popředí ochrana státu, dnes se do popředí dostává člověk a jeho základní práva. Toto dosvědčují i nedávné rekodifikace trestního práva nejen na Slovensku, ale i u nás, kde v obou případech je ochrana života a zdraví upravena v úvodu zvláštní části. Oproti tomu v německé právní úpravě jsou trestné činy proti životu upraveny až

v části šestnácté. To je bezpochyby zapříčiněno tím, že StGB je platný již od roku 1871. Prošel samozřejmě řadou novelizací. Přesto je až obdivuhodné, že tento právní předpis přečkal tak hluboké politické a sociální změny, které od jeho přijetí v Německu proběhly.

Podíváme-li se na jednotlivé právní úpravy zjistíme, že ve všech třech je vražda považována za úmyslné usmrcení jiného. Slovenská úprava nově rozlišuje mezi vraždou (prostou) a úkladnou vraždou, která je přísněji trestná a vykazuje znaky promyšlenosti a přípravu činu. Naše úprava je shrnuta do ustanovení jediného paragrafu. Což není na škodu, jelikož i tak, byť tak není výslovně uvedeno ve znění § 140, je v odst. 1 upravena vražda prostá, která odpovídá ustanovení § 145 z. č. 300/2005 Zz., kdežto odstavec druhý odpovídá ustanovení upravujícímu úkladnou vraždu. V obou případech je vražda trestána přísněji, je-li naplněna některá z kvalifikovaných okolností. Těch je v obou případech celá řada. V tomto směru je slovenská úprava obecnější, co se týče vyjádření jednotlivých okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby. To nelze považovat za chybu. V případě, kdy by byly tyto okolnosti příliš konkrétní a v daném ustanovení by byl jejich taxativní výčet (což není případ ani jedné z úprav) bylo by ustanovení příliš kazuistické. Příliš kazuistická, ale i obecná formulace ustanovení by byla spíše na škodu.

Obě úpravy vykazují značnou podobnost. Jednou z příčin je dozajista to, že jsme řadu let tvořili jeden stát. Vliv však lze spatřovat i v tom, že se v posledních desetiletích začínají preferovat určité standardy, zejména na mezinárodní úrovni. Státy jsou pak vázány řadou deklarácí a úmluv, ovlivňujících vnitrostátní právní úpravu.

Slovenská právní úprava zná rovněž privilegovanou skutkovou podstatu vraždy novorozeného dítěte matkou. Absentuje úpravu privilegovaného ustanovení, které upravuje vyprovokované usmrcení, tzv. afektdelikt. Česká ani slovenská úprava nepovoluje eutanazii, ani zde není zakotven trestný čin, který by upravoval asistovanou sebevraždu.

Německá úprava rozlišuje mezi čtyřmi různými případy úmyslných usmrcení (vraždou, zabitím, méně závažnými případy zabití, a usmrcením na žádost). Vztah mezi jednotlivými ustanoveními je složitější než v předchozích dvou případech. Vedle diferenciací usmrcení na vraždu (přísněji trestnou) a zabití (mírněji trestné). § 213 je pak spíše pravidlem, které určuje kritérium, kdy bude zabití trestáno mírněji, než stanovuje § 212. Toto nelze užít v případě vraždy.

Za trestný čin vraždy stanovuje zákon trest doživotí. Je nutné, aby byl naplněn některý ze znaků uvedených v odst. druhém. Jestliže, žádný ze znaků splněn není, je čin posuzován jako zabití, eventuálně jako usmrcení na žádost. Proti dvěma výše uvedeným úpravám je německá pojata obecněji. Dá se však považovat za nadčasovou. Jednotlivé znaky představují určitý okruh jednání nebo zájmů.

Zabití je vymezeno negativně. V případě, že se nejedná o vraždu, je čin posuzován jako zabití, případně jako usmrcení na žádost. Spolu s § 213 představují vyprovokované zabití, kde je patrná určitá míra viktimologického zavinění.

Jako jediná úprava, uvedená v této práci, obsahuje StGB regulaci voluntární eutanazie. Eutanazie jako taková v Německu legalizována není. V německé právní úpravě již není upraveno ani ustanovení vztahující se k úmyslnému usmrcení dítěte matkou. Do roku 1998 zde tato skutková podstata byla, vztahovala se však pouze na usmrcení dětí nemanželských.

Ve všech případech byly uvedeny statistické údaje. Které však ve vzájemném porovnání nemají téměř žádnou vypovídající hodnotu. Proto, aby bylo možné adekvátním způsobem porovnat data, je nutné spočítat index kriminality. Ten se vypočítá následujícím způsobem – počet spáchaných skutků se vydělí počtem obyvatelstva a výsledek se vynásobí 100 000 nebo 10 000.¹⁵³

Tabulka č. 4: Index kriminality spočívající v úmyslném usmrcení za rok 2010 v porovnání mezi jednotlivými státy v přepočtu na 10 000 obyvatel

	Počet obyvatel	Počet zjištěných úmyslných usmrcení	Index kriminality
SRN	81 750 00 ¹⁵⁴	2 218	0,271
SR	5 440 078 ¹⁵⁵	89	0,164
ČR	10 506 813 ¹⁵⁶	174	0,166

index je zaokrouhlen na tři desetinná místa

V části věnované úvahám de lege ferenda je uvedeno několik argumentů pro a proti legalizaci eutanazie. Osobně se přikláním k argumentům svědčícím proti legalizaci.

¹⁵³ HOLCR, Květoň. Kriminologie. Vyd. 1. Praha: Leges, 2009, 50 s. ISBN 9788087212271.

¹⁵⁴ <http://de.statista.com/statistik/daten/studie/2861/umfrage/entwicklung-der-gesamtbevoelkerung-deutschlands/>

¹⁵⁵ <http://cs.wikipedia.org/wiki/Slovensko>

¹⁵⁶ <http://algin.cz/slovník/pocet-obyvatel-v-cr/>

Resumé

The topic of this Diploma Thesis is “The murder in the Czech and Foreign Criminal Law”. The Thesis is divided into six parts – the first is an introduction, the second part deals with the history, in the third part, there are described the Czech legal regulations of the criminal act of murder, the fourth part deals with foreign legal regulations of the criminal act of murder (divided into two parts, the first one dealing with German legal regulations and the second one dealing with Slovak legal regulations). The fifth part deals with reflections de lege ferenda and the sixth part is a conclusion.

It is possible to say that the part dealing with the history is a type of overview through the historical periods, where the first conception of murder was not a criminal act but it was essentially a private matter which was solved by institute of vendetta (blood feud). The next part deals with the age of feudalism and criminal law codification of Marie Terezie, Josef II and most of all there is mentioned the Criminal Code of 1852. From the period of beginning of the 20th century and the establishment of an independent state, there are mentioned two schemas of Criminal Code, although neither of them was passed; the second one due to the fact, that so called Protectorate Bohemia and Moravia existed in our territory since March 1939. In this period, two legal codes co-existed side by side: the first one for German people, the second one for the citizens of Protectorate. Legal regulations of 1950 and of 1961 follow; the second one was effective until the end of 2009 and had a lot of amendments during the 90th. In the end of this part, there is an exposition about an effort and re-codification development of criminal substantive law, leading to passing the current legal regulation.

As the title of the Thesis indicates, it is not focused only on the Czech legal regulations of the murder, but as well as on the foreign legal regulations of that criminal act; in this case on German and Slovak legal regulations. In all three cases, there are not mentioned only provisions about criminal act of murder, but also the provisions regulating other ways of intentional killing. The German legal regulation is analyzed more broadly than the Slovak and the Czech ones. Some criminological aspects are incorporated into these parts as well, but most of all, there are given statistical data demonstrating current structure of criminality in mentioned states. Trends in the area of murders, or more precisely of intentional

killing are mentioned here as well. Considering the topic of the Thesis, there are also contemplations dealing with the issue of euthanasia.

The part relating to reflections de lege ferenda deals most of all with the problems around legalization of euthanasia. Arguments pro and con are set here. This part, however, consists only of reflections and subjective attitude to these problems.

The conclusion includes – besides the summary – a comparison of individual provisions both in the Czech legal regulations and in the foreign legal regulations. The statistical data converted into criminality index are compared as well.

Použitá literatura

- Přehled judikatury. 1. vyd. Praha: ASPI, 2007, ISBN 9788073572532.
- KUCHTA, Josef. Kurs trestního práva: trestní právo hmotné: zvláštní část. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, ISBN 9788074000478.
- KRATOCHVÍL, Vladimír. Kurs trestního práva: trestní právo hmotné: obecná část. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, ISBN 9788074000423.
- ŽATECKÁ, Eva. Trestní právo hmotné a procesní: obecná část: multimediální učební text. 2., dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009. Multimediální učební text; č. 49. ISBN 978-80-210-5054-9
- KUCHTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ. Základy kriminologie a trestní politiky. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2005, ISBN 8071798134
- JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. Vyd. 1. Praha: Leges, 2009. Praktik. ISBN 978-80-87212-24-0
- JELÍNEK, Jiří a Karel BERAN. O novém trestním zákoníku: sborník z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny, květen 2009, trestněprávní sekce. Vyd. 1. Praha: Leges, 2009,. ISBN 9788087212219.
- ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, 1289-3285. ISBN 9788074001789
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Moderní psychologie pro právníky. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008. Psyché. ISBN 978-80-247-2207-8
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Forenzní psychologie. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004. Vysokoškolské učebnice. ISBN 80-86473-86-4
- Marešová,A. - Cejp,M. - Martinková, M. - Scheinost,M. - Vlach, J.: Analýza trendů kriminality v roce 2010. ISBN 978-80-7338-117-2
- NOVOTNÝ, Oto a kol. Kriminologie. 2., přeprac.vyd. Praha: ASPI Publishing, 2004. ISBN 80-7357-026-2.
- HOLCR, Květoň. Kriminologie. Vyd. 1. Praha: Leges, 2009, ISBN 9788087212271.
- Vojáček, L. a Schelle, K.,Prání dějiny na území Slovenska, KEY Publisching s. r. o., Ostrava 2007,
- Vlček, E. Dějiny trestního práva v Českých zemích a v Československu, Masarykova univerzita, Brno 2007,
- Rauscher, R. USMRCENÍ ČLOVĚKA V ČESKÉM PRÁVU ZEMSKÉM, právnická fakulta University Komenského, Bratislava, 1927
- NOVOTNÝ, Oto et al. Trestní právo hmotné. 2., Zvláštní část. 5., přeprac. vyd. Praha: ASPI Publishing, 2007. ISBN 978-80-7357-259-4.
- SALÁK, Pavel a Jaromír TAUCHEN. *Československé trestní právo v proměnách věků: (sborník příspěvků)*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009, ISBN 9788021050860.
- Československé trestní právo: Učební texty pro studující právnických fakult. Sv. 1, Obecná část / Vyprac. kolektiv spolupracovníků kateder trestního práva právnických fakult Karlovy univ. v Praze a Komenského univ. v Bratislavě. 1. vydání. Praha: Orbis, 1957
- Solnař, V., Československé trestní právo. Svazek II. zvláštní část. 2. vydání. Praha: Orbis 1964, 191 s.
- Malý, K. Trestní právo v Čechách v 15. – 16. století, Univerzita Karlova, Praha 1989

- Kallab, J. Trestní právo hmotné, část obecná i zvláštní, Melantrich a. s., Praha 1935
- Rengier, R. Strafrecht. Besondere Teil II. Delikte gegen die Person und die Allgemeinheit. 10. Auflage. München: C. H. Beck 2009
- Novotný, O., Vokoun, R., Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné. Zvláštní část. 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010
- Pollard, B. Eutanazie ano či ne?. Praha: ITA 1996
- Raboch, J., Zvolský, P. a kol. Psychiatrie. První vydání. Praha: Galén, 2001
- Balík, S., Balík, S., ml., Texty ke studiu právních dějin evropských zemí a USA. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o., 2005
- Hořák, J. vyprovokované zabití v německém trestním právu
- VOZÁR, J. Eutanázia, a právne aspekty. 1. vyd. Pezinok: Nakladateľství Formát, 1995
- IVOR, Jaroslav. Trestné právo hmotné. 1, Všeobecná časť. 1. vyd. Bratislava: IURA EDITION, 2006. Učebnice. ISBN 80-8078-099-4
- IVOR, Jaroslav. Trestné právo hmotné. 2, Osobitná časť. 1. vyd. Bratislava: IURA EDITION, 2006. Učebnice. ISBN 80-8078-099-4
- MAŠLANYOVÁ, Darina et al. Trestné právo hmotné. Všeobecná a osobitná časť. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. ISBN 978-80-7380-338-4
- BALÁŽ, Pavel. Trestné právo hmotné: všeobecná a osobitná časť. 1. vyd. Bratislava: Veda, 2005. 210 s. Vysokoškolské učebné texty. ISBN 80-224-0876-X
- Dianiška, Gustáv et al. Kriminológia. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009
- ČENTĚŠ, Jozef. Trestný zákon s komentárom. Žilina: Poradca podnikateľa, 2006, ISBN 8088931479.
- Rengier, R. Strafrecht. Besondere Teil II. Delikte gegen die Person und die Allgemeinheit. 10. Auflage. München: C. H. Beck 2009
- Přípravné osnovy trestního zákona o zločinech a přečinech a zákona přestupkového.* Praha: Nákladem Ministerstva spravedlnosti, 1926
- Osnova zákona, kterým se vydává trestní zákon.* V Praze: Státní tiskárna, 1937
- Kvapilová, H., Dogoši, M. Soudní lékařství pro právníky a policisty. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007
- Šámal, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2010,
- Dlhoš, E. a Macků, F. Gynekologie a porodnictví, AVICENUM ZDRAVOTNICKÉ NAKLADATELSTVÍ, PRAHA 1981,

Časopisecké zdroje

Trestní právo 9/2007, Trestní právo 9/98, Trestní právo 9/2009, Trestní právo 6/2004, Trestní právo 6/2006, Trestní právo 12/1997, Trestní právo 1/2007, Trestní právo 1/2001, Trestněprávní revue 7/2006, Moderní babičství 15/2008

Internetové zdroje

<http://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>

<http://de.statista.com/statistik/daten/studie/2861/umfrage/entwicklung-der-gesamtbevoelkerung-deutschlands/>

<http://algin.cz/slovník/pocet-obyvatel-v-cr/>

http://jaspi.justice.gov.sk/jaspiw1/jaspiw_mini_fr0.htm

<http://www.nsoud.cz>

<http://www.wetboek-online.nl>

<http://just.fgov.be/>

<http://www.justice.gov.sk>

http://www.bmi.bund.de/SharedDocs/Downloads/DE/Broschueren/2012/PKS2011.pdf?__blob=publicationFile

http://www.bmi.bund.de/SharedDocs/Downloads/DE/Broschueren/2011/PKS2010.pdf?__blob=publicationFile

<http://www.bmi.bund.de/cae/servlet/contentblob/541740/publicationFile/26704/PKS2008.pdf>

<http://lexetius.com/StGB/217#2>

<http://www.minv.sk/?statistika-kriminality>